





חוק 2

רכד אגרות אורח חיים משה

סימן לה

מה שנוהגין באיזה בתי כנסיות שקורין התוכחות בלא ברכות אם הוא מנהג ראוי

ערב חג הסוכות תשכ"ג.

מע"כ ידידי הנכבד מר ר' מרדכי בצלאל טעלעם שליט"א.

בדבר שבאיזה מקומות נוהגין שקורין את התוכחות שבפ' בחקתי ובפ' תבוא בלא ברכות היינו שהקודמו גומר עד התוכחה ממש ומברך ברכה דלאחריה ואח"כ קורא ש"צ הקורא את התוכחה בלא ברכות, הוא מנהג טעות ואסור להתנהג כן כי אסור לקרות בתורה בצבור אף פסוק אחד בלא ברכה, והרבה ברכות יתירות בעצם תיקנו בזה משום גזירה דחשש רחוק שמא יאמרו שאין ברכה בתורה מלפניה. דהא מעצם הדין היה צריך לברך רק הראשון הפותח לקרא בתורה הברכה דלפניה והאחרון החותם לקרא ברכה דלאחריה כדאיתא במתני' דמגילה דף כ"א ורק משום גזירה משום הנכנסין שמא יכנס אחד אחר שבירך ראשון ואם לא ישמע את האחרים מברכין יאמר אין ברכה בתורה לפניה תיקנו שכל אחד מהקוראים יברכו לפניה, ומשום היוצאין קודם גמר הקריאה, ולא שמעו את החותם מברך לאחריה יאמרו אין ברכה לאחריה תיקנו שיברכו כל אחד גם לאחריה כדאיתא בגמ' שם ועיין בפרש"י, אף שהוא חשש רחוק מאד דהא ודאי כל מי שנכנס פעם אחד אחר שהתחילו לקרות יהיה עוד הרבה פעמים גם בתחלת הקריאה וישמע איך שמברכין לפניה, וכל מי שיצא פעם קודם שגמרו עוד יותר ודאי שיהיה ברוב הפעמים גם בגמר הקריאה דהא לא שכיחי דמנחי ס"ת ונפקי, דהא אסור לצאת כדאריה בר יהודה א"ר מנחם א"ר אמי מאי דכתיב ועוזבי ה' יכלו זה המניח ס"ת ויוצא ואף בין גברא לגברא שמותר הוא דוקא לצורך גדול כדאיתא במג"א סק"ב וזהו מה שאמר במגילה דף כ"ב דל"ש דנפקי משום שלצורך גדול לא שכיחי, וגם בלא זה הא כל אחד חייב לשמע קה"ת ולא יהיה שום אדם פושע תמיד שלא להיות בכל זמן הקריאה ואונס ודאי ליכא תמיד, ומ"מ גזרו שמא ישכח מפעמים הרבות שראה איך שמברכי הראשון והאחרון ויטעה לומר שאין ברכה לפניה או שאין ברכה לאחריה, וגם אפשר שטעותו יהיה שרשאין לעשות כמו שרוצים ואינו חיוב ותיקנו בשביל חשש רחוק לברך הרבה ברכות שבעצם אינם לצורך. חזינן מזה גודל האיסור מלקרא בתורה בלא ברכה דלפניה ואחריה, ואף שכבר בירך בה"ת בבקר שלכן אף

להסוברין דבה"ת לפניה הוא מן התורה נמי ברכות אלו שצריכים לברך כשעולים לתורה בצבור הוא רק מדרבנן וברכה דלאחריה לכו"ע הוא רק מדרבנן מ"מ גזרו דמשום כבוד התורה החמירו לחוש כל כך אף שהוא רק מדרבנן, וא"כ איך אפשר שיקראו פרשיות דהתוכחות בלא ברכות כלל, דהא אין יכול לסמוך על ברכות הקודמים לו כמו שהיה מתחלה עצם הדין דאחרי שהקודם לו בירך ברכה דלאחריה כבר הויא קריאתו כמתחלת הקריאה דגם מעצם הדין שהיה מתחלה היה צריך לברך כה"ג, ומפורש בגמ' במגילה דף ל"א לטעם ר"ל דזה שאין מפסיקין בקללות הוא משום שאין אומרים ברכה על פורענות דהקשה אלא היכי עביד פי' אף הראשון ומשני תנא כשהוא מתחיל מתחיל בפסוק שלפניהם וכשהוא מסיים מסיים בפסוק שלאחריהם, ואיפסק כן ברמב"ם וש"ע וכל הפוסקים, וכן צריך לעשות בכל מקום ואין להשיג על מנהג כשהוא נגד דין המפורש בגמ' ובפוסקים אף אם יאמרו שאדם גדול הנהיג זה, וצריך לשנות ולעשות כדיון.

חזינן עוד יותר דאף אם הקודמו לא היה מברך לאחריה כמו שהיה הדין מתחלה שהיה סומך הקורא אחריו על ברכת הקודמו נמי לא היה יכול להתחיל בפורענות מטעם זה דר"ל לפי שאין אומרים ברכה על הפורענות, דהא מתני' גשנית קודם תקנה שיברכו כולם דהא תנן הפותח והחותם מברך לפניה ולאחריה ומ"מ תנן אין מפסיקין בקללות שהוא מטעם הברכה לר"ל, ועיין בהגהות חו"י על הרי"ף שהקשה הא בימיהם לא היה מברך על התורה רק ראשון ואחרון, אבל לא קשה זה משום דמה שאינו מברך האמצעי הוא משום שיצא בברכת הראשון ונחשב ככרך בעצמו ואם הוא לא היה מתחיל בפסוקים שלפניהם אלא רק מהפורענות כמו השני באם היו מפסיקין הקללות היה נמצא שברך על הפורענות לכן תנן שפיר אף לדין המשנה אין מפסיקין בקללות והוצרך לתרץ שגם כשאחד קורא את כולן צריך להתחיל בפסוק שלפניהם ולסיים בפסוק שלאחריהם, אבל לבד זה אנו אין יכולין לסמוך על ברכת הראשון והאחרון אחר שתיקנו שכל אחד יברך בעצמו ולפניו ולאחריו.

סימן לו

אם יש להכריז קודם תקיעות שאסור להפסיק בדבור עד גמר דמעומד בביהכ"נ שלא יקבלו

ובדבר להכריז קודם תקיעות שאסור להפסיק בדבור עד אחר תקיעות דמעומד בבית הכנסת

סימן לו

### בהוציא ס"ת שאינה גלולה למקום הקריאה אם רשאי לתחזרה וליקח אחרת הגלולה

כ"ג אדר שני תשי"ט.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"ד יוסף תאומים שליט"א בעהמ"ס נחמת יוסף.

הנה בדבר שאחד הוציא הס"ת שלא הגללה למקום הקריאה והיה זה טרחא דצבורא להמתין עד שיגללו. ציוה השמש שיחזיר ס"ת זו לארון הקדש ויקח את הס"ת שהכין בעש"ק והיתה גלולה למקום הקריאה וערערו ע"ז. וכתר"ה העלה להיתר דכיון דעדיין לא התחילו בהמצוה שהיא הקריאה יכולין להניח זו וליקח אחרת, כדסובר החכ"צ בהכין גרות שעוה להדלקת גר חנוכה ונודמן לו שמן זית שיש לו להניח גרות השעוה ולהדליק למצוה בהשמן זית וכ"כ הכא. הנה לע"ד ל"ד לשם אף אם נימא כסברת כתר"ה דבס"ת הם כבשמנים לנר חנוכה, דגם התם דק משום דשמן זית מצוה מן המובחר מתיר החכ"צ כמפורש בדבריו אבל כשאין השני מובחר למצוה גם החכ"צ מודה כגון משמן זית לשמן זית אחר שצריך לברך בשמן הראשון, והכא אין שום מעלה להמצוה בקריאה דס"ת אחר הרי גם להחכ"צ יש לאסור. ואף שאיכא צורך יותר בס"ת האחרת מצד כבוד וטרחא דצבורא אין זה חשיבות ומעלה בהמצוה אלא ענין אחר, וא"כ אולי מה שהוא כמבונה הראשונה עדיף מטרחא דצבורא. ול"ד למה שצריך לעשות המצוה במובחר, שהאמת כן דהשניה עדיפא מהראשונה למצוה, ויהיה ראייה דק באיכא שני ספרי תורות אחת כשרה ע"פ הדחק ואחת מהודרת והוציא את הכשרה רק ע"פ הדחק שיהיה רשאי להחכ"צ להניח זו וליקח המהודרת אבל היכא דתרוייהו שוות להמצוה ומה שרוצין בשניה הוא משום ענין אחר דכבוד וטרחא דצבורא אולי אסור גם להחכ"צ.

וגם יש לומר לאידך גיסא דאף להשבות יעקב דמשום מצוה מן המובחר אין לבנות הראשונה אפשר דכבוד וטרחא דצבורא עדיף ממעלת קיום מצוה מן המובחר שהרי מצינו שהתירו לכ"ג ביה"כ לקרא פרשה דובעשור בע"פ מפני כבוד הצבור שלא יצטרך לגלול בצבור, ויש שסוברין שהוא איסור ורק שמפני כבוד צבור החשיבו כלא אפשר שהתירו, ובתרי"י יומא דף ע' סובר רבי דהוא רק מצוה מן המובחר ולכן משום כבוד צבור אינו גולל משום דכבוד צבור עדיף ממעלת מצוה מן המובחר. וא"כ אף שלמצוה

שמתפללים הרבה אנשים פשוטים שידוע שלא ישמעו להכרזה ויפסיקו שאחד אמר שיותר טוב שלא יכריזו כדי שיהיו שוגגין ולא מזידין, ומע"כ טען דכי בשביל חשש זה לא ילמדו להעולם שום דינים שנאמר בהו מוטב שיהיו שוגגים. הנה הא דבשביל מוטב שיהיו שוגגין א"צ לומר להו הוא דוקא בידוע בודאי שלא יקבלו כדאיתא בתוס' ב"ב דף ס' וברא"ש ביצה דף ל', ולדידהו אין לומר ולא קשה איך נמנע מללמד להם דכיון שודאי לא יקיימו אף שכשידעו שאסור הרי אין תועלת מהלמוד להם, אבל כשלא ברור שלא יקבלו ודאי מחוייבים למחות בהם וכ"ש ללמוד שלא בשעת מעשה. ונראה פשוט שכשבא אדם ללמוד ודאי מלמדיו לו כל דבר כפי הדין אף בברור שלא יקבלו ואין להורות שלא כדין בשביל זה שלא יקיימו, ורק כשאין שואלים ממנו אין לנו בעצמנו לומר שוהו רק מדין מחאה וליכא באופן זה מטעם שיהיו שוגגין ולא מזידיים. וכן נראה פשוט שאם יש שם גם מי שיקבלו צריך לומר להם שאסור אף שידוע שאיזה מהם לא יקבלו ויהיו מזידין, דבשביל קלקול אלו שיעברו במזיד ויענשו כמזיד אין לקלקל לאלו שיקבלו שהרי כשלא יודיעום יעברו בשוגג שהוא ג"כ איסור וקלקול. ולכן בביהכ"נ שאפשר יש גם אלו שאין יודעין שאסור להפסיק ויעברו בשוגג וכשיכריזו שאסור להפסיק יקבלו ולא יפסיקו צריך להכריז, אם אין יכולים להודיע להספק מקבלים ביחוד. ואם ידוע שאין שם מי שיקבל, או שיכולים להודיע להספק מקבלים ביחוד אין להכריז.

וקצת יש להסתפק בדין זה דאסור להפסיק גם אחר תקיעות דמיושב עד שיגמור תקיעות דמעומד שלא ברור האיסור דהר"ן בשם בעה"מ סוף ר"ה הקשה ע"ז דמדי דהוה אמדבר באמצע הסעודה והובא בט"ז סימן תקצ"ב סק"ב והתירו צינים דחוקים והר"ן מסיק דרק משום דהביא זה הרי"ף בשם הרי"ש מתיבתא צריך ליוהר בזה עיי"ש, ונמצא שאף אם במזיד יפסיק בדבור לא יעבור באיסור ממש אפשר ליכא בזה משום מוטב שיהיו שוגגים וצריך להכריז. או אדרבה כשיכריזו שאסור ויעבור יהיה עובר יותר מצד מחשבתו שהוא יסבור שהוא איסור ממש, שיש ע"ז עונש אף שבעצם אינו איסור ממש כדודריש ר"ע בקידושין דף פ"א וכשלא יכריזו הרי יהיה רק שוגג בדבר שהוא רק חומרא בעלמא שאולי לא יענש ע"ז ואין להכריז, ואין בידי לע"ע הכרעה בספק זה. ולכן יש לעשות כדלעיל שאם אפשר שיקבלו איזה מהשומעין צריך להכריז שאסור להפסיק ואם ידוע שכל האיין יודעין הדין לא יקבלו אין להכריז. ידידו מברכו בחג שמח.

משה פיינשטיין

לכל תושבי המקום (וראה לעיל סעיפים יג"ז), "העירוב" זה אשר נקרא בפי חז"ל בשם שיתופי מבואות (ט9).

ב. המשתתפים בשיתופי מבואות, הרי אין צורך שישתתפו עוד בעירובי הצרות (צ). ומכל מקום טוב לכוון בשעת הנחת העירוב לשניהם יחד, דהיינו שהלחם הזה, או המצות האלה, יהיו טובים גם לשיתופי מבואות וגם לעירובי הצרות (א3).

כא. וראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם לתקן מבואותיהם בתיקוני צורת הפתח ושאר התיקונים כיוצא בזה, כדי שלא יכשלו רוב המון עם בהוצאה מרשות לרשות ביום שבת קודש (ב3). ויש להיוועץ במורה הוראה בכל הנוגע לפרטי היקף העיר (צ2), בין על ידי גדר ובין על ידי צורת הפתח, וכן גם בנוגע לפרטי שיתופי המבואות.

כב. תיקון זה של צורת הפתח, הבא להתיר את הטלטול בשבת, אינו מועיל אלא במקום שאיסור הטלטול הוא דרבנן (דהיינו בכרמלית, וכדלעיל סעיף ד), ואילו ברשות הרבים גמורה, וכדלעיל סעיף ג, או ברחוב אשר רוחבו י"ג אמה ושליש והוא מפולש משני צדדיו לרשות הרבים (ד3), אין כל היתר לתיקון עירובין על ידי צורת הפתח (צה). לפי זה אין כל דרך להגיע להיתר טלטול ברחובות הערים הגדולות (י3), דהיינו ערים שמספר העוברים והשבים \*

\* ולדעת המחמירים לעיל בסעיף ג, אף אם אין שם מאות אף עוברים ושבים במקום, אם המקום מיועד להילוך רבנים אין אפשרות להגיע להיתר טלטול.

(ט9) ע"י ש"י שפו, ע"ש במ"ב ס"ק ב, דשיתופי מבואות משתף כל החצרות יחד. — מי שאינו סומך על תיקון העירובין הכללי ורצונו לטלטל בחצר המשותפת שלו, או בחדר המדרגה המשותף שלו, יערב עירוב הצרות לעצמו, וכדלעיל סעי' יג, אבל לא יברך, ע"י ש"י שסח במ"ב ס"ק כא, ומחלוקת רע"א בתשובותיו ס"י יד וחנני"א ס"י צו ס"ק לה, אם יכול לסמוך לצורך עירוב הצרות שלו על הלחם שיחזרו לצורך העירוב הכללי של העיר, גם אם מונח במקום שכרמלית מפסיקה, ועיין ס"י שסה סעי' ח ובמ"ב ס"ק לט ר"מ. (צ) עיין ס"י שפו וברמ"א שם. (צא) שם במ"ב ס"ק יב. (צב) שו"ת ח"ס או"ח ס"י צט, ועיין שו"ת הרא"ש כלל כא ס"י ח. (צג) ועיר שיש בה מקום זרוע יותר מבי"ס, עיין ס"י שנה סעי' ט, והורעים מבטלים הדירה, וע"ש בביה"ל ד"ה אבל, בשם החכ"צ, דאם מקום הזרעים מוקף בפ"ע, הרי אף כי בין הזרעים אסור לטלטל, מותר לטלטל בכל העיר, וע"ש בשו"ת החכ"צ ס"י נט, וכ"ה בשו"ת שו"מ מהר"ק ח"ב ס"י פח, דכל שנעשה ערוגות ערוגות אינן מצטרפות לבי"ס. ועיין בארחות חיים ס"י שנה ס"ק י ויא, מחלוקת האחרונים לענין זרעים שנעשו לנוי, ובשו"ת חלקת יעקב ח"א ס"י רא (ד) מקל בכה"ג, וע"ש בארחות חיים בשם המהר"א הלוי, דדשא דמי טפי לאילנות, דאין מבטלין הדירה, ס"י שנה סעי' ט, וע"ש עוד בארחות חיים ס"ק ט, דגם אילנות סרק אינם מבטלים דירה, ועיין חנני"א ס"י ה מה' מעשרות ס"ק ח, דמסופק לענין נטע עצי פרי ולא לשם נוי. (צד) וכדלעיל הערה יח. (צה) ס"י שסד סעי' ב, וע"ש במ"ב ס"ק ו ויה, ועיין שו"ת משכנות יעקב או"ח ס"י קב, קכא וקכב, וע"ע חנני"א ס"י קז ס"ק ז ולעיל הערה כא בשמו, שו"ת דברי חיים ח"ב בהשטות ס"י ג, ועיין לעיל הערה צב בשם שו"ת הרא"ש, ועיין גם שו"ת אב"י או"ח ס"י רעג ס"ק טו, וע"י דלתת ודאי שרי לכניע, ס"י שסד סעי' ב. (צז) עיין ס"י שסד

ברחובותיהן מגיע לשש מאות אלה בכל יום (צ). אולם גם בערים הגדולות האלה אפשר לעשות עירובי הצרות, כדי לצרף בהן כמה דירות, בתים או חצרות, וכדלעיל סעיף יט, והוא שאין רשות הרבים גמורה עוברת ביניהם.

כג. אין, לגבי דינים אלה, כל הבדל בין שבת ליום הכיפורים (צח), ולענין הוצאה מרשות לרשות ביום טוב, ראה להלן פרק יט.

כד. אין מתקינים עירובי הצרות ושיתופי מבואות לא בשבת ולא ביו"ט (ט3).

כ"ה. נקרעו חוטי העירוב — אסור לטלטל (ק). ומותר לומר לנכרי לתקן את חוטי העירוב (ק2), ומה טוב אם יעשה את התיקון רק באיסורי דרבנן, דהיינו שהנכרי יקשור את החוטים בעניבה בלבד (ק3), ואם אי אפשר על ידי עניבה — אף מותר לו לקשור אותם בקשר כפול, או על ידי שמלפף את החוטים זה בזה (ק4), וכן מותר לו לנכרי לעת הצורך להפוך באדמה כדי לקבוע את העמודים של העירוב שנפלו, וכדו' (ק5), ומותר לנכרי לעשות כל זה כדי למנוע מכשול מרבים (ק6), ואין הבדל בזה אם נקרעו חוטי העירוב בשבת עצמה, או אפילו אם נקרעו בערב שבת ולא תקנם עד אחרי כניסת השבת (ק7), וראה להלן פרק ל סעיף כב.

באין נכרי, יתקן היהודי את חוטי העירוב על ידי קשירת עניבה (ק8), אבל לא יקשור כל קשר, וגם לא ילפף את החוטים זה בזה (ק9), וכן לא יעשה כל איסור תורה אחר לצורך תיקון העירוב.

אם אי אפשר לתקן את העירוב בשבת — מוטב שלא להכריז ברבים שאסור לטלטל, אבל יודיע על כך לצנועים, שמוטב לו שישמעו בקולו (ק10).

במ"ב ס"ק ח, תפא"י בפתיחתו למסכת שבת. (צ1) עיין לעיל הערה כא. (צ2) ס"י תטז סעי' ד וס"י תרי"א סעי' ב בביה"ל ד"ה כל (ומשי"כ בשם שו"ת שאג"א, ס"ס וצ"ל ס"י פ). (צ3) ס"י שצג סעי' א ר"ב. (ק) ול"א כיון שהותרה הותרה, ס"י שעד סעי' ב ובמ"ב ס"ק ט, וע"ע שו"ת האלה לך שלמה או"ח ס"י קעב, וצ"ע. (קא) עיין ס"י רעו במ"ב ס"ק כה. (קב) ס"י שסב סעי' ג בביה"ל ד"ה מחיצה, ועיין א"א ס"י שו סעי' ה, דיאמר לנכרי לתקן, ואם יעשה ע"י מלאכה דאורייתא אין לנו עסק בזה. (קג) דגי"כ אית ביה איסור דאורייתא, עיין ס"י שיז במ"ב סוסי"ק לד. (קד) עיין ס"י רעו במ"ב ס"ק כה, דבמקום מצוה דרבים כדאי בעל העיסור לסמוך עליו בכה"ג, ועיין להלן פ"ל סעי' כב. (קה) שם במ"ב. (קו) דאם משום למנוע מכשול מרבים, י"ל דהה"ג אם נקרעו החוטים מע"ש, ועיין שו"ת פנים מאירות ח"א ס"י ל, שגם הוא אינו מחלק בין אם נקרעו מע"ש או בשבת גופא (אלא שהוא לשיטתו שאינו מתיר, היכא דאפשר, רק איסור דרבנן), ועיין מנחת שבת ס"י פב ס"ק י אחרי שהביא דעת המקילים, הוא מביא גם דעת האחרונים שהניחו דין זה בצ"ע. (קז) דאין בו איסור קשירה, כן משמע להיתר תיקון צוה"פ בשו"ת מהר"י אשכנזי ס"י יג, שאינו דן אלא לגבי הקשר שעושה על דעת טוב לפותחו, אי מיקרי קשר של קיימא, אבל אין הוא דן מצד איסור עשיית מחיצה, וי"ל כדי למנוע מכשול מרבים מתיר, וכ"ה בשו"ת פנים מאירות ח"א ס"י ל ושו"ת שו"מ מה"ח ח"א ס"י פט. (קח) עיין ס"י שיז במ"ב סוסי"ק לד. (קט) ספר מחשבות בעצה ס"י טו, ע"ש שאם נקרעו החוטים ברחוב זה כנוגד זה, אולי דצריך להכריז ברבים, ומהגרש"ז אויערבך שליט"א שמעתו, דמוטב לא לפרסם בכל אופן, כי רבים לא ישמעו בקולם, ומוטב שיהיו שוגגים, וקול משוגגים כיון להווי כמתעסק בדרבנן, כמבואר בשבת עג א, ע"ש, מכיון שחושבים שהטלטול במקום המתור.

קעב

נתיבות

פרק טו

שבת

יש אומרים שאסור לאותו ישראל כאילו נעשתה במזיד (צט), ויש מתירים אפילו לאותו ישראל (ק).

לה. יש אומרים שאם נתקלקל תיקון העירוב בשבת מותר לומר לעכו"ם לתקנו כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול (קא).

לו. יו"ט שחל ביום ונעשתה מחיצה ביו"ט במזיד מותר לטלטל ע"י מחיצה זו למחר ביום השבת (קב).

לז. מן הראוי לבדוק בכל עש"ק אם לא נתקלקלו תיקוני המחיצות (קג).

בשגת מלאכה וזרין שבת ובין בודן מלאכה ושגת שבת (הרשב"א שם, וכ"כ המאירי בפרק מי שהוציאנהו). (צח) ואפילו לא צוה להעושה אלא דניחא ליה בכך שעל ידו יוכל לטלטל, ואם צוה לעכו"ם לעשות ע"י הלך, ואם צוה לישראל אחר כתב בשעה"צ דאפשר שגם להרשב"א אסור, מיהו דוקא בצוה במזיד אבל אם צוה בשוגג משמע בנו"ב תנינא סי' מד דלהרשב"א מותר, ונסתפקתי בנעשה לדעת ישראל אבל לא לשם היתר טלטול כי אם לשם דבר אחר, לדעת הרמב"ם, אם הוא כנעשה לדעתו. (צט) שיטת הרמב"ם בפרק טו הלכה כב, ומ"מ דוקא לאותו ישראל, אבל לישראל אחר מותר אפילו לדעת הרמב"ם. כ"כ בנוב"ח שם. (ק) דעת הרשב"א בעבוה"ק שער ג אות ג ואות ה, ועי' במ"ב שכתב לשיטת הרשב"א שכל שנעשה בשגגה אפילו נכתוין העושה לטלטל בה מותר, ולא הבנתי, דלכאורה פלוגתת הרמב"ם והרשב"א בישראל עושה בשגגה וישראל אחר מתכוין, אבל אם הוא גם העושה וגם המתכוין הרי הוא מזיד, ומפני הדוחק היה אפשר לומר דהמ"מ מפרש דמירי בעושה המחיצה בשגגת שבת שסובר שהיום חול ומתכוין להתיר טלטול לכשיגיע שבת, וגם בזה ס"ל להרמב"ם דאסור, והרשב"א חולק, וצ"ע. א"כ ראייתי בספר הלקט שעל הרמב"ם (מהגר"ש וואזנר שליט"א) שעמד בדברי המ"מ, ופירש דמירי שראובן עושה בשגגה להתיר טלטול לשמעון, ושמעון אינו יודע מזה דהרמב"ם אסר והרשב"א מתיר. בתו"ש סימן תג סק"ג מדייק מדברי התוס' בעירובין דף מב דהא דמהני מחיצה הנעשית בשבת, היינו דוקא במחיצות גמורות, אבל במחיצות של קנה פחות פחות מג"ט, לא מהני, עיי"ש.

(קא) מ"ב סי' רעו ס"ק כה, ומשמע אפילו מלאכה דאורייתא, ויש פוסקים דדוקא מלאכה דרבנן דהוי שבות דשבות, ועי' בה"ל סי' שסב סעיף ג, ועי' ספר שם משמעון עירובין דף מד ע"א, ובהגהות מהרש"ם משמע דדוקא אם נתקלקל בשבת, ועי' באורח"ח סימן שסה, ועי' שם עוד בענין יו"ט שחל ערב שבת אם מותר לתקנו ביו"ט, ואי מהני לזה עירוב תבשילין, ונראה שע"י ישראל אסור אפי' כשאינה עושה שום מלאכה, כגון מעמיד כלי לצוה"פ או להקטין פרצה, כיון דהוי מחיצה המתרת, ועיין לעיל בדין מחיצה מבני אדם, ועי' שו"ת שבט הלוי ח"ב סימן מט.

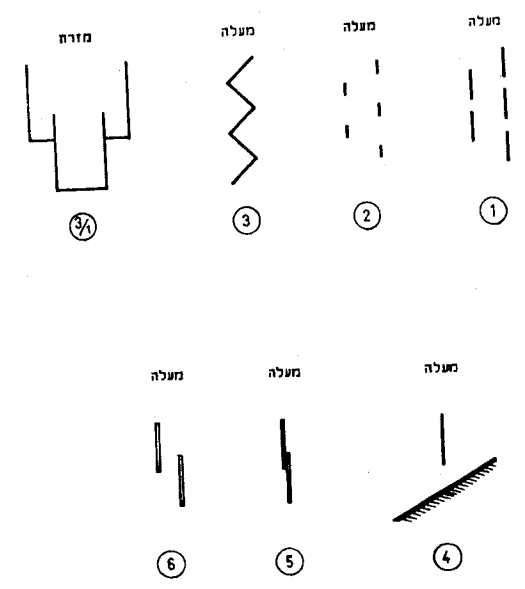
(קב) עי' שו"ת נודע ביהודה תנינא או"ח סי' מד כד"ה ועכשיו נדבר, ומשמע שם דאפילו נעשה על ידי ישראל באיסור גמור, ומסתבר דה"ה להיפך שנעשה בשבת מותר ליו"ט שלאחריו (לענין שלא לצורך) או לענין תחומין.

(קג) עי' שו"ת דובב מירשים ח"ב סימן כח, דבמקום שאפשר לברר לא סמכין אחזקה, וכ"ש במקום שעלול להתקלקל, ונראה שעדיף לבדוק מבעוד יום גדול כדי שיוכלו גם לתקן, ואין לחשוש שמה יתקלקל שוב, כדמשמע שם מדבריו, וגם כשאי אפשר לתקן, יוכל לפרסם מבעוד יום, מפני שיש הרבה אנשים שצריכים לילך למקומות אחרים לאכול, או להביא אוכל ממקומות אחרים, וראיתי בספר בטוב ירושלים (מהגר"ב צ"ד ידלר זצ"ל, שהיה ממונה על העירובין בירושלים עשרות בשנים) בשם הגאון

נתיבות פרק טו שבת קעג

האדר"ת זצ"ל שאם נתקלקל העירוב בשבת, מוטב שלא לפרסם, מטעם מוטב שיהיו שוגגין, וכן סיפר לי אאמ"ר ז"ל בשם הגר"ד בהר"ן זצ"ל שמיחה במי שהכריז בביהכ"נס בליל ש"ק שהעירוב מקולקל, מטעם זה, וגם בקצות השלחן סימן קה בכדה"ש ס"ק כו משמע שנהגו שלא להכריז, וכ"כ בספר שמירת שבת כהלכתה סוף פרק כו בשם הגרש"א שליט"א מטעם מוטב שיהיו שוגגין, ואפשר שאם רואה חבירו מטלטל דברים שאינם צריכים לו, ובודאי ישמע לו, ראוי להודיע לו, ולא ידוך גיסא במקום שיש צורך גדול, אין להודיע, כעין שמצינו גבי הרואה חבירו לבוש כלאים בשוגג שא"צ להודיע לו בשוק משום גדול כבוד הבריות, והרי גם במקומותינו במקום שעושים עירוב ע"י צוה"פ וכיוצא בזה, וסומכין על זה לטלטל הוא מפני שסוברים שאין חשש רה"ר, דאילו במקום חשש רה"ר אין מועיל תיקון זה, ופשוט שבמקום שיש חשש רה"ר ועושים תיקון המועיל לרה"ר שיש חשש דאורייתא, פשוט שאין לסמוך על טעם זה ולא על טעם דמוטב שיהיו שוגגין, שלא נאמרו במקום חשש איסור דאורייתא.

ציורים לפרק טו









צג

כל גנות פרק תשיעי עירובין

מסורת הדין

גידוד המטה ומחלה המטה לן מנדרין... בפקד שני גניסין...

\*גידוד המטה ומחלה המטה לן מנדרין

עד שראה או כולו בגידוד או כולו במחלה... מורכב מן התחנה עשרה מפרים או עשור...

רבינו נתנאל

בפירוש רבינו הרמב"ם... אמר רבינו הרמב"ם...

אם נמצאו המטה

במחלה או במחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

אם נמצאו המטה

במחלה או במחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

כל גנות פרק תשיעי עירובין

צד

זו מטלטל עד עיקר מחיצה... ומשקלה דלמידין האוכל והמטה...

ואיביעות

ואיביעות למה צדיו פלגי... ואלו מיידי הבדלה הם...

רבינו נתנאל

בפירוש רבינו הרמב"ם... אמר רבינו הרמב"ם...

אם נמצאו המטה

במחלה או במחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

זה מטלטל עד עיקר מחיצה... ומשקלה דלמידין האוכל והמטה...

ואיביעות למה צדיו פלגי... ואלו מיידי הבדלה הם...

ואיביעות למה צדיו פלגי... ואלו מיידי הבדלה הם...

ואיביעות למה צדיו פלגי... ואלו מיידי הבדלה הם...

ואיביעות למה צדיו פלגי... ואלו מיידי הבדלה הם...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

צד

זו מטלטל עד עיקר מחיצה... ומשקלה דלמידין האוכל והמטה...

ואיביעות למה צדיו פלגי... ואלו מיידי הבדלה הם...

ואיביעות למה צדיו פלגי... ואלו מיידי הבדלה הם...

ואיביעות למה צדיו פלגי... ואלו מיידי הבדלה הם...

מחלה אחת

הוא שיש לה מחלה אחת... וכן נראה שכוונתו...

עירובין פרק תשיעי עירובין

מחלה אחת

מחלה אחת

מחלה אחת



העומד לשם לחי בעיני טפה עכ"ל. לכאורה נ"ל כדבריו מטעמים שלו ומה דקשה על המק"ח בטעם שכתב דבייתא כמאן דמילא דמי ישבתי במק"א אך אחרי טובי נחמתי כי יש לצדד זכות להנהיגם היתר בזה כי המג"א כתב בס"י שס"ג ס"ק כ"ח דבעיני דוקא קנה מזה וקנה מזה ואין די בכותלי המבוי דא"כ למ"ל קורה טפה עי"ש. והנה מה דהקשה מסוכה דשם מצטרפין להכותלים לצוה"פ ל"ק"מ דגבי סוכה דל"ב היכר כלל רק משום מחיצה ל"כ די בכל ענין אבל להיתר שבת דנהי דהוי לחי משום מחיצה מ"מ הכירא קצת גמי בעיני כמ"ש המג"א בסעיף י"ב סק"י ולכך כיון דבעיני גם היכרא ממילא בכותל המבוי ליכא היכרא. ומה שהקשה המג"א דלמ"ל בקורה טפה תיפוק ל"י דהוי צוה"פ י"ל ודאי אם כותלי המבוי בולטין לרוחב הכותל שוה לצוה"פ באמת לא בעיני טפה ודי בכ"ש מכח צוה"פ אך אם אין כותלי המבוי נמשכין ובולטין לרוחב הכותל שוה לצוה"פ רק הם עומדין לרוחב המבוי והצ"ה הוי לרוחב המבוי בזה ודאי לא נדון משום לחי ל"כ בעיני בקורה טפה ו"ב. ולכך ה"נ אם קצה כותלי הגנה בולטין לרוחב שוה לצוה"פ יש לסמוך על קצה הכותלים ול"ב לחי כלל ונהי דנבוא להחמיר לדעת המג"א דאף בזה בעיני לחי מכאן ולחי מכאן מ"מ הרי מוכח בסוכה דלא בעיני כן ונהי דכתבנו דמבוי שאני בסוכה דלא בעיני כן ונהי בכה"ג הוי הצרכת לחי רק משום היכרא ובה די אף אם בולט למעלה ואף אם הוי ברה"י דבשלמא היכי דבעיני משום מחיצה בעיני שיהי למטה ולא ברה"י אבל כאן דמשום מחיצה די בכותלי המבוי או הגנה רק משום היכר בעיני לחי בפ"ע די בלחי בזה כנ"ל דמנהג ישראל תורה ואם אינן נביאים וכו' אבל אם אין בולטין לרוחב שוה לצ"ה ודאי העירוב פסול מיהו אם אין קצה כותלי הגנה סתומים ממש רק יש ריוח ביניהם והריות הוי פחות מג' בין זה לזה נמי מותר לסמוך עליהם משום לחי דבזה איכא היכרא וכמ"ש בש"ס הובא במג"א סק"ו ובש"ס דף ט"ו עי"ש :

**ל** **ס"י קנ"ג. שאריתו** בעירו שסביבותיו נהר אך יש מקומות שאין הגדודים גבוהים י"ט ועשו עירוב והנכרים מקלקלין אותם ויש הר רחוק מן העיר מקיף י"כ אך יש פרצות פחות פחות מ"ט אם יש עצה להיתר להם להטייל. הנה לדעתי יעשו כך אם אפשר יתקנו

שעומד השתא רחוק ג"ט מקצה ההר סמוך לדרך הן אם יעמוד תוך ג"ט אפי' בשוה לצד ההר הסמוך ממש להדרך הוא פסול כיון דעומד על המחיצה וכו' צוה"פ בעיני שיהי הקנים בתורה מזוהה למטה ביו"ד טפחים הסמוכים לקרקע שבני אדם הולכין עליו ואם לאו הו"ל פתחי שמאי ומה זה שכתב ר"מ דאטו אם יש בור עמוק עשרה ורוחב ד"ט תחת צוה"פ ועומד הבור בין ב' הקנים מי לא מהני צוה"פ העירוב הזה עכ"ל ואין לו דמיון כלל דהתם נהי דהבור הוי עמוק יו"ד מ"מ בני אדם אין הולכין תוך הבור רק למעלה ומ"מ הקנים עומדים למטה ביו"ד טפחים השוין לרגלי בני אדם וזה הוי דרך פתח אבל אם הקנים עומדים למעלה מג"ט מדרך שבני אדם הולכין עליו ודאי לא הוי צוה"פ וגם לא מהני מה שבתוך העיר שוה לההר אגן בעיני שבמקום דהוי הפתח שם בעיני שיהי שוה הקנים למטה לתוך י"ט הסמוכין לקרקע גם מקום שרגלי ב"א הולכין עליו ובאם לאו הו"ל פתחי שמאי ולכך בין אם הקנים סמוכין לצדי ההר או רחוקים הוא פסול ואין תקנה רק שיעמידו אותם למטה ממש ואף אם חוששין שהנכרים הם מקלקלין אותם בזה אגיד לו תרופה מ"ש אצ"ל בתשובה מכבר לק' קאנטסטנין דאמרינן בזה כיון דהותרה הותרה ואם יתקלקל בשבת מותר לטלטל באותו שבת וא"כ מ"ג בשבת סמוך לבה"ש יכולין לראות אם נתקלקל ויתקנו ואם יתקלקל אח"כ בשבת מותר לטלטל באותו שבת ואף אם לא ירצו לסמוך עליו בזה יעשו כך יהי העירוב הזה של עתה וגם יעשו עירוב אחר שיעמדו הקנים למטה כדינו ומכח חשש קלקול מותר כך לפי דעתי ולפי דעתם יסמכו על העירוב שלהם מכבר :

**ס"י קנ"ה. בנדרין** שאלותיו הנה לעמוד הלחי אחורי הגדר ודאי ל"מ כלל וכמבואר במק"ח וזה כמה שנים שנושאלתי על המק"ח דמ"ש בטעמו דבייתא כמאן דמילא דמי הוא תמוה דבש"ס מפורש דלא אמרינן בייתא כמאן דמילא דמי רק במקורה ובגדר אינו מקורה והשבתי דדוקא לומר דהוי כמאן דמילא אפי' למעלה מן המחיצות בזה בעיני להיות מקורה או מצד צירוף המחיצות עם התקרה אמרינן דהוי כמאן דמילא אפי' למעלה מן המחיצות אבל מה דהוי בתוך המחיצות להיות מלא עד קצה המחיצות

הוי כמאן דמילא אפי' בלי תקרה והוא דבר המסתבר ומלבד זה נראה דהדין נכון דבצוה"פ בעיני שיהי ניכר שהוא צוה"פ ועיקר צוה"פ הוי אם הוי עשרה טפחים למטה ולא מהני אם הקנים הוי למעלה מ"ט רק בעיני שיהי למטה קנה י"ט ובתוך הגדר אינו ניכר כלל בחוץ דהוי למטה קנה ל"כ אינו צוה"פ ומ"ש ר"מ בשם ס' ישוע"ק דברי ר"מ נכונין דאין ראוי מן הטו"ז דכוונת הטו"ז הוי דהקנה עומד בחוץ רק דהגג מפסיק בזה מהני תחיבת הגג אבל לא אם הקנים בפנים בבית או בגדר ובה ודאי ל"מ הן אמת דמ"ש ר"מ בטעמו אינו נכון דמה דבעיני שיהי ראוי לקבל דלת היינו מפאת עצמו אם אינו ראוי לדלת ל"מ אבל אם מפאת עצמו ראוי לקבל דלת רק מצד אחר מבחוץ אינו ראוי לדלת זה אינו מעכב דיי"ל רואין כאלו ניטל הגדר והוי ראוי לדלת רק הטעם כנ"ל והדין עמו לדינא בזה :

**ס"י קנ"ו. ובנידרין** שגינה מפסיק בין צוה"פ שנגדר זה לגדר זה אף שהגינה אמה בת סאתיים ודאי אינו צוה"פ ומכ"ש אם בית מפסיק באמצע צוה"פ דזה אינו פתח דפתחא כהאי לא עבדי אינשי ואגן כעין פתח בעיני ומכ"ש בגינה כיון דאם הוי בו בית סאתיים הוי מבטל המחיצה לגמרי אי"כ מוכח דגינה גרועה מבית ל"כ נהי דאין בו בית סאתיים נהי דאינו מבטל המחיצה עכ"פ הפתח מבטל ואין לו דין פתח ולכך הן אם מפסיק בית הן גינה כל דבר המפסיק מבטל הפתח דאגן בעיני שיהי צוה"פ כדעבדי אינשי וז"ב כדמוכח בש"ס וכדאמרינן שם דפתחא בקרן לא עבדי אינשי וכן כתבנו בתשובה לענין אם הצוה"פ עומד במים וכן מבואר בפמ"ג הל' עירובין :

**ס"י קנ"ו. ובנידרין** שהלחי אחד אינו עומד אצל הכותל הנה אם שני הכתלים אינן סמוכין להלחיים ודאי לא מהני וכמ"ש התב"ש ומ"ש הישוע"ק אינו קושיא כמ"ש בספר החיים שס"ג ואם הלחי עומד אצל הכותל והלחי השני אינו עומד אצל הכותל באמת המק"ח בתיקון עירובין מתיר אבל אני בעוה"י בסה"ח כתבתי שאינו כן והדבר כסתבר כמ"ש דאגן כעין פתח בעיני ומי הוא שיעשה פתח ויניח אור מה תועלת בהפתח אם הניח אירר דאפשר לצאת ולבוא ל"כ ודאי ל"מ :

אף בהצרות וקרפיות משא"כ התם לומר דמה שלמעלה מעשרה יהי כמאן דמליא בזה בעינן דוקא שיהי מקורה ולפי"ז דמה שבחצרות אם החלון למעלה מיו"ד מערבין שנים היינו רק מכה הגזרה אטו אם היו גבוה למעלה מכ' דודאי עד כ' ראוי להיות מותר מדינא דהוי כוונת השי"ס דביתא כמאן דמליא הוי כמש"ש הב"י בס"י שע"ב כלומר דהוי כאלו לא הוי החלון גבוה יו"ד וא"כ אף בחצרות כיון דעכ"פ עד יו"ד למטה מן הארץ הוי כמאן דמליא שוב לא הוי החלון גבוה מיו"ד והי מותר לערב אחד אף שהחלון גבוה עד כ' מיהו כיון שעכ"פ אם החלון למעלה מכ' בזה מדינא מערבין ב' דלמעלה מיו"ד לא הוי כמליא בליכא חקרה שוב גורנין אף למטה מכ' אטו למעלה מכ' דבשלמא למטה מיו"ד אטו למעלה ל"ש לגזור דההפרש ניכר בעין שזה הוי בתוך י"ט סמוך לארץ וזה הוי למעלה מיו"ד אבל בין תוך כ' למעלה מכ' כיון דבאמת אף בתוך כ' הוי למעלה ואנן אמרינן רק מסברא דביתא הוי כמאן דמליא בזה כיון דלעין הרואה ליכא היכר בין זה לזה שפיר יטעו לומר אם בתוך כ' אף דהוי למעלה מיו"ד מהקרקע מערבין אחד יאמר אף למעלה מכ' דמערבין אחד ולכן גזרו לערב תמיד ב' כל דלא הוי תוך י"ט לארץ כיון דאינו ניכר ההפרש לעין אבל בבית כיון דלעולם הוי כמאן דמליא ותמיד מערבין אחד לכן ל"ש בזה גזרה וא"ש והדין דין אמת וכן אני מורה מסברא טרם ראיתי דברי המק"ח א):

7 ס' כס"ב. שאלתו שהצ"ה שושיין כמעט בכל שבת נתבין הנכרים הקנים לך מעמידין הקנים בתוך הגינות והקנים

א) ומו"י כיון דנפטר יבטלו הוי מיעוט אבל בשאר דברים שאין מבטל אותם לא הוי מיעוט בכל מקום וא"כ הרי מה דאמרינן לענין חלון דביתא וכו' היינו כמאן דמליא נפטר ויבטלו דלוי אס הוא כן כחמת שהי מתלואו נפטר ובטלו הוי מערבין א' כיון דהי בתוך עשרה כיון דמשומי ונעשה כחש"ש סמיכותא ולכן אף בדין הוי מערבין ב' כיון דעתיד לפנותו ובע"כ לריבין אנו לומר דהוי כמאן דמליא נפטר ובטלו אף זה התם אבל לענין העמדת לחי דבענין היכרא שיהי ניכר אף אס החצר מלא תבן ושאר דברים שעתיד לפנותו מ"מ לא הוי מועיל לחי וי"מ כיון דהוי מלא חין הלחי ניכר בו וזוה לא משתחין בעתיד לפנותו כיון דהוי מלא חין הלחי ניכר בו ולכן א"ש דלענין לערב ב' דלא מהני לומר דהוי כמאן דמליא נפטר לפנותו רק כמאן דמליא נפטר ובטלו בזה לא נחשב כמאן דמליא רק כבית ולא כהצר וקרסוף אבל לענין ל"ה ולחי דאף בדברים שעתיד לפנותו אס הוא מלא ככל מתורת לחי א"כ אף בהצר אמרינן דהוי עכ"פ כמאן דמליא השתא לפי שעה באיזה דבר ואין ה"מא"כ והלחי ניכר בו וז"ל המק"ח. והאמת דעיקר כוונתו מכה לזכא היכר והוי כעומד לחצוי המנוי דכל שהוא בתוך המחילה אינו כדרך הפתח ואין עושין פתח כה"ג ושפסל לזכא נקט בלשון דהוי כמאן דמליא וכוונתו כה"ש פנימס והוא ברור וטוב :

יבאמת יש צ"ה ע"י הקנים שבתוך הגינה רק דלא מהני כיון דאין ניכרין בחוץ א"כ כיון רישנו לצי"ה רק דאינו ניכר בזה ודאי מהני לומר כיון שהותרה הותרה דהרי בתחלת שבת הוי הקנים שבחוץ לכן לדעתי עצה זו יפה להם וזוהו אין להם לחוש עוד כלל ז

ס' קס"ג. שאלתו אם יש לחלק בין פרצה אחת או הרבה הנה בזה אין מקום ספק כלל דכל המעיין בספר החיים שלי ס"י שס"ג יראה שטעם אחד להם ואדרבא מפורש דאפי"ה אם הם מפולשין זה כנגד זה בפחות מעשר אין להם דין מפולש אם יש פרצה אחת יותר מעשר עיי"ש וגם אין טעם וסברא לחלק בין זה לזה :

ס' קס"ד. מה שנתפסק בצוה"פ שתחב הקנה לתוך עובי חקנה של הלחיים. הנה אני מורה כן תמיד דמותר כה"ג וצדקו דבריו בזה דלא כהמשבשות רק זה לא נקרא מן הצד ח"פ וברור לפענ"ד :

ס' קס"ה. שאלתו ע"ד העירוב שהקנים של צ"ה עומדים אחורי הטעלעגראף. אין בזה קפידא דהתב"ש לא החמיר רק בעומד תוך גדר בענין שהקנה של צד מטה הסמוך לארץ שהוא עיקר צ"ה אינו ניכר להעומד בחוץ בזה נראה כאלו אין קנה למטה סמוך לארץ בזה מחמיר התב"ש אבל בטעלעגראף שהוא פרוץ לגמרי ונראה הקנה למטה היטב כמו בכל עירוב אין קפידא במה דהוי אחורי הטעלעגראף ועיין במק"ח וסה"ח ס"י שס"ג והקנים של צ"ה אין קפידא אם הם קצרים מן הטעלעגראף והחבל שלמעלה הוי למטה משיעור הט"ג או להיפוך שהקנים יהיו גבוהים מן הט"ג והחבל יהי גבוה מן הט"ג אין בזה קפידא רק שיהי החבל על ראש הקנים כידוע :

ס' קס"ו. שאלתו בגינה שבה זרעים

אשר הם בתוך העיר והם יותר מבית סאתיים הנה מה שכתב ר"מ דמה דזרעים מבטלי מחיצתא הוי ספקא דדינא כמו שכתב הרא"ש בפ' עושין פסין וכיון דלדין הוי רק כרמלית הוי ספקא דדינא לא כן הוא כי אינו ספק רק ודאי אסור וכן משמעות לשון הטור והשי"ע והמג"א כתב בס"ק ר"ג דהוי"ל כרמלית ואוסר החצר א"כ מוכח להדיא דאף בכרמלית אסור והרא"ש כתב רק בלשון וצ"ע וזה אינו מורה לומר דהוי ספקא דדינא רק שכתב דצריך עיין לחלק וליישב הדבר אבל לדינא מודה דהוי ודאי אסור ותדע דאם הוי ספקא דדינא הרי בנוגע מיעוטו אם אין בו אלא סאתיים מותר כתב הב"י ס"י שג"ח דהוי ב' לישני בשים"ש ופסק הרא"ש והרמב"ם לקולא וא"כ אם הרא"ש בעצמו פסק בזה לקולא למה בזה פסק להומרא בעי"כ דאין זה מכה ספק ברצח של הגינה וזוהו הוי כסתום ואינו אוסר החצר ואם הם של גכרים נראה דאין אוסרין כיון דדירת נכרי כדירת בהמה ומה דנכרי אוסר הוי רק שמא ילמד ממעשיו ובזרעים לא שייך זה לכן דוקא במקום שבותו אוסרים זרעים ולא בשל גכרים ודו"ק :

ס' קס"ז. ומה ששאל בחריצים המלאים מים ובחורף מתמלאין שלג וכפור וכו' הנה זה מחלוקת ישינה דהט"ז ומג"א אוסרים ובתשובת כנ"י מתיר והנה מה שהקשה מב"ב דף ח"י א) דשלג וכפור אין ממעטין בטומאה ובר"פ חלון מוכח דטומאה ועירובין שוין דבר ישן הוא ומבואר בתשובת כנ"י האר"ח והאר"ך ומסיק להיתר ולמתלה עלה ברעיוני דשם בפ' חלון הוי ב' דעות דרב הונא ברי דר"י מחלק בין טומאה לשבת ולדידי דברי הט"ז ומג"א נכונין אך לדברי ר"א אין חילוק בין שבת לטומאה ושוב ראיתי בהנ"ל שהרגיש גם בזה ולכן אם השעה צריכה

א) שתי ורואתי דיש ליישב דברי הט"ז ומג"א מקו"י שלא נעלם מהם ה"י זה רק הכונה כך לחין הכונה דהשלג וכפור נופייהו מבטלי מחילה רק הכונה כיון דיש שלג וכפור רבים נקטי שם ולכן רבים מבטלי מחילתא ולכן אינו דומה לטומאה ובספר חלון הם מייירי כחלון שבו ב' חליות ושם לא תליא נבקיעת רבים רק נגוף דבר אס נחשבו בית אחד או ב' לכן בזה פסור דומה לטומאה דנמי תלוי בלם הכתום הוי אחד או ב' ולכן לענין לחבר גוף הכתום להיות אחד בזה שלג וכפור חין מבטלין מחילתא אבל בחריצין וכדומה דבקעי נה רבים צ"ה י"ל דהוי דשלג וכפור לא בטלי מחילתא מ"מ כיון דבקעי נה רבים בחורף מבטלי מחילתא ולדקו דברי הט"ז ומג"א ולדו"א נזידון דיריה אס לא נעשה מעבר לרבים בחורף פשיטא דיש להם להקל ד"ל הט"ז ומג"א מודים בזה אף נס אף אס נקטי נה רבים יכולין לסמוך על הכנ"י להקל בזה :

צריכה לכן כדאי הכני' ודעימי' לסמוך עליו בפרט במלתא דרבנן :

**סי' קס"ה. פרצה** עד עשרה אין צריך צ"ה רק לחי ואם יש בית שיוצאין ממנו גפופין אף לחי איצ' שזה היה במקום לחי שבוה סומכין להקל דעיירות שלנו יש להם דין הצרות כן כתוב בספרי ההסכים עמי או הגאון בעל ישוע"ק בהיותי לרב סמוך לשם :

**סי' קס"ו.** ומה ששאל אם המחיצה הוא בעקום ויש פרצה בעקמימותו הנה זה הוי כעין דין מבו עקום המבואר בסי' שס"ג סעיף ל"ד דלדעת הבי"ש שם והמג"א לא מהני ב' לחיים רק צוה"פ ולהב"ח מהני ב' לחיים כל חד בצד הכותל עיי"ש ויכול לסמוך לקולא אם א"א בעי"א מיהו אם הוא בתוך הצוה"פ של העיר ההצוה"פ או החריצים מסבבין העיר או מה דהוי בתוך העיר לפנים מצוה"פ הכולל א"צ שום תיקון :

**סי' קע"א.** ומ"ש על מה שעשו צ"ה על שפתי הנהר ביבשה רק לפעמים מחמת גשמים או הפשרת שלגים נתרבה המים והנהר מתפשט ועולה גם על הקנים העומדים ביבשה ונראה כאלו עומדים במים הנה נראה דבזה הוי צ"ה מעליא והיינו דמה"ט גופו דלא מהני צ"ה במים מכח דפתחא במיא לא עבדי אינשי מה"ט גופו כשר כאן כיון דאין דרך לעשות פתחא במיא מידע ידעי דהמים בכאן הוי רק דרך מקרה בהתפשטות הנהר וסופו לחזור להיות יבשה גם כמ"ש התוס' דלכך שלג וכפור לא מבטלי מחיצתא מכח דסופו לחזור כן ה"נ בזה דדוקא במים שאין סופן לחזור מבטל הצ"ה אבל מה דסופן לחזור לא מבטלי הפתח כנלפענ"ד נכון :

**סי' קע"א.** ומ"ש בדין קניית הרשות מן המושל שיש בידו להעמיד חיל מה יעשה שיש בתים דאין להם רשות להעמיד חיל שם ע"פ גמוסי הקיר"ה הנה ודאי אף דאין בידם להעמיד חיל כפשוטו מ"מ אם הוי דחק גדול ויבואו הרבה בעלי מלחמה יוכלו להעמיד שם שרי החיל אם השעה צריכה לכך ועוד כיון דיכול לקנות רשות משכירו ולקיסו אי"כ מן המלך בעצמו ודאי אפשר לקנות דבידו להעמיד חיל ומי יאמר לו מה תעשה וא"כ אם קניית רשות מהני מן

המלך מהני נמי משריו הממונים בעיר ועיר דהוי כמו שכירו ולקיסו :

**סי' קע"ב.** ומ"ש בצוה"פ שנתקלקל בשבת אפשר לתקנו ע"י נכרי ודאי מותר וכן נהגין פ"ק תמיד אף שהי' בו גדולי עולם הגאון מהר"ז זל"ה והגאון גור ארי' יהודא דהוי שבות במקום מצוה וצורך גדול ומצוה דרבים אך אם א"א לתקנו כבר כתוב בצ"ה תשובה לשרדה ל"ב דמותר לומר שבת כיון דהותרה הותרה ומותר לטלטל כן וכן כחבתי עוד לכמה מקומות :

**סי' קע"ג.** שא"ב בנדון צוה"פ הרחוקים מן הכותל ג"ט הנה בטה"ח הסכמתו עם דעת התב"ש דבעינן שיהיו סמוכי לכותל ומטעם דבלא"ה אתי אורא דהאי גיסא ואורא דהאי גיסא ומבטל ל"י ועוד נראה כיון דבעינן שיהי' צוה"פ כעין פתח וכמו דאמרינן בש"ס פתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי כן ה"נ לא עבדי אינשי פתחא שיהי' הפתח רחוק מן הכותל ולכך פתחא כזה לא עבדי אינשי ואינו צוה"פ והדבר נכון כהתב"ש ונהגו עלמא כן :

**סי' קע"ד.** שאלתו בעירובין דק"ה שהחבל והאילן עומד בגינה הנה נכר ראי"מ האוסרין והמתירין ודעתי עם האוסרין וזה כמה שנים שנשאלתי על דברי המק"ח הנ"ל דמה דאמרינן ביתא וכו' היינו במקורה ויש הקרה למעלה אבל באינו מקורה לא אמרינן ביתא כמאן דמליא והשנתי דלומר דהוי כמאן דמליא אפי' למעלה מן הגדר בזה בעינן מקורה אבל באינו מקורה לא נחשב למעלה מן הגדר כמאן דמליא אב"י עד קצה הגדר נחשב כמאן דמליא אף בלי מקורה ולכך לענין עירוב הוי עכ"פ כמאן דמליא עד קצה הגדר וא"כ הוי כאלו הקנה עומד למעלה מ"ש דלא מהני חוץ הראי' השכל נותן כן דכל צוה"פ שלנו הוא מטעם פתח ובעינן שיהי' כעין פתח ולכך כמו דאמרינן בש"ס דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי וכן פתחא במיא לא עבדי אינשי כן ה"נ מי עושה פתח להיות חד מוזות הפתח עומד בגנה לכך אין זה דומה לפתח ולא נחשב צ"ה לכך נראה דודאי הדין כהמק"ח :

**סי' קע"ה.** ובנדון איך לעשות העירוב בין שני הרים גבוהים הנה להעמיד

להעמיד הקנים למעלה על גובה הרים ודאי לא מהני כיון דהוי הקנים מתחילין למעלה מיר"ד טפחים לגבי מקום המדרון הנמוך אך העצה הוי להעמידו בקצה ההר במקום שהוא מתחיל לשפע ויעמידנו בתוך ג"ט לארץ סמוך ממש לקצה טפח הג' דאז ודאי מותר דנהי דהתב"ש אוסר להעמיד הקנה רחוק מן הכותל היינו באם הוי מקום שזה דאפשר לייך דרך שם וניחא תשמישתי' לכך זה מבטל הצ"ה אבל כאן כיון דאם ירצה אדם גדי דדלג דרך שם והי' למעלה מג"ט ולא ניחא תשמישתי' ואין זה מבטל הצוה"פ כן נ"ל דניא :

**סימן קע"ו.** שא"ב בעירובין דק"ה שחובבין הקנים בתוך הגדר של רה"י רק למעלה בולטים הקנים לחוץ הנה ידע שהעירוב הזה פסול כדברי המק"ח ודברי המתיר המה הבל דעיקר העירוב להיות הקנים ניכרין למטה בעשרה טפחים מן הקרקע אבל אם המה למטה בתוך הגדר ואין ניכרין למעלה לא מהני מה שבוטלין למעלה דהוי כאלו הקנים רק למעלה ואין עומדין למטה בעשרה טפחים דלא מהני והנה אף דהישיע"ק כתב בזה להיתר לא ישניחו בזה והעיקר כרוב האחרונים והדין עמהם ומ"ש הרב דק"ה שביטא כמאן דמליא הוי עד ראש הגדר ולא יותר זה אמת ובחבורי לא"ו"ח כתבתי לפרש זה ע"ג וכעת נראה כוונת המק"ח בפשיטות כיון דביטא כמאן וכו' א"כ הוי עד קצה הגדר כמו דמליא עפר ואינו ניכר כלל הקנים ונחשבו כמאן דלייתא והוי רק כאלו ה' הקנים למעלה מן הגדר ולא מהני דעיקר הקנים צריך להיות למטה בעשרה טפחים התחתונים ורו"מ כדון אמר :

**סי' קע"ו.** שא"ב בשערי העיר שהוא כמו בכפר בדלת בצורה אם פתוח אינו ניכר שום דבר אם הוא כשר לעירוב. הנה זה פשוט אם ננעלין בליטה ודאי מהני לעירוב דדוקא בצוה"פ בעינן כעין משקוף למעלה אבל במחיצה ממש לא בעינן משקוף למעלה לכך אם הוי סתום בליטה ודאי מהני לעירוב אף אם פתוח ביום דהיינו דלתות ירושלים דודאי לא ה' עליהם משקוף למעלה דאם ה' למעלה משקוף מה איריא שנעלות בליטה אפי' אין ננעלות הרי הוי פתח ממש ובעי"כ לא ה' להם משקוף למעלה ואעפ"כ כיון דננעלות בליטה הוי מחיצה וא"כ ה"נ בנ"ד

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

אם סתומין בליטה מהני לעירוב ואם גם בליטה אין נסתמין או אם הוי פחות מעשרה ריח הפתוח נמי מותר כמ"ש בטה"ח דפרצה פחות מעשר אינו אוסר לדין אבל אם הוי יותר מעשר ודאי הוי פרצה ואינו עירוב דהיינו דלתות ירושלים אם אין ננעלין :

**סי' קע"ח.** הנה בדין פרצה פחות מעשר אף שאני בספר החיים מיקל בזה אבל רק עם לחי אבל בלא לחי אין לו היתר ואף כי הפרצה הוי סמוך לבית האדון ולא ינוח להעמיד שם הלחי אך הרי לחי די בצד אחד ויעמדו בצד השני שאינו של האדון ואם שני הצדדים המה של האדון אם יוצאין מן הכותל כעין עמוד או גפופין ויש בהם שיעור עשרה טפחים סמוך לארץ יכולין לסמוך ע"ז משום עירוב וא"צ לחי אחר להתיירו :

**סי' קע"ט.** שא"ב ע"ד העירוב שהעמידו הקנים בפנים והם בולטין למעלה מן הגדר והורה אחד להקל בזה יפה אמר רו"מ וכו' להתיר זה ומ"ש המתיר על המק"ח מן הש"ס כבר ישבנו זה בכמה תירוצים ותי' אחד כתבנו דודאי בעינן שיעמדו הקנים למטה י"ט אבל באין עומדין למטה רק למעלה לא מהני ולכך ה"נ כיון דביטא כמאן דמליא הוי כאלו לא ה' הקנים בגדר רק למעלה מן הגדר וזה לא מהני וזה ראי' ברורה לפענ"ד לכך אם הקנים עומדים בפנים לגדר הוי כלא הוי עירוב כלל ופסול. ומה שבא לומר שנית דהמתיר אומר דרואין כאלו הלחי עליון עומד למעלה על הקרקע זה טעות חדא דתרי רואין לא אמרינן כיון דבאמת תוך הגדר אינו מלא עפר רק דרואין כאלו ה' כולו עפר ולחזור ולומר דרואין הלחי כאלו תחוב בעפר הוי תרי רואין ותרי רואין לא אמרינן כידוע ועוד בלא"ה הוי טעות דודאי אם ה' הקרקע גבוה הרבה ורחב הרבה והי' שני הלחיים עומדין עליו הוי שפיר פתח אבל כיון דהקרקע אינו רחב הרבה והלחי אחד עומד למטה רק לומר דלחי עומד למעלה על מקום הגבוה זה אינו צ"ה ופתח כהאי לא עבדי אינשי ואין זה תורת פתח לכך ודאי דהעירוב פסול בלי ספק :

**סי' ק"פ.** ע"ד שאלתו באם אין עירוב ויש כמה דיורין מן הבית אם מותר להם למקום הנקרא הויז והוא מקורה. הנה

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5

הא 5





הנושא [שם קג ע"א] אשה אומרת יהא אצלי והיורשים אומרים יהא אצלינו שומעין לה, ואם איתא דהיא חייבת פשיטא דשומעין לה, ואין לומר דהיא איירי כשיש ממון להתינוק, דאם איתא דהיא חייבת מתקנת חכמים אפילו אם יש ממון להתינוק אפילו הכי היא חייבת. וכן כתב האשר"י פרק נערה שנתפתחה [סי' יד] אפילו אם יש ממון להקטן האב חייב לזוננו. ועוד מדפריך פרק החולץ [יבמות מב ע"ב] ותבעתינהו ליורשים, מה יש לה לתבוע היורשים הא היא חייבת, ומדקאמר תבעתינהו ליורשים ולא קאמר תבעתינהו להאפוטרופוס נראה נמי היכא דאין לו לתינוק היורשים חייבים לזוננו:

**ד"ב הקורה** נשכר בשבת והתרתו לטלטל, אע"ג דקיימא לן כרבי יוסי דאמר אם הותרו לשבת זו כו' ולאיסור, מ"מ נראה דהיינו דווקא לדידהו דמבוי שלהם פתוח לרשות הרבים, אבל עיירות שלנו הוו כחצירות כדאיתא בהג"ה באשר"י פרק כל גגות ואנו מתקנים מבואות שלנו בצורת הפתח לסלק הדיוורים של גוים כמו שכתב מהר"ם בהג"ה במיימוני [עירובין פ"ב אות ו] ומש"ה צריך לעשות מחיצה בצורת הפתח, והכא שנשכר בשבת הוי כמו נפל המחיצה בין שתי חצירות דקיימא לן כשמואל פרק כל גגות [צד ע"א] דאמר זה מטלטל עד עיקר המחיצה:

**יג כשנפטר** חיים מונה ז"ל ציויתי לתלמידיו לקרוע בגד העליון, דהכי כתב הרמב"ם בהלכות תלמוד תורה [פ"ה ה"ט] על רבו שאינו מוכהק קורע כמו על שאר מתים שחייב להתאבל עליהם: **יד הנהגתי** שאין להתחיל להתענות בה"ב במרחשון עד י"ז ימים במרחשון דהוי רביעה ראשונה והכי איתא בספר אבי"ה וכן ראיתי ממהר"ל ז"ל:

**טו בהג"ה** באשר"י [ע"ז פ"ד סי' ח] כתב כיון דגוים בזמן הזה לאו עובדי ע"ז כל מגעם הוי כמו מגע שלא בכוונה, ומהאי טעמא התרתי היין שתחב האומן ויידע"ר המקל בתוך החבית דהוי מגע גוי ע"י דבר אחר שלא בכוונה דהתיר ר"ת: **יו שטר** ירושה שכתב בו ואם בתי תלך לעולמה בלי זרע קיימא אז החוב בטל כו', אם הבת תמות

בחיי אביה והניחה זרע קיימא ואח"כ מת הזרע בחיי אבי הבת ואח"כ מת אבי הבת נראה שבעל הבת יורש זרעו וצריכין לשלם לו מן החוב, אע"ג דאומדנא דעתא הוא שאבי הבת לא היתה כוונתו אלא על בתו או זרעה שהוא הודה שחייב להבת לא אמרינן אהודאה אומדנא דדעתא וכן משמע בירושלמי פרק מי שמת [ה"ן] דכתב ש"מ שהודה ועמד אינו חוזר:

**יז נראה** דמשומד אינו מגרש ע"י שליח, חדא כיון דהמגרש צריך לקבל עליו בחרם ובשבועה שלא לבטל הגט ומשומד לאו בר הכי הוא לקבל עליו חרם ובשבועה, ועוד אפילו לאותן הדיעות ששליח הגט אינו צריך הרשאה ומסתמא ה"ה שאינו צריך לקבל עליו בחרם ובשבועה, הני מילי ישראל דמסתמא אינו מבטל הגט, משום דהוי עבריין דרב מנגיד מאן דמבטל גיטא [קידושין יב ע"ב], אבל משומד אינו חש לכל זה וחיישינן דילמא מבטל הגט והודה לי מהר"י מולין ז"ל: **יח בהג"ה** במיימוני [עירובין פ"ה אות ד] פירש מהר"ם דמבואות שלנו אינם צריכין אלא ב' לחיים דלא הוו אלא סילוק דיוורים ואינם צריכין צורת הפתח, מהאי טעמא נראה דמבואות שלנו לא הוו תורתם כמפולש להצריכם צורת הפתח בעקמומיתו כדן מבוי עקום דהתם איירי כפתות לר"ה:

**יט פרק** אין מעמידין [ע"ז כט ע"א] סיבורי ומוניני סכנתא, מכאן נראה דאסור להקזי שקורין שרעפפן בעי"ט דהא חזינן הכא דאית ביה סכנתא:

**כ אנו** רגיל להתעטף בציצית קודם הנחת תפילין משום דמעלין בקודש וכן איתא ברקנ"ט.

**כא אין** מערבין מים שהודחו בו קערות של בשר עם מים שהודחו בו קערות של חלב וליתן אותם מים לכהמה דהוי בשר וחלב ואסור בהנאה: **כב בקי"ן** הנרות שמדליקים לכבוד שבת צריכין שיהו ארוכות שידלקו עד הלילה דאל"כ לא הוי כבוד שבת:

**כג הבחורים** כשמדליקין בחדרם צריכין שתי פתילות:

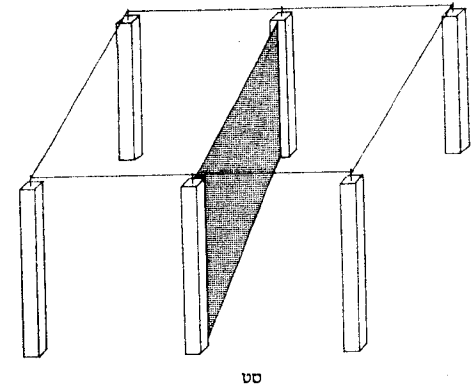
**כד הקדירות** שהם עשויין בתוך התנורים של

איכא  
שינה  
אירי  
ו"ל:  
להם  
דהא  
ז"ה  
הכי  
קדין  
שתי  
זחת,  
חילי  
ו"כ]  
כו',  
או  
ליה  
ראה  
ללו  
שעת  
זמך  
יריך  
תבו  
יעה  
ג"ה  
יכ  
הגו  
נ"ה  
ג"כ]  
יבת  
פרק



ד. יש אומרים שהיתר אחרון זה — בנוגע לתקן במזיד — הוא רק כאשר אדם תקן מחיצה או צורת פתח בשבת ולא עבר בכך על אסורי שבת, (חוץ מזה שעשה מחיצה המתרת בשבת) כגון שקשר בקשר עניבה, או שהקים עמודים שנפלו ולא היה לו צורך לחפור באדמה, ורק אם שלש מחיצות נשארו שלמות, כך שמן התורה נשאר השטח כל הזמן רשות היחיד<sup>118</sup>.

ה. מקום שהוא מוקף מחיצות ויש באמצע מחיצה נוספת המחלקת שטח זה לשנים (ציור ט), אם אותה מחיצה אמצעית נפלה בשבת, מותר להמשיך ולטלטל באותה צורה בה היה מותר הטלטול בכניסת השבת — כאילו קיימת המחיצה האמצעית — על פי שלא הניחו ערוב חצרות משותף לשני חלקי השטח המוקף<sup>119</sup>. הטעם לדין זה הוא: "שבת כיון דהותרה הותרה" — כיון שבכניסת שבת היה מותר לטלטל שם, אפשר להמשיך ולטלטל גם לאחר שהמחיצה נפלה<sup>120</sup>.



טללטל במקרה שבכניסת שבת היתה מחיצה והיא נפלה בשבת, ותקנה אפילו במזיד. היתר הוא על פי דברי הטור בסימן שסב והמחבר בשלחן ערוך סימן שסב סעיף ג. נוסף לדברי המגן אברהם אפשר לצרף להיתר את דברי "האלף לך שלמה" המובאים בהערה 121.

118 שו"ת פנים מאירות חלק א סימן ל, המפרש שכוונת הטור והמחבר להקל רק כשלא נעשו אסורי שבת (חוץ מעשיית מחיצה מתרת). אמנם שו"ת שואל ומשיב מהדורא תנינא חלק א סימן פט אומר שה"פנים מאירות" מתיר לכתחילה לתקן את צורת הפתח או המחיצה באופנים שנוכרו כאן, אך בפנים מאירות לא משמע כן — רק לדעת רש"י הוא מתיר לכתחילה, אבל לא לדעת רבינו תם, הטור והמחבר. עיין עוד לעיל בסוף הערה 113 — בדברי השואל בשו"ת מהר"י אשכנזי.

119 דיני ערוב חצירות מבוארים בפרק שמיני.  
120 שלחן ערוך סימן שסה סעיף ז ומשנה ברורה ס"ק לג.

תלמוד ירושלמי  
תה"ז ה' א"א י"א כ"ג א"א י"א

כלל זה, "שבת כיון דהותרה הותרה", מועיל רק במקרה שלאחר נפילת המחיצה עדיין נשאר השטח מוקף מחיצות והחסרון הוא רק שאין ערוב חצירות משותף בין החלקים השונים שבשטח — כפי שצויר בתחילת סעיף זה. אין כלל זה מועיל למקרה שלאחר נפילת המחיצות אין השטח מוקף מחיצות כדיון — כדלעיל בסעיף ג<sup>121</sup>. לפיכך, אם שבו ותקנו מחיצה אמצעית זו בשבת — אף אם תקנה במזיד — מותר לטלטל באותו מקום<sup>122</sup>, כיון שאף אם לא היו מתקנים את המחיצה היה מותר להמשיך ולטלטל, נמצא שעשיית המחיצה לא הוסיפה שום דבר.

121 עיין לעיל בהערה 115. בנגוד למבואר כאן בסעיף ה, ובנגוד למקורות שבהערה 115, משמע בשו"ת האלף לך שלמה אורח חיים סימן קעב שהוא מיקל וסובר שבכל מקרה אפשר לומר "שבת כיון דהותרה הותרה". כלומר: לפי דעתו אף אם המחיצות נפלו כך שהשטח כבר אינו מוקף מחיצות, גם כן מותר להמשיך לטלטל משום "שבת כיון דהותרה הותרה". שיטתו קשה, שהרי הוא חולק בזה על דברי הראשונים שהובאו בהערה 115. אולי אפשר לומר שהוא מסתמך על תוספות בערובין דף טו ע"א ד"ה "לא סבר". בתוספות זה יש שני תרומים וכנראה חולק התרוץ השני על הראשון, וסובר שבכל מקום אומרים "שבת כיון דהותרה הותרה". מקור נוסף לדבריו: המהרש"א בערובין דף יב ע"ב מקשה על שיטת הריב"ן; מתוך קושיהו נראה שהוא סובר שלשיטת הריב"ן האומר "כיון דהותרה" במקרה שהיו מחיצות ניכרות והתכסו, אומרים "כיון דהותרה" גם במחיצות שנסתרו לגמרי. (עיין בתקו ערובין לרבי אברהם אליהו אות טז לגבי דברי המהרש"א.) וכן דוחה הקרבן נתנאל ערובין דף י"ז ע"א אות ר את המהרש"א מכיון שאין אומרים "כיון דהותרה" כשהמחיצות נפלו). מקור נוסף לדברי האלף לך שלמה: המהר"ג, בדינים שאחרי התשובות דין יב, מתיר להמשיך לטלטל כשנשברה קורה בשבת. נראה מדבריו שרק במבוי הפתוח לרשות הרבים דאורייתא אין אומרים "כיון דהותרה" כשאין מחיצות, אך במבוי הפתוח לכרמלית אומרים "כיון דהותרה" גם אם השטח כבר אינו מוקף מחיצות. (דוחק לומר שהמהר"י מדבר רק בעיר שיש בה חומה כך שהיא בין כך ובין כך מוקפת מחיצות: א. אינו מדינש זאת; ב. בשו"ת בית אפרים אורח חיים תשובה כו עמור מר משמע שהוא מבין את דברי המהר"י בעיר שאין לה חומה, והיא אינה רשות הרבים כיון שאין בה ששים רבוא.) יתכן שאפשר לסמוך על קולא זו בשעת הדחק, רצ"ע.

122 משנה ברורה סימן שסב ס"ק כו. קצת קשה מה החדוש שמותר לטלטל ולסמוך על המחיצה אם תוקנה במזיד — הרי אף אם לא היו מתקנים אותה היה מותר לטלטל משום "שבת דהותרה הותרה", כפי שהתבאר בתחילת סעיף זה ובהערה 120. אמנם המשנה ברורה אומר: "וכשנפלה אותה מחיצה נאסרו לטלטל", אך לא ברור מדוע נאסרו, הרי אומרים "כיון דהותרה". אולי יש לישב בדרך זו: דעת הרמ"א בסימן שסה סעיף ז שאין אומרים "כיון דהותרה" אם כבר בערב שבת חשבו שהמחיצה התקלקלה במשך השבת. במקרה כזה אם המחיצה נפלה בשבת נאסר הטלטול (ואף אם השטח כולו עדיין מוקף מחיצות — כיון שאין ערוב חצירות משותף). במקרה כזה מחדשים שאם המחיצה תוקנה אפילו במזיד, מותר שוב לטלטל.

אליסוד מִזְבַּח העֲלֵה: כו וְאֶת־כָּל־  
 חֲלָבֹו יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה כְּחֵלֶב זֶבַח  
 הַשְּׁלָמִים וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן מִתְּשֵׁאתֹו  
 וְנִסְלַח לוֹ: פ שֵׁשׁ כֹּו וְאִם־נִפֶּשׂ אַחַת  
 תִּחְטָא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ פַּעֲשֵׁתָהּ  
 אַחַת מִמִּצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשֶׂינָהּ  
 וְאֲשֵׁם־לָהּ או הודע אליו חטאתו אשר  
 חטא והביא קרבנו שעירת עזים

למרבחא דעלקתא: ט וית כל  
 תרבה וסק למרבחא כתרב  
 נכסת קודשיא וכפר עלוהי  
 כהנא מהובתה וישתבק לה:  
 כו ואם אנש חד יחוב בשלו  
 מעמא דארעא כמעבדה חד  
 מפקודיא דיי דלא כשרון  
 לאתעבדא ויחוב: כה או אתידע  
 דה חובתה די חב ויית קרבנה  
 צפירת עזין שלמתא נקובתא על

לקט בהיר רש"י

(מד) אמר אימורין ולא אמר כחלבים, שהחלבים אינם לריבין (כו) כחלב זבח השלמים. כחותן אימורין"י)  
 להיקש דכתיב וחס "כל" חלבו, ודאי שבה ההיקש לגלות המפורשין צנו האמור אלל שלמים:  
 שפירוש חלבו מיטב שנו, וכל לרבות האימורין, ואמר  
 המפורשים "בעז", כי קרבן זה עו הוא זבח למעט את האליה, וכן בפרשה הסמוך שהיא שעירה רלון הכחוז להדגיש כי  
 דברים אלו, אבל בפרשת מטאח כשבה אמר הכחוז כאשר יוסר חלב, "הכשז" לומר שחייב באליה, ומדוייק הכחוז שלא אמר  
 צב' פרשיות אלו כאשר הוסר חלב העז, לפי שרלון הכחוז צה לשלול האליה ועל השלילה לא שייך עשייה, ובכל ג' פרשיות  
 אמר רש"י בלשון "אימורין" וכדאמרן (רא"ם):

אור החיים

**כז. ואם** נפש וגוי. אמר ואם זבחי להוסיף על  
 ענין ראשון מה שרשם מהדינים  
 בפרשה זו שאין בהם נגדיות להאמור צמה שלפניה:  
**מעם** הארץ. דרשו ז"ל (הרויות י"ח) למעט כהן  
 משיח בשגגתו בלא העלם דבר"י) שלא יצאו  
 אפילו שעירה. גם מ"ם של מעט אמרו למעט נשיא  
 צביכי שאכל חלי זית והוא הדיוט וחלי זית והוא  
 מלך שאינו מוציא כשצב. פירוש מתחילה דורש עם  
 הארץ שהוא מיותר שלא היה לריך לומר אלא נפש  
 כי תחטא, ודרש עם הארץ לאפוקי הגדול ומיוחד  
 שצבם שהוא כהן המשיח, ודרש זו היחב נדרשת  
 הגם שהיה אומר צעם הארץ, ומאמרו מעט חזר  
 וחלק גם חלק מההדיוט, וכגון הדיוט שאכל חלי זית

אור בהיר

קנג) פי' שלא הורה לעמו שמוחל לכחוז בשבת, אלא שכן שהיה שבת וכחב, פטור מכלום. קגד) פי' עומדים כדין שוגג יחיד,  
 ואינם מתקפדים בפר. קגה) ושגג שחשב מזה לשמוע דברי חכמים וזו שגגת עלמו. קגז) פי' צומן שאין כאן אלא כשבה

תְּמִימָה נִקְבְּהָ עַל־חַטָּאתֹו אֲשֶׁר חָטָא:  
 כס וְסִמְךָ אֶת־יָדָיו עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת  
 וְשַׁחַט אֶת־הַחַטָּאת בְּמִקְוֹם הָעֹלָה:  
 ל וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדְּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן  
 עַל־קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־דְּמָהּ  
 יִשְׁפֹךְ אֶל־יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ: לא וְאֶת־כָּל־  
 חֲלָבֶיהָ יִסִּיר כַּאֲשֶׁר הוֹסֵר חֵלֶב מֵעַל  
 זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַה  
 לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן  
 וְנִסְלַח לוֹ: פ לב וְאִם־נִפֶּשׂ יָבִיא קָרְבָּנוֹ  
 לְחַטָּאת נִקְבְּהָ תְּמִימָה יְבִיאֶנָּה:  
 לד וְסִמְךָ אֶת־יָדָיו עַל רֹאשׁ הַחַטָּאת  
 וְשַׁחַט אֶת־הָעֹלָה: + וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדְּמֵם

חובתה די חב: כס וסמך ית ידה  
 על ריש חטאתא ויכוס ית  
 חטאתא באתר דעלקתא: ל ויסב  
 כהנא מדמה באצבעה ויתן על  
 קרנת מדבחא דעלקתא וית כל  
 דמה ישוד ליסודא דמדבחא:  
 לא וית כל תרבה יעדו כמא די  
 מתעדא תרב מעל נכסת  
 קודשיא ויסק כהנא למרבחא  
 לאתקבלא ברעוא קדם יי וכפר  
 עלוהי כהנא וישתבק לה: לב ואם  
 אימר יית קרבנה לחטאתא  
 נקבא שלמתא יתנה: לד ויסמך  
 ית ידה על ריש חטאתא ויכוס  
 יתה לחטאתא באתרא די יכוס  
 ית עלקתא: לו ויסב כהנא מדמה

רש"י

(לא) כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים. כאימורי עז האמורים בשלמים: (לג) ושחט אותה לחטאת. שתחא שחיעתה לשם חטאת (סג - סד):

אור החיים

וזכה תצין צ' צרייתות צתורת כהנים על נכון:  
**לב. ואם** כשז וגוי עד ונסלח לו. לריך לדעת  
 למה הולך להלקס צב' פרשיות, והיה  
 לו לומר למעלה והציו קרבנו שעירת עזים וגוי או  
 כשצב תמימה וגוי ולא היה לריך לכחוז כל  
 הפרשה, ונראה כי חלקם הכחוז לעעם עלמו  
 שאמרו רז"ל (תוי"ב ג') בפרשה ואם עז, שצא לרבות  
 אליה חטאת מן הכשבה, ולא דקדק לומר כשצבה  
 כאשר יוסר חלב הכשב, ובשעירה אמר ואת כל  
 חלבו יסיר. וחדא בשלמי נדבה וחדא חטאת חובב.  
 גם רואני שיש חידוש בכל האמור, ואמרו וסמך  
 דרשו רז"ל (תוי"ב כאן) שצא ללמד על חטאת חזיר





מקור תיבת-הכאן רזי ירקד עמיאל (33)

שר האלק אורה חיים הלכות פסח סימן תל תרא חידושים

הוא המורה עליו ותולין להגלה על מה שלקחו מה והיו מביאין התורה שיעשו פסח ב"ח שיעשה הקב"ה גם שיהרגו כבדים ואם היה בחול היו המזכיר אומרים עליו כי הם לא ילביטו אבל בעתה יבא לומר הכי ואל"כ היו עיקר הנס משום שנת ומקשו האחרונים כיון שבעשור לחדש היה שנת אל"כ ר"ח יתכן היה צינח "ו ור"ח חייב צינח דמקו מלא וחיוב חסר ואל"כ ר"ח סוף היה בחדש בשנת וקיי"ל בשנת יחנה התורה ואל"כ היה מתן חורה ב"ל לחדש ולכן אמרין ב"ל בשון סוף מ"ח וי"ל דעלמא אינו מיוחס כלל ליום החדש כמו שיהם הכתוב לשאר טעמים אך הכתוב חלה אותו בשבירת העומר דלמי יום המעשר לשומר אל"כ שיר אמרין דמ"ח ב"ל בשון אבל קשה ל"ן דהוי ר"ח סוף ב"ל בשנת ובשנת יחנה חורה והוי "ל לחדש אל"כ הוי ר"ח ז"ס וי"ל דליחא בשנת מלחמה עמלק

היה משה מטעם החמה יום אחד והיה אחו יום ארוך כשני ימים ולענין ימי החדש חשבוין כשני ימים שנת חשבוין לפי מהלך הלבנה שהם ב"ס וי"ב חש"ג ואל"כ חש"ג דהתמה עמדה הלבנה הלכה וסביבה כפי צמיה ואל"כ היה יום "ל ב"ל לחדש מש"ל לענין ספירה העומר הגוי בספירה הלילה ואל"כ כיון דל"ן הלילה מנסקה לא יחשב ליום אחד והוי חש"ג וי"ב

ע"ן נת"ל שכתוב בשם רש"י שהיה דורש ליקח ל"ל מקמה ש"ל ב"ל ובת"מ המ"ח וי"ל דהו דוקא בדבר משום שנתחבר יבש ביבש כ"ל אבל קמה בקמה מיקרי למ בלח עב"ל ע"י"ש והקפה ח"י דהא הוא פלוגתא בין הפוסקים או קמה בקמה עיקרי לח בלח לו יבש ביבש וקיי"ל דלח בלח אינו חזר ויטור אבל יבש ביבש חזר יטור ואל"כ היה רוצה להתמיר אפילו אי הוי חזר ויטור כיבש ביבש אם לקח שפע ממנו קודם פסח מותר דלמדין איטורא נ"ל ע"י"ש ומירן הגאון דהף אי קמה בקמה הוי יבש ביבש לא שיר ביה דאיטורא נ"ל כיון שח"מ הוא דק ובכלל לא אמרין דאיטורא נ"ל דק בחיטה בין שאר החיבות אבל קמה בקמה אף שהיא יבש ביבש לענין חזר ויטור לא שיר ביה דאיטורא נ"ל כיון שהיא דק למאוד ומעמד היסוד שהתנועה הוא שיפסוד כל האיטור ע"י נפילה וז' לך ליבא לממיר דאיטור נ"ל ומקפה המ"ל שפיר ודו"ק

כחחלה **בגן האלק** התלמיד שמע ופעם או מ"ס וי"ל שכן היה אומר הרב דודאי גם מזכירם היה להם לאן לגיזה ומלבד המפורש בפסוק אלא שלא היו שומעין אחרו בשביל שהיו עובדין למזל טלה ואל"כ היה ציניסם מש"ל ומקו ג"כ בל"ל אלא דבכר כתב סלבוש שהיו במזריים שומרי בשנת ואל"כ בחול היה אפשר לומר שלקחו לגיזה וכדומה אבל בשנת היו מזכירין שלא לקנות מה שאינו לזורך שנת אלא דלזורך מהו לקנותין אף בשנת כדאיתא בשנת אם אינו מאמינו מינה עליהם אל"ן ונ"ל לח פסחו ואל"כ כיון שהיו לסיבת מקחו בעשור הוי זריכין ליקח בשנת ולכן היה חמיה צעירי מזריים שלקחו בשנת מס שלא היו רגילין בכך והאורכו להסיב שמוס' ללקחו בעשור כדי לשמחו מש"ל בחול לא היו מהעוררין לשאלו כלל דלז"ל קשה להסורם ונדורוסיים שהרבהו לתרן בכמה פנים ואין כאלן מקומו . ש"ן צ"ס וכבר כוונתי לדעת הגאון זילדומי אלא שח"מ אמרתי ליישב דברי רש"י דאפילו אי קמה בקמה מקרי לח בלח מ"מ אי הוה הסמך במקום אחד כאלן באכילה עכ"ל וכדומה אינו נכלל בכולו ובכדאי אן נפק מרועבו על סבולת יקמוץ מקומו וכן נחבאל לקמן אימין חס"י בשק קמה שפ"ל עליו מ"ס אל"כ שפיר יכול להלות שמתקום שפ"ל שם היה החימוץ ולא נעטרב ותלין במה שחב"ל

**ביאורים**

ואם יש ס' הכל שרי וכו' . ואין לומר דמתקנין להדיעה דס"ל דלפ"י לח בלח חזר ויטור . דזה אינו דבלח בלח יש בילה ולא מתקנין מידי במה שנאלל מקלח דח"ל לתלות שהאיטור נאלל : **וענין** חזרון דמ"מ מתקנין למאן דס"ל דקמה בקמה הוי יבש ביבש שלא יהיה חזר ויטור וכו' . וע"כ כוונתו כשרוצה לחפות תוך הפסח דכשלו"פ קודם פסח נעשה לח בלח ונחבטל כמבואר בס' ח"ג בע"ט ע"ש . וע"כ כוונתו לענין להסיר לחפות תוך הפסח חממה שנאלל מקלח . אמנם לפת"מ סמ"א בס' חס"י ס"ק ד' דלדין קיי"ל דלפיהם האורחות במשכו לא מהני מה שנאלל מקלחו וע"ש בחדושי טעמו של דבר . אל"כ לא מהני הקב"ה ז' דלאכול מקלח אפ"י למאן דס"ל דקמה בקמה הוי יבש ביבש : **וענין** שהקב"ה מס' חמ"ו ס"ד בשם שפ"ל לין דחיישינן שמה שאר פרוזין ולא תלין שטעמו משם כששסה מקלחו . ולק"מ דהא אין היתר בגבול מקלח רק לאכול לשני ב"ל ונעטעס ס"ס שמה אין כאלן איטור ואל"כ שפ"ל כאלן איטור אימא לא ז' הוה כמבואר ב"ד ס' ק"י ע"ש ונבי פה שפ"ל לין דחיישינן שמה נשאר פרוזין ונחזין טעם בפסח וכל סוף נאשר במשכו ואין כאלן ס"ס . ולענין פרוזין בקמה שמבואר בס' חגיג' ובס' חס"י דאשור ולא מהני לאכול מקלח ולאפות קודם פסח הוה מעטעס שכתב חמ"ו בס' ח"ג דגזרינן שמה יאפשר בפסח ולענין לאפות בפסח לא מהני מה שנאלל מקלח לדין דקיי"ל דלפיהם איטור במשכו כמ"ל בשם סמ"א בס' חס"י . וע"כ בס' חס"י מה שיש לפסקק בתיבת דנאלל מקלח אפילו ציבש כשנחערב הרבה ונכלל ע"ש : **תלרא** הנה הביא יוסף הביא כאלן מחלוקת הרבה פוסקים בדיוט בדוקא וביטול . לכן ראיתי ג"כ להקדים לנאר

**דיני בדיקה וביטול בס"ד**

(ה) בדין בדיקה בלא ביטול רבו הדיעות שהרבה פוסקים סבירא לכו דבדיקה בלא ביטול דאורייתא ופעמים נראה דס"ל דמיו לכה דמבואר ב"ד ס' פ"ד לפירות שדרכן להחליט במחוזר דליין בדיקת דקשין חמין בבית חמין כמ"מ בס' ח"ג ס"ק ס' דלא יראה משמע שלא יהיה בעיקר הראוי לראות כמ"מ בדיקה חמין דמאורייתא ציטול בעלמא בני גובה בדיקה כדי שלא יעשה איטור בשוגג . ולבאור נראה מוכח לדברייהם בש"ס מהא דאמר מדאורייתא . ואל"כ חמ"ל דמורמה אותו לאכול חלב בשוגג הא בחלב גופיה לא נקרא שוגג רק בשמכיון לאכילה אבל כשאינו מכיון לאכילה כלל מגו קב"ה חוק הוא ובטלו לא מיקרי שוגג רק מתעסק ומ"מ חייב בחלב מעטעס דמתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נכנס כמבואר בשנת ג"כ אבל בשאר איטורים שאינו נכנס פטור מתעסק ומכ"ס כשאינו מהכיון כלל דמורה ואל"כ באפשר ולא קמכיון כמבואר בפסחים דף כ"ב ואל"כ הלא גבי חמין כיון שאינו נכנס ולא מהכיון אלא חבור . נראה דהוקא צדכר שאברהם התורה לעשות מעשה בזה אמרין דלא אברהם התורה לעשות המעשה רק כוונתו דבר שאינו מהכיון מותר אבל כשאברהם התורה דבר שאין בו מעשה כגון סכא שאברהם התורה שלא יהיה חמין ציטול אפ"י שאלן מהכיון אכור . ומשמע מהכור בס' ח"ג וס' חמ"ו ובמ"א ס' ח"ג ס"ק ס' דאף כשצדק ולא ציטול ומאל ח"כ חמין ציטול דמי לאכילה חלב בשוגג . והטעם כיון שהיה צידו לבעל ולא ציטול . זהו דעת הסור והפוסקים שטעמו ודעת הסוסיטות לפת"מ ב"ש פסק כל שטע בדיקה ואלו אשמעינן דהף כשיש חמין ציטול כש"ל סיבן הוה אינו עובר כלל . וע"כ הטעם דבעינן שיסוד מלוי בידו מקרי דלא ימלא וכש"ל סיבן הוה אינו מלוי צידו . ולבאור קשה עליהם מהא דקאמר בבדיקה חמין דברנן דמדאורייתא ציטול בעלמא בני דמשמע כדאיא דכלל ציטול הוי דאורייתא אף שא"י סיבן הוה . ונראה דהם מפורשים כך דבשלמא אם היה חשבונו דקרא דקרא שפירש דוקא היה כבדיקה חיוב כדי לקיים כמ"ע שמוזב לחזור אחר קיום מ"ע כדאמרינן במגילן פ' שילוח סקו ד' קל"ט ב' יכול לחזור צדיים וגבינו כדי שימלא קו ח"ל כי יקרא וכו' . מוכח דכסס"מ מ"ע ממויב לחזור אחר קיום מ"ע כדאמרינן במגילן פ' שילוח סקו ד' קל"ט ב' יכול לחזור צדיים ובינו כמ"ס ח"ן ריש פסחים דכני צנילי דעת דלא ינחא ליה במה דאוקומיה רחמנא ברשותיה לענין כל ימלא הוי מוכח דביטול הוה רק מ"מ דכל ימלא וכו' ואל"כ סיבן חמין כל"כ אינו עובר על ב"י וכו' ממילא ליכא חיוב עליו מדאורייתא ולא הוי בבדיקה רק דברנן אפ"י בלא ציטול כ"ל ליישב דעתא . נמצא לפ"ד \* נכא דהכל נאמנים על ביטול חמין דפסחים דף ו' וכן בשני יבזורים דף ו' דקאמר

### כד שאלות ותשובות פסקים או"ח רבי עקיבא איגר

זו  
ה  
ח  
א  
א  
כ  
ד  
ו  
ז  
ז  
ז  
ז

לא הבנתי, דהא מדאורייתא חייב, ואף דברקו ולא הביא ב' שערות, הא כדאורייתא חיישינן שמא נשרו, וא"כ איך שייך בזה דאביו לוקח לו תפילין דמשמע דמדיון חינוך לבד הוא ל<sup>א</sup>. ולמ"ש הב"ש אה"ע (סי' קנה), דאם הביא ב"ש קודם מלאות שניו דהם שומא בעלמא, ואחר מלאות שניו עוד עומדים ב"ש ההמה, ולא נמצאו בו אחרות דבזה ל"ח לנשרו, דאם השומא לא נשרו, בודאי שערות גמורות לא היו נושרים ל<sup>ב</sup>. א"כ י"ל דמיירי בכה"ג דעדיין ודאי קטן הוא.

גם יש לומר דדוקא היכא דאיכא חשש דעובר בידים על דאורייתא, כגון שקידש אשה, דאם נחזיקו לקטן ונימא דאין הקידושין חלין תעשה בידים איסור להנשא לאחר. וכן לענין אכילה ב"כ כמו שכתב המג"א, בהא חיישינן לשמא נשרו אבל בכיטול מצוה כשב ואל תעשה לא חיישינן לנשרו, וצ"ע לדינא ל<sup>ב</sup>.

עקיבא

ונראה לי ראייה ברורה לזה דאם נפרש כוונת הרא"ש כפשוטו, דטעמא דאשה אינה מוציאה היכא שאינה מחוייבת בדבר אף דהדין אם יצא מוציא, היינו משום דאין ערבות בנשים, יקשה הא מבואר במגילה (יט, ב) דחרש המדבר ואינו שומע למ"ד דאם לא השמיע לאזניו לא יצא, א"י להוציא אחרים במגילה, דהוא מקרי אינו מחוייב בדבר, כיון דא"י להשמיע לאזניו. והכי קי"ל גבי תקיעת שופר דחרש המדבר ואינו שומע א"י להוציא אחרים (בש"ע סימן תקפט). והיינו ג"כ כיון דהוא אינו מחוייב בתקיעת שופר. ובוה יקשה דמ"ש מדין יצא מוציא דבזה ליתא לתירוץ דהרא"ש, דהא מיירי באנשים. אע"כ כדברינו דאין הפרש בין אנשים לנשים, אלא דהעיקר דבמצוה דאינו בר חיובא כלל, אין במצוה זו דין ערבות כלל.

ומ"ש הרמ"א בהג"ה (סוף סי' לו) וי"א דהאי קטן דוקא שהוא בן י"ג שנים ויום אחד,

#### סימן ח

#### [הפרשה משגת איסור]

קדשים ושחטה בחוץ דפטור, ואם נתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר, בכה"ג בעלמא חייב, דאם נתכוין לשחוט בהמת קדשים זו בחוץ ושחט בהמת קדשים אחרת בחוץ חייב, אבל בשבת פטור דלא נעשה מחשבתו, שלא רצה לחתוך זה ע"ש. א"כ הכא דהיה האבן בחיקו ולא ידע מזה, דחשב דאינו עושה כלל מלאכה, בלא טעמא דמלאכת מחשבת פטור, דלא גרע מקסבר שהוא תלוש ונמצא מחובר.

ואף דבאמת ג"כ לא נעשית מחשבתו דהא לא רצה כלל בנפילת האבן, מ"מ הא ל"צ לטעמא דמלאכת מחשבת, דאפילו בעלמא פטור מטעם מתעסק.

להרב רבי אברהם נ"י בק"ק מעזריטש.

7 ← על שאילתו מי שאינו יודע שזהו מלאכת איסור אם מחוייבים להפרישו.

בפרק כיצד הרגל (ב"ק כו, ב) אמר רבה היתה אבן מונחת בחיקו ולא הכיר בה, ונפלה וכו', לענין שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה. וקשיא לי הא בתוס' בשבת בפרק כלל גדול (עב, ב ד"ה נתכוין וכו') ותמצית דבריהם, דבנתכוין לחתוך תלוש היינו שהיה סבור דהוא תלוש והיה מחובר מקרי נעשה מחשבתו, אלא דפטור מטעם אחר מקרא דאשר חטא בה פרט למתעסק. וזהו ככל אסורים דאם סבר בהמה זו חולין והיתה

ל. ראה בשו"ת אבני נזר או"ח ח"ב סי' תלט אות ו' שהעיר על רע"א אף דחרש השוכן בר חיובא, מ"מ אינו מוציא, כיון דהשומע ממנו לא חשוב דיבור גמור עיי"ש. ואולם בפרמ"ג סי' תקפ"ו סק"א מבואר שלא כדבריו. ועיי' ב"י סי' תקפ"ט בשם הכלבו ותשכ"ן, אולם בפ"י הר"י מלוניל ר"ה מבואר דחרש המדבר ואינו שומע מוציא אחרים. וכ"ה במאירי ר"ה כמ"א.

לא. וכן העיר רע"א בתו"א או"ח שם.

לב. חרושו זה של הבית שמואל מבואר להדיא בח"י הריטב"א נדה (נדפס לראשונה בשנת תרכ"ח) מתב, ועיי' בהערות שם. ועיי' בנין שלמה סי' ה.

לג. בשו"ת בנין שלמה תולה חילוק זה של רע"א כשאלה אם חשש דשמא נשרו הוא מהתורה או מדרבנן, שרק אי היו חשש דרבנן ניתן לחלק בוה בין איסור לעשה. וע"ש כמה שכתב ליישב פסק הרמ"א אמאי בעינן לחיוב האב מדין חינוך.



א"כ י"ל דמש"ה נקיט בסוגיין מטעם מלאכת מחשבת, היינו ד"ל מה דאמרינן לענין נזקין חייב לענין שבת פטור, היינו לומר דאם הנפילה מחיקו היה בשבת חייב לשלם הנזק ופטור משום שבת, דלא אמרינן ביה קלב"מ כדין חייבי מיתות שוגגין, כיון דלא היתה מלאכת (שבת) [מחשבת]<sup>2</sup>, לא נעשה כלל מלאכת שבת, אלא דאילו אתרו ביה והיה יודע שהאבן בחיקו, היתה נקראת מלאכה, ואם היו מודיעים אותו מהאבן בחיקו ולא אתרו בו, או היו בכלל חייבי מיתות שוגגין, אבל עתה כיון דלא ידע מהאבן שבחיקו, לא נעשה המלאכה ולא מקרי ח"מ שוגגין. אבל בלאו טעמא דכע"ז מלאכת מחשבת אלא מטעם מתעסק דפטור גם בשאר איסורים, היינו גם מחטאת, אבל מ"מ מקרי מלאכה<sup>3</sup>, והוי שגגת מלאכה בלא חיוב חטאת והיה פטור מלשלם הנזק, דהוי חייבי מיתות שוגגין ודוק<sup>4</sup>, וראיתי לירידי בעל חוות דעת בספרו מקור חיים (בסי' תל) [תלא] הקשה בלא ידע

ועיין מהרש"א סנהדרין (סב, ב) דלר"י לא דרשינן בה פרט למתעסק לקסבר שהוא היתר והיה איסור, כיון דהשגגה בחתיכה זו חייב, וכן בשבת דבכה"ג דעסק בחתיכה זו דהוי מלאכת מחשבת דנעשית מחשבתו.

אבל זהו תמוה, דא"כ אביי ורבא דפליגי בנתכוין לחתוך תלוש וחתך מחובר, וכי אולא הכל שלא אליבא דהלכתא, ועיי' ברש"י כריתות פרק ספק אכל (יט, א) במתני', דמשמע דר"י דדריש תרתי דבה קאי על החטא ועל הידיעה, ועיין.

ונו"ל דבר חדש. דמה דממעטינן מאשר חטא בה פרט למתעסק, לא דמתעסק לא נעשית העבירה כלל, אלא דמקרי עבירה בשוגג, ואך בשוגג כהאי ממעטינן מאשר חטא בה דפטור מקרבן, אבל מ"מ מקרי שגגת איסור<sup>5</sup>. אבל מה דממעטינן מטעם דמלאכת מחשבת אסרה תורה, היכא דליכא מלאכת מחשבת אינו בכלל מלאכה ולא נעשה העבירה כלל<sup>6</sup>.

## סי' ח.

א. באנלי מל מלאכת קוצר סי' כ"ד סקי"כ מעיר על חידוש זה מה דממעטינן שנים שעשו מקרא בעשותה דכתיב גבי קרבן, ומ"מ אינו אלא שבות. [וכן העיר השואל בשו"ת אחיעזר ח"ב סי' ג אות ו, וכאחיעזר שם יישב הערה זו בטוב טעם, עיי"ש]. ועי' גם בשו"ת אבני נזר ח"א סי' פ"ה סק"א וסק"ח. גם בחלקת יואב מהר"ק סי' ד ד"ה אבל העיר מכמה דוכתי על חידושו זה של רע"א ע"ש. וראה להלן הערה ב. ולעצם הענין ראה בשו"ת מרחשת ח"א סי' מב אות ד שמהלוקת תנאים היא בכריתות י"ט, ובאי מתעסק חשיב מעשה עבירה ככל שוגג או דנרע משוגג.

ב. האחרונים העירו שתירוצו זה של רע"א תלוי בפלגתא דרש"י ותוס' ב"ק לה, א אי במקלקל דפטור בשבת מטעם רלא הוי מלאכת מחשבת אמרינן ביה קלבר"מ. דלשיטת רש"י שם אף הכא שייך לפטור מטעם קלבר"מ אף אי אתינן עלה מטעמא דלא הוי מלאכת מחשבת. ואולם יש לחלק בין מקלקל דלא הוי צורת המלאכה כלל, בין ההיא דבב"ק דעשה מלאכה גמורה רק שגגתו גורמת הפטור. וא"כ אף לתוס' הוי הכא בכלל חייבי מיתות שוגגין. ראה שו"ת שפת הים ח"א סי' א' ד"ה אך, מנחת ברוך או"ח סי' ט ואפיקי ים ח"ב סי' לו. בשפת הים שם בסוף הסימן מסיק מכמה ראיות דבמתעסק גם איסורא ליכא, ועיי"ש. ואולם בשו"ת עמודי אור סי' כ אות יב מסיק כרע"א, והוכיח כן מפסחים לנ,א דלגבי מעילה מתעסק חייב, ע"ש. ועי' המאיר לעולם ח"א סי' כב ד"ה ומה שרצה כת"ר.

ג. נראה ברור דכצ"ל.

ד. לפי"ו משכחת לה עוד תירוצו לקושיית התוס' סנהדרין סב, ב ד"ה להגביה, למה ליה לשמואל במתעסק בשבת מטעמא דמלאכת מחשבת תיפוק ליה מבה. ולפי חידושו של רע"א ברור דאיצטרך למימר דלא הוי איסור, וצ"ע. שו"ר שכן הקשה השואל בשו"ת רבי שלמה איגר ח"א בכתבים סי' כ. והר"ש איגר לא השיבו כלום על זה בתשובתו אליו. ואולם בדעת הרמב"ם בהל' שנגזר פ"ב ה"ז ופ"ז הי"א שנקט מטעמא דמלאכת מחשבת ולא נקט מטעמא דאשר חטא בה, י"ל כחידושו של רע"א כאן דנפ"מ לענין איסור. וכן מצאתי במרכבה"מ הל' אבו"ב פ"א ה"ב שכתב בדעת הרמב"ם שם דמיקרי חוטא וצריך ודוי לשמים. ואולם בצמח דוד בהוספות לסי' ח כתב שרק בעריות מוכח כן מהכס"מ שם. אבל בשאר עבירות אף חיוב לשמים ליכא. וכ"כ האו"ש הל' גירושין פ"א ה"ו, מקור ברוך ח"ב סי' יט, ומרחשת שם.

ה. בדעת מרדכי (להגרמ"א רבינובין וצ"ל) ח"א סי' ה דחה תירוצו זה משום דכריתות י"ט, אמרינן הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק בחבורה חייב, וא"כ י"ל דמתעסק בכל התורה אין שום עבירה בידו, ומ"מ מוכרח הש"ס לומר מטעם מלאכת מחשבת, דהא בב"ק שם מיירי בחבלת אדם כרמסיים בנוק חייב, בארבעה דברים פטור, ובחבלת אדם גם מתעסק חייב בשבת. א"כ שפיר נפ"מ לענין אם היתה החבלה בשבת וכעצתו של הגרע"א, דמטעם מתעסק חייב, ומטעם מלאכת מחשבת פטור.

ו. רע"א בדירו"ח כתובות ל, ב ברש"י ד"ה ואי וכו', גשאר בצ"ע לדינא אי אנוס דינו כשוגג לענין קלבר"מ. ואלו מכאן נראה דפשיטא ליה דבאונס לא אמרינן קלבר"מ, לכן הוצרך לומר דמתעסק הוי כשוגג. ואולם בנמוקי"י כתובות לה, א ד"ה אמר רבא, מוכח דכשם שבתשלומין דממון מחייב בכל ענין כדדרשינן מפצע תחת פצע, כך במכה אדם דפטור ליה קרא במזיד בממון, לא תחלוך בו דבכל ענין פטור. וא"כ ה"ה במתעסק י"ל קלבר"מ, אף אי לא חשיב מעשה איסור. ועי' שטמ"ק כתובות ל, ב בשם שיטה

### כו שאלות ותשובות פסקים או"ח רבי עקיבא איגר

שחמץ בביתו, אמאי נקטו הפוסקים דהוי שגגת עבירה, הא הוא מתעסק דלא ידע כלל דחמץ בביתו. ונדחק לחלק בין עבירה שיש בה מעשה לאין בה מעשה.

← ולענ"ד עיקר דמתעסק מקרי ג"כ עבירה, אלא דלא חייבה התורה חטאת עליו.

וחשבתי להביא ראיה ממה דאמרינן ברכות (יט, ב) המוצא כלאים בבגדו פושטו אפילו בשוק, ופסקינן (וכ"ה בש"ע יו"ד סי' שג) דאם הוא אינו יודע שיש [בבגדו] כלאים ואחר רואהו, צריך להגיד לו אפילו בשוק לפרשטו, ואמאי הא כיון דא"י שבבגדו כלאים הוי מתעסק, וליכא איסור דאורייתא ומותר משום כבוד הבריות. אלא ע"כ דמתעסק הוי ג"כ איסור דאורייתא, אלא דלא חייבה תורה קרבן עליו.

אמנם יש לדחות, דכלאים דהאיסור, הנאת חימום הוי כמו חלבים ועריות דמתעסק חייב, אך מ"מ העיקר נ"ל כמ"ש.

ובזה מוכן לי דברי תוס' פ"ק דשבת (יא, א ד"ה שמא ישכח ויצא) אליבא דרבא וכו'. מבואר מדבריהם דלאכ"י דגזר גזירה לגזירה היה ניתא דמתעסק הוא עכ"פ דרבנן. ובפשוטו תמוה איך שייך דיאסרו חז"ל מתעסק, הא לא ידע שעושה כן, ולא היה ענין יאסרו חכמים לעשות כן, הא כיון דלא ידע כלל שעושה מלאכה זו דחשב שהוא תלוש, לא ידע כלל שיש עליו איסור דרבנן.

→ ולפי הנ"ל דמתעסק הוי ככל מילי עבירה, אלא דמקרי שגגת עבירה, ובכה"ג גזיה"כ לפטרו מחטאת, אבל עבירה יש כאן, אלא דמ"מ בשבת כיון דלא ידע מהמחט לא מקרי מלאכת שבת [ומה"ט נקטו בדבריהם מלאכת שבת ולא נקטו מתעסק, דמצד מתעסק היה מלאכה דאורייתא, רק מטעם מלאכת מחשבת הוא דרבנן]. ובזה שפיר כתבו דלאכ"י היה ניהא דאסור מדרבנן, היינו דרבנן אמרו אף בלא מלאכת מחשבת הוי מלאכה דרבנן לענין מלאכה שא"צ לגופה וכדומה. וא"כ גם זו דלא ידע מהמחט מצד

ישנה דם"ל דבאונס לא אמרינן קלבר"מ. נמצא שחידושו של רע"א חליא בהך פלוגתא דהנמוק"י ושיטה ישנה. [ועי' מנחת אהרן סנהדרין ע"א, מנחת חינוך מצוה לד' ומצוה רצו]. וראה במנחת ברוך שם ד"ה ובעיקר קושית רע"א, מש"כ לישב קושיתו בפשטות עפ"י המשך הסוגיא שם.

ז. כדברי המקור"ח מבואר גם בשו"ת שערי דעה ח"ב סי' קצו דפטור מתעסק שייך רק במקום דבעינו מעשה, דמתעסק לא חשיב מעשה. ויש לעשות לזה סמוכין מדברי הרדב"ו הל' עדות פ"ו ה"ה, ועי' גם במרכבה"מ שם.

ח. בספר דעת מרכיב שם העיר בעיקר חידושו של הגרע"א, מהא דאיתא בשבת (צ"ו ע"א) אמר רב אב הוי רשויות שלו מותר, לימא תיהו תיובתא דרב דאתמר שני כתיב בשני צדי דה"ד רבה בר רב הונא אמר רב אסור לזרוק מזה לזה ושמואל אמר מותר לזרוק מזה לזה (ואפילו הן שלו דאי משלו לשל חבירו לא הוי שוי שמואל, רש"י) ומשני, ולא מי אוקימנא להויא כגון דמירול חר ומתתי חר דוימנין נפל ואתי לאתויי, עכ"ל הש"ס. ופירש"י דמתוך כך צריך לאמני ידו מגבוה לנמוך או מנמוך לגבוה טריד בה ודלמא לא זריק על הגג ונפל לרשות הרבים, דאילו משום נפילת רה"ד ליכא חיוב חטאת דמתעסק הוא אצל הוצאה דלא נחביון לזרוק לרשות הרבים עכ"ל. ואי במתעסק יש שגגת עבירה כידו ורק התורה מיעטה מקרבן, למאי צריך עוד החשש ואתי לאתויי, דאפשר שבתוך כך יזכור ששבת היום, הרי משום נפילת רה"ד גופא דשכיחא איכא למיגזר. אעכ"ל דבמתעסק ליכא שגגת עבירה כלל, ומשו"ה מוכרחין להוסיף הגזירה דלמא אתי לאתויי. ועי' בשו"ת כשמים ראש בהגהת כ"ד (סימן צ').

ט. וכן מוכח ממעשה דרב אשי מנחות ל"ב, דהקפיד על כך שלא הודיעוהו בשוק שנפסקה טליתו. ועי' שאגת אריה סי' נ"ה.

י. רבים מהאחרונים העירו על רע"א מדברי הר"ן חולין (ק"א) בסוגיא דריחא מילתא דבמוכרי כסות לא שייך הא דשכן נהנה. הרי דרך בחלבים ועריות אמרינן הך טעמא ולא בשאר הנאות. ראה אחיעזר ח"ג סי' נו אות א, קוב"ש ח"ב סי' כג אות יא, חלקת יואב מהדו"ק או"ח סי' ו' ד"ה ולענ"ה. ומצאתי שכבר נשאל על כך רע"א (בשו"ת וחי' רע"א מכתב יד (י"ם תש"ו) סי' כ עמ' עב) וז"ל: כמ"י ח' (דף ח' ע"ג) תפס אותי ידידי מדברי הר"ן חולין בסוגיא דריחא מילתא, הלא לעומת זה תוס' ס"ל כאמת דמוכרי כסות מיירי היכא דלא הוי פסוק רישא, כמ"ש תוס' שבת (כ"ג ע"ב). וגם דברי הר"ן אלו אינם ענין לכאן, דהא תמורה דברי הר"ן דלפי טעמו מוכח, דבהנאה באינו הוי פסוק רישא, אף לכתחילה מותר בההיא דמוצא כלאים, דקו"ל דצריך להגיד לחבירו שהוא כלאים, והא אין עושה איסור כלל. אבל כאמת לק"מ, דדוקא כשאינו מתכוין להנות הוא דשרי, אבל בהולך בבגד שהוא מתכוין להנות מבגדו, אלא שא"י שהוא כלאים, מקרי נהנה ממש. וכיון שכן שפיר קאמינא דהיכא דמקרי הנאה, דהיינו שמתכוין להנות, שוב אין בו דין מתעסק דהוי בכלל חלבים ועריות, כיון דהנאתו חשובה דמקרי נהנה. גם בר"ן שבת (דף מ"ה) אתי עלה מטעמא אחרניא, דלא אסרה תורה אלא דרך מלבוש שחתמו להנאה, אבל כל שאין לו הנאה ממנו אינו דרך מלבוש אלא [...] בעלמא עכ"ל. והכא בכלאים כבגדו כיון דהוי דרך מלבוש דניחא ליה כלבישה וו להנאת גופו, שפיר י"ל דמשום מתעסק ליכא, דהוי בכלל חלבים ועריות, ע"כ דברי רע"א שם. ויש לסייע לרברי רע"א ממה שכתב המאירי סנהדרין ס"ב, דבמוכרי כסות אינה הנאה שיש בה מעשה.

יא. בשו"ת מהר"ש איגר ח"א בכתבים סי' כ העיר השואל, איך לא הוכיח עדיין רע"א ממה דקיימ"ל (בשו"ע יו"ד סי' שעב סע' א ברמ"א שם) דצריך להקיץ הכהן בישנו בכית שיש שם מת. דשם אין העבודה מצד הנאה. ור' מה שהשיבו הגר"ש איגור שם.

מ  
ז  
ג  
ל  
ל  
מ  
ע  
ד  
  
ו  
ד  
ב  
ז  
  
ו  
ז  
ו  
ז

עבדו. אבל אם מתעסק הוי שגגת עבירה, כיון דהרב ידע שהוא מחובר יש בו משום שביעת עבדו, דהא מלאכת מחשבת מקרי כיון דעשה מחשבתו של עבד לקוצרו, אלא דפטור משום מתעסק כמ"ש התוס' שבת (עב, ב) שהבאנו בתחלת דברינו. וכיון דמתעסק הוי שגגת עבירה, יש בזה משום שביעת עבדו.<sup>1</sup>

ידידו

עקיבא גינו מא"ש

מלאכת מחשבת הוי מלאכה דרבנן, וממילא אף דהוא מתעסק הוי שגגת מלאכה דרבנן, ודוק. נפקא מינה עוד לדינא במה דקיי"ל דמצווה על שביעת עבדו, דאם רואה עבדו שרוצה לקצור תבואה ממחובר, והעבד אמר שרוצה לקצור זה התלוש, והרב ידע שהוא מחובר. דאם מתעסק לא הוי מלאכה כלל, לא שייך בזה שביעת עבדו, דהא העבד אינו עושה מלאכה כיון דחושב שהוא תלוש ואין רבו עובר משום שביעת

### בשולי המכתב

#### [מתעסק בקרבן עולה ויורד]

מיירי בהעלם טומאה, ומצד חיוב חטאת ממילא פטור משום מתעסק.<sup>1</sup>

ומדוקדק היטב לישנא דמתני' דברי שא דאכל קודש לא קתני עלה רא"א וכו', ואינו חייב על העלם קודש, כדקתני בסיפא גבי מקדש. והיינו דבעי לומר דאינו חייב כלל. ובאכל קודש אדרבא לר"א דס"ל דקרא רק בהעלם טומאה, ממילא בהעלם קודש חייב חטאת דלא פטור מדין מתעסק, דהא בחלבים ועריות חייב מטעם דנהנה. לזה קתני רק בהעלם מקדש, דליכא חטאת קבוע, משום דהוי מתעסק<sup>2</sup>, ודוק.

עקיבא

ובההיא ענינא אמרתי בישוב קושית התוס' שבועות פרק ידעיות הטומאה (יט, א ד"ה הרי העלם מקדש) <sup>1</sup>. והיינו דלכאורה קשה בהעלם מקדש דהיינו דסבר שהוא בית דעלמא אמאי חייב<sup>2</sup>, הא הוי מתעסק כמו סבר שהבהמה חולין ושחטה בחוץ<sup>3</sup>.

וצ"ל דוקא לענין חטאת קבועה מיעטה הכתוב דאשר חטא בה פרט למתעסק, אבל לענין עולה ויורד ליכא קרא. ובפרט למ"ש דמתעסק מקרי שגגת עבירה אלא דלא חייביה רחמנא חטאת, וא"כ י"ל דעולה ויורד חייב<sup>4</sup>.

א"כ מיושב קושית התוס' דשפיר אמרינן העלם מקדש פטור לגמרי, דהקרא דעולה ויורד

יב. לכאורה ה"ל למימר גפ"מ נוספת לענין מעשה שבת, דגורנין שונג אמו מויד, ה"ה במתעסק אסור לבו ביום. אך ראיתי במנחת ברוך שם ד"ה אך, דגורנין שונג אמו מויד גם היכא דפטור מטעם דלא הוי מלאכת מחשבת. ועי' פני אברהם סי' ט"ז שהעיר על רע"א דמסכת דשביעת עבדו נדר החיוב כמו בשביעת בהמתו, והתם ל"ש מתעסק.

יג. כונתו לקושית התוס' שם לרבי אליעזר ור"ע במשנה שבועות יד, ב פטור על העלם מקדש, כתב ר"ת דה"ד מקרבן עולה ויורד אבל חטאת קבועה חייב. והקשו התוס' דלישנא דקאמר הכא פטור משמע דפטור לגמרי.

יד. היינו לר' ישמעאל דס"ל במשנה שבועות יד, ב לחייב גם על העלם מקדש, משום דכתיב ונעלם שחי פעמים. טז. לפי מה שהעלה המקור חיים (לעיל בר"ה וראיתו) שבעבירה שאין בה מעשה ל"ש לפטור מטעם מתעסק, לא קשה מירי דבשהה בטומאה במקום המקדש ליכא מעשה. אולם רע"א אויל הכא לשינתו לעיל דזה דוחק. ועי' חלקת יואב אר"ח סי' ו ד"ה ומה שהקשה שהאריך בזה. ועי' פני אברהם סי' ט"ז.

טז. יש לעשות סמוכין לחידוש זה מהא דאיתא בפסחים לג, א דאשם מעילות יש גם במתעסק (יעוין ברש"י שם). הרי דהך קרא דממעט מתעסק ה"ד מחטאת ולא ילפינן מיניה לאשם, וה"ה לעולה ויורד. אולם מאידך י"ל דעיקרו של קרבן עולה ויורד הוא חטאת. ובשו"ת עמודי אור סי' כ אות י הוכיח מהסוגיא בפסחים שם דמתעסק פטור אף מעולה ויורד, ומיישב הערת רע"א דהא לענין עולה ויורד ליכא קרא לפטור, משום דאיכא למילף עולה ויורד בק"ו מחטאת קבועה ע"ש. ועי' שם באות יא שתירץ קושית רע"א אמאי בהעלם מקדש אין לפטור מטעם מתעסק, באופן אחר. ועי' שם דאף דמורה לרע"א בעיקר חידושו דמתעסק חשיב שגגת עבירה ופטור רק מקרבן, מ"מ פליג עליה לענין חידושו דמתעסק חייב בקרבן עולה ויורד.

יז. ראה מה שהעירו על תירוץ זה החלקת יואב שם ומנחת ברוך שם, שהתוס' נחלקו בזה על ר"ת אי איכא חטאת קבועה בהעלם קודש ומקדש. ועי' שם שהוכיחו בראיות שכל מה שגשגה בפרשת עולה ויורד, נחמעט ממילא מקרבן חטאת משום שיצא לידון בדבר חדש. ואולם רע"א במשניות שלהי פ"ב דשבועות הביא דעת התוס' דפליגי אר"ת ע"ש. ואעפ"כ קילם שם את חידושו זה. יח. במנחת ברוך שם ענף ב האריך להוכיח דהעלם מקדש לא חשיב מתעסק. ובעמודי אור שם בהגה"ה הוכיח שבאכילת קודש ל"ש לחייב המתעסק מטעם שכן נהנה עי"ש. וראה תפארת ירושלים על תוס' רע"א שבועות שם.

משום מפרק ומשום תולדה דרש, דגבי חולב איתא להדיא בגמ' (שבת צ"ה ע"א) דחייב משום מפרק והיינו משום תולדה דרש, וס"ל להמב"ם דה"ה חובל, דאין חילוק בין בארם ובין בבהמה חייב (א"ה ע"י תוס' שבת ע"ג ע"ב ד"ה מפרק) דשיטת רש"י דחולב בבהמה חייב משום מפרק ומשום תולדה דרש, ומ"מ בחובל פירש (שם ק"ז ע"א) משום בטילת נשמה (או משום צובע, ושיטת התוס' דבין בארם ובין בבהמה אינו חייב משום דש דבעינן דוקא גידולי קרקע עיי"ש).

ולפי"ז צ"ע בסוגיין דהנה איסור מפרק (משום דש) היינו גם במקום דמיפקד פקיד דהא בחולב מחייבין ליה משום מפרק וע"י ברש"י (צ"ה ע"א ד"ה מפרק) דהחלב אינו מחובר אלא פקיד ועקיד וקאי בעטיגיו הדר כתבואה בקשיה, (ולכך אינו חייב משום קוצר עיי"ש), וכמו"כ בכל דישה אין הגרירים מחוברים לקש וזהו עיקר חיוב דישה, וא"כ אמאי אמרינן בסוגיין דאי דם מיפקד פקיד אינו חייב משום חובל הא לשיטת הרמב"ם דמחייבין ליה משום מפרק ותולדה דרש הא גם ככה"ג בעינן לחיוביה, והרבה קולמוסין נשתברו ע"ז.

ונראה (וע"י כע"ז באבני נזר אר"ה סי' צ"ט ובאגלי טל מלאכת דש ס"ק ט"ו אות ז' וס"ק כ"ד אות י', ובתוס' בסוגיין) ד"ל דדוקא במקום שעושה פעולה להפריד כגון בחולב וכד' שבלא שישחוט הדר לא יצא החלב, דוקא ככה"ג חייב משום מפרק ותולדה דרש וכ"ה בעיקר מלאכת דישה שעושה את עצם פעולת ההפרדה ולכך חייב אף דאינו מחובר אלא מיפקד פקיד, משא"כ בסוגיין הא אינו עושה פעולה להוציא הדם אלא שהוא עושה רק פתח והדם יוצא מאיליו ולכך רק אי מיהבר חביר חייב דאז ע"י עשיית הפתח גורם שיפרדו ב' דברים מחוברים, משא"כ אי מיפקד פקיד אינו חייב דהא אי"ז דבר מחובר וככה"ג אינו חייב אלא בעושה את עצם פעולת ההפרדה כבחולב או דש ממש ודו"ק.

אלא שעדיין יש להעיר מסוגיא דשבת (קל"ג ע"ב) דאיתא התם אמר רב פפא האי אומנא (מוהל) דלא מייץ סכנה הוא ועברינן ליה, ומקשינן פשיטא מרקא מחללי עליה שבתא סכנה הוא, ומשנינן מהו דתימא האי דם מיפקד פקיד, ולכך שרי בשבת דאינו חייב משום חבורה ולא משום דוהי סכנה, קמ"ל חבורי מיהבר וחייב משום חבורה אלא שרינן ליה משום דוהי סכנה עיי"ש (אמנם זהו דוקא בישראל אבל בעכו"ם הא חזינן שלא מוצצין ולא מסתכנים, דשאני עכו"ם כמבואר בכ"מ), ולכא"ז צ"ע הא התם עושה ממש את פעולת הוצאת הדם ע"י המציצה וא"כ מאי איכפ"ל דמיפקד פקיד הא גם ככה"ג חייב משום דש וכחולב וכנ"ל וצ"ע, וצ"ל דהתם אי מיפקד פקיד פטור כיון דלהוצאת הדם צריך גם את החיתוך ולא רק את המציצה א"כ י"ל דכיון דהחיתוך היה בהיתר שהרי עשהו בשביל המילה א"כ א"א לחיובו על המציצה דאי"ז רק חצי מלאכה דשלימות המלאכה דהוצאת הדם היא ע"י החיתוך והמציצה בידו וכיון שעל החיתוך א"א לחיובו ממילא א"א לחיובו רק על המציצה, (ואי"ז כחצי שיעור דבחלקו אי חייב או לא במלאכות בשבת (ע"י תוצאות חיים סי' ה') כגון בורר פחות מכגורגרת וכד', אלא הכא הוה חצי מלאכה באיכות כגון שלא בישל לגמרי דככה"ג ודאי פטור ודו"ק), אמנם זהו דוקא אי מיפקד פקיד דאז שייך לומר דהחיתוך הוא חלק מפעולת הוצאת הדם משא"כ אי חבורי מיהבר ככה"ג אין החיתוך אלא היכ"ת שיוכל להוציא את הדם אבל פעולת הוצאת הדם אינה אלא ע"י המציצה ולכך חייב משום דש ודו"ק, (א"ה ע"י יתרון האור להגדול ממינסק שהרות פ"ג מ"ג).

ואת"ל לדם הוא צריך ופתח ממילא קאתי הלכה כר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר או הלכה כר"י, ולכא"ו יש להקשות דהנה איתא לקמן (ו' ע"ב) המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב (מה"ח) ואם להוציא ממנה ליחה פטור, וכ"ה ברמב"ם (פ"י הי"ז), והקשו דהא בגמ' בשבת (ק"ז ע"ב) תלינן לה בפלוגתא דר"ש ור"י במלאכה שאינה צריכה לגופה, דלר"י דמשאצ"ג חייב אף בנתכוין להוציא ממנה ליחה חייב דאף שאין לו צורך בעשיית הפתח אלא להוצאת הליחה מ"מ עושה הוא פתח, והקשו דהרמב"ם סתר משנתו דהא שיטת הרמב"ם (פ"א משבת ה"ז) דקיי"ל כר"י דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב והכא פטור, ותיריך המ"מ (פ"י הי"ז) דהרמב"ם ס"ל דהכא לא תליה בפלוגתא דמשאצ"ג (ולא כסוגיא דשבת) והיינו דיש מלאכות שהכוונה עושה אותן למלאכה ובלא כוונה אי"ז כלל מלאכה ולא רק מלאכה שאינה צריכה לגופה עיי"ש.

ויל"ע ולכא"ו ה"ה בסוגיין במקום שאינו צריך אלא לדם ולא לעשיית הפתח א"כ אי"ז כלל מלאכה וכמוש"כ המ"מ, וא"כ אמאי תלינן הכא בסוגיין בפלוגתא דר"ש ור"י אי חייב בדבר שאינו מתכוין הא ככה"ג אי"ז כלל מלאכה וכנ"ל, וצ"ל דסברת המ"מ לא מהניא אלא לגבי מלאכה שאינה צריכה לגופה דהתם אמרינן דככה"ג ל"ה כלל מלאכה משא"כ לגבי פלוגתא דרבר שאינו מתכוין, לר"י דמחייב באינו מתכוין ה"ה ככה"ג חייב ודו"ק, ועוד נראה עפ"י שיטת התוס' (שבת מ"א ע"ב ד"ה מיתם) דר"י דמחייב בדבר שאינו מתכוין היינו רק מדרבנן, שמה"ת פטור שחטר במלאכת מחשבת עיי"ש, וי"ל דסברת המ"מ לא מהניא לפטור אפי' מחיוב דרבנן ודו"ק, (א"ה ע"י בספר שביטת השבת כללי דשא"מ ופ"ד מש"כ בשם הישועות יעקב).

ואת"ל הלכה כר"י וכו' במקלקל הלכה כר"י או הלכה כר"ש. ואין להקשות דהא בין לר"י ובין לר"ש הך בעילה שריא וא"כ איך נקטינן חומרי התרויהו והא תניא (עירובין ו' ע"ב) מחומרי ב"ש ומחומרי ב"ה עליו הכתוב אומר הכסיל בחושך הולך, דהיינו דוקא במקום דתרי החומרות סתרי אהרדי (עיי"ש ז' ע"א) כגון הדיא דפליגי ב"ש וב"ה לגבי טריפה כמה יחסר בשרה ותהיה טריפה, וכן פליגי ככה"ג לגבי טומאת אהל, ואם מחמיר שגם הויה טריפה וגם מטמא באהל א"כ סתרי אהרדי, משא"כ הכא דלא תלוי זה בזה שייך להחמיר כשניהם, (ע"י שטמ"ק).

רש"י ד"ה או כר"ש וכו' ומשנינן יש שבקיאין בהטיה ואין דם יוצא ואף אין פתח נפתח הלכך לאו פס"ר וכו'. ובתוס' (ר"ה לדם) כתבו דאף שיצא דם מ"מ לא יהיה פתח, והנה בפשטות המציאות כרש"י שאם אין פתח לא יצא ג"כ דם, אלא שהקשו על רש"י (ע"י שטמ"ק ומת"ש"א) דהא הכא אולינן לסברא דלדם הוא צריך וא"כ אם ירצה שיצא דם ועי"ז יהיה פתח א"כ הא הוה פסיק רישא, ולכך כתבו דכוונת רש"י לצרדין דלהאי סברא דלדם הוא צריך צ"ל כתוס' שאע"פ שיצא דם מ"מ לא יהיה פתח, אלא פירשו (ע"י שטמ"ק בשם קונטרסין) דכוונת רש"י לומר דגם לאיכא דאמרי דאת"ל דם חבורי מיהבר וכו' מ"מ אי"ז פס"ר שיצא דם עיי"ש, אמנם נראה דאפ"ל ברש"י שאה"נ לדם הוא צריך וא"כ מוכרח להיות שיעשה פתח, אעפ"כ כיון שהוא אינו מתכוין לעשות פתח ומצד עצם העשיה יכול להיות שלא יהיה פתח ולא יצא דם, א"כ ל"ה פס"ר אע"פ שלדם הוא צריך וממילא יהיה פתח ודו"ק, אמנם הראשונים שהקשו על רש"י לא ס"ל הכי.

7 תודה את"ל וכו' וי"ל דמתעסק שמתכוין למלאכה לא מיפטר בשבת אלא משום דאי"ז מלאכת מחשבת ומשו"ה חייב לר"ש וכו'. והנה ידוע מש"כ בשו"ת רעק"א (סי' ח') גבי

מי שעושה מלאכה בשבת בלא ידיעה האם צריך להפרישו, והביא מסוגיא דב"ק (כ"ז ע"ב) אמר רבה היתה אבן מונחת בחיקו ולא הכיר בה ועמד, ונפלה לענין נזקין חייב וכו' לענין שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, והקשה דהנה כתבו התוס' (שבת ע"ב ע"ב ד"ה נתכוין, ועי' שבועות י"ט ע"א ד"ה פרט) דיש ב' סוגי מתעסק דבנתכוין להתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר פטור בשבת משום דאי"ז מלאכת מחשבת, אבל בנתכוין להתוך את התלוש והיינו שהיה סבור שהוא תלוש והיה מחובר בכה"ג ל"צ לפטור דמלאכת מחשבת ואדרבא מיקרי נעשית מחשבתו והיא מלאכת מחשבת, אלא דבכה"ג פטור מטעם אחר דילפינן מאשר חטא בה פרט למתעסק, וזהו פטור בכל התורה כולה דאם סבר דבהמה זו חולין והיתה קדשים ושחטה בחוץ פטור מאשר חטא בה, ורק בנתכוין לשחוט בהמת קדשים זו בחוץ ושחט בהמת קדשים אחרת בכה"ג חייב ורק בשבת פטור בכה"ג דמלאכת מחשבת בעינן, והקשה דא"כ אמאי בעינן בהיתה לו אבן בחיקו וכו' לפטור מטעם מלאכת מחשבת הא בכה"ג לא גרע מקסבר שהוא תלוש ונמצא מחובר, וביאר דמה דממעטינן מאשר חטא בה פרט למתעסק אי"ז אלא פטור מקרבן, דגבי חיוב קרבן כתיב האי קרא דאשר חטא בה, אבל אין ראיה דבכה"ג אין זו כלל עבירה אלא י"ל דמיקרי עבירה בשוגג, משא"כ מה דממעטינן מטעם מלאכת מחשבת התם אם לא היא מלאכת מחשבת הוה כאלו לא נעשית כלל העבירה, ולפי"ז ביאר דלהכי נקטינן בסוגיא דב"ק להאי פטורא דמלאכת מחשבת משום ד"ל דהתם מיירי נמי בנפלה האי אבן בשבת והזיקה ובכה"ג אמרינן דפטור מטעם שבת וחייב על נזקין וא"כ י"ל דאי היה פטור רק מטעם אשר חטא בה דמטעם זה אמרינן דמ"מ מיקרי עבירה בשוגג וא"כ הא הוה פטור גם על נזקין דקלב"מ וכחייבי מיתות שוגגין ורק משום דפטור מטעם מלאכת מחשבת דמשו"ה ל"ה כלל עבירה לכך אינו פטור משום קלב"מ עי"ש, ונמצא לפי"ז דאם מחלל שבת ואינו יודע כלל כגון שמטלטל במקום שאין עירוב ואינו יודע כלל שמטלטל בכה"ג כיון שפטור מטעם מלאכת מחשבת אי"ז כלל עבירה ואין צריך להודיעו משא"כ אם יודע שמטלטל אלא שטועה וחושב שיש עירוב בכה"ג הוה מלאכת מחשבת ואינו פטור אלא מאשר חטא בה וצריך להפרישו דזהו עבירה בשוגג עי"ש.

והנה מש"כ התוס' בסוגיין דדוקא התם שאינו פטור אלא משום דאי"ז מלאכת מחשבת משו"ה חייב לר"ש במתעסק בחבורה כמו במקלקל בחבורה עי"ש, וצ"ל דהתם אינו פטור מקרא דאשר חטא בה דהתם מיירי דהיו לו ב' תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת עי"ש, והתם הפטור רק משום מלאכת מחשבת דעי' בראשונים דאפי' שמילה בזמנה דוחה שבת מ"מ היא מלאכה וממילא הוה כנתכוין להתוך מחובר זה (דמותר מצד דדוחה שבת) וחתך מחובר אחר ובכה"ג אינו פטור מאשר חטא בה אלא רק מטעם דבעינן מלאכת מחשבת ודו"ק, (א"ה עי' תוס' רעק"א שבת פ"ט אות קט"א, אור שמח פ"א משבת ה"ח, עמודי אור סי' כ', אחיעזר ח"ג סי' נ"ז אות ג-ד, שו"ת מנחת ברוך סי' י').

ו' ע"א

רש"י ד"ה אלו מקילין לעצמן, דבי רב שצריכים לעשות כדברי רבן וכו' העושים כשמואל רבן וכו'. עי' בחת"ס שפירש עימ"ש היעב"ח (ח"א סי' ה) דאף דמצינו בש"ס תלמיד שחולק עם רבו, מ"מ כתב שלגבי לנהוג כן למעשה תלמיד מובהק אפי' שיש לו ראיות גמורות מ"מ צריך לעשות כדברי רבו משא"כ סתם בנ"א שעושים כרובם המרא דאתרא אם אח"כ יהיה רב אחר

יעשו כמותו כדאמרינן שופט אשר בימך, (ועי' מהרי"ק שורש פ"ד) ולכך דקדק רש"י לומר גבי דבי רב שהם היו תלמידים מובהקים שהיו בני הישיבה שהם 'צריכים' לעשות כדברי רבם ואפי' שיהיה שופט ומרא דאתרא אחר, משא"כ בבני נהרדעא שהיו רק בני עירו כתב רש"י 'העושים כשמואל רבן' והיינו שאם יהיה רב אחר יעשו כמותו עי"ש.

האי מסוכריא דגזייתא וכו'. רש"י פירש משום סחיטה ובתוס' הקשו עליו דהא סחיטה משום מלבן והכא לא שייך דבשאר משקים אינו חייב משום מלבן דהוה ליכלוך וכן משום מפרק אינו חייב כיון דהולך לאיבוד, והיינו דבסחיטה יש ב' אופנים חדא משום מלבן, וכמו"כ יש לחייב משום הוצאת המים ומשום מפרק אלא דבהולך לאיבוד אין לחייב משום מפרק, וברש"י צ"ל דמיירי בהיכ"ת שלא הולך לאיבוד כגון שהנקב היה בראש החבית או שהניח כלי תחתיו וחייב משום מפרק, (אלא דס"ד דלא הוה פסיק רישא קמ"ל).

מתיב רב הסדא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וכו'. עי' באו"ש (פ"י מהל' אישות ה"טו) שדן לגבי התקנה דבתולה נשאת ליום הרביעי, מהו בקטנה שנישאת דכיון דפיתוי קטנה אונס ואינה נאמרת א"כ לא שייך טעמא דאיקרורי דעתיה ומשום אשת כהן לחורא לא גזרו או דלמא דלא פלוג רבנן, והביא ראיה מברייתא דידן דלכא' הא דאמרי ב"ה בהגיע זמנה לראות שנותנין לה 'עד מוצאי שבת' הא ב"ש דאמרי ברישא בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות דנותנין לה ד' לילות הא ג"כ יכלו לומר האי חידושא דעד מוצאי שבת, אלא ע"כ דמשום שלא הגיע זמנה לראות היינו עד ימי הנעורים וכיון שקטנה היא אינה נשאת ביום הרביעי וכנ"ל דפיתוי קטנה אונס עי"ש.

ו' ע"ב

אלא אמר רבא כשבעל וכו' כדשמואל דאמר שמואל פירצה דחוקה וכו'. והנה בסוגיין מיתיינן לדשמואל ללישנא דאסור לבעול תחילה בשבת ומיירי בבעל בעילה גמורה ועי"ז מיתיינן מימרא דשמואל דבכה"ג מותר לבעול שוב בשבת, אמנם בגמ' בנדה (ס"ד ע"ב), ושם בתוד"ה (דשרי) מיתיינן מימרא דשמואל אהא דשרי למבעול לכתחילה בשבת והיינו אפי' בלא בעל (בעילה גמורה), אמנם צ"ל דהתם נמי איירי שבעל עכ"פ בעילה שאינה גמורה דאל"כ לא שייך למימרא דשמואל דפירצה דחוקה דהא אין כלל פירצה ודו"ק, (עי' שטמ"ק).

שם. יש להעיר לשיטת ר"י בתוס' לעיל (ה' ע"ב ד"ה לדם) דלדם הוא צריך היינו כדי לדעת שהיא בתולה, א"כ בביאה שניה אע"פ שעדיין יש רם אין סיבה לאסור דעכשיו כבר אינו צריך לדם, ואמאי בעינן הכא לדשמואל להתיר ביאה שניה, וצ"ל דהכא אזלינן לצד שצריך את הפתח ומשו"ה אסרינן.

חתן פטור מקרית שמע לילה הראשון. והיינו שפטור משום דעוסק במצוה פטור מן המצוה, וזהו חידוש דעוסק במצוה אין הכונה דוקא בעושה מצוה אלא גם אם רק טרו"ר במצוה ג"כ פטור ויש עי"ז ריבוי (סוכה כ"ה ובריטב"א), אמנם אינו פטור מכל המצוות (א"ה ע"ע רמב"ם פ"ד מק"ש ה"א ותרי"י ריש פ"ג דברכות וצ"ל"ח שם) שרק ק"ש שיסודה בכונה מיקרי שהסירדה דמצוה מונעתו מלקיים המצוה כתיקונה ולכך אינו מחוייב להתחזק ולהתאמץ לקרות בכונה דפטור משום שעוסק במצוה, ועי' בשו"ע (או"ח סי' ע' סעיף ג', תוס' ברכות י"ז ע"ב ד"ה רב) דהני מילי בזמן הראשונים אבל עכשיו שגם שאר בנ"א אינם מכוונים כראוי גם הכונס את הבתולה קורא, (ובזמן חז"ל





ח כל המתכוין לעשות מלאכה וכו'. זה מבורר ש' ספק אכל הלב כדרימא (ד' י"ט) (ח"ב) ומתבאר מדין נהבין ללקום שיבאר בסמוך: ק"ץ אם נהבין לזרוק בכרמלית ועשה האבן ברה"ק שהיא פטור וכו'. זה פשוט ומפורש לשון רבינו יראה שכוונתו שהכרמלית קרובה אליו ורה"ק רחוקה ממנו והל"ל הוא אפי' עמי שנהבין לזרוק ד' זרק ח' פטור. ואפשר שאמר להשמיעו כגלון הוא כשהשם בשעת הריקה שימות ההפך בכל מקום שירצה דכ"י הא חיוב ברה"ק המבורר שם ובלא מפי שלל מהות לזרוק אלא בכרמלית פטור ומ"מ עיקר טעמו הוא שהזרק עומד ברה"ק וכרמלית ורה"ק לפניו ונתכוון לזרוק מרה"ק לכרמלית זרק ברה"ק וזה מוכרח: נתכוין לעשות דבר המותר וכו'. זה מחלוקת אבי ורבה פרק כלל גדול (שבת דף ע"ג) ובהרבה מקומות וספק כרמלית ויש שפירשו נהבין לתחוך הלשם זה והתך מחובר זה ועיקר הפירוש הוא נהבין לתחוך אבן דבר כפזור שהוא הלשם וממלא שהוא מחובר והל"ל פטור ולזה הסכים רמב"ן:

למיעוט הגנחתו בדברי רבינו ששפ"ב שהוא מקומו כתב חילוק שבין מבנה גנחת על עץ לשל מחכה, ומ"ס כיון שספק כרבי יהודה אמאי הויא ליה נחש ומסין מורסא כבר חילקה ה"ה בפירושו על צד דהמסין שמין בשבת:

ח בגון שנתכוין לזרוק בכרמלית וכו'. כתב הרמ"ך אס כדנרין כן הוא שלא נחה האבן בתקום שהוא רוצה שנתהו אפילו נהבין לזרוק לרה"ק ועברה האבן אמה אחת יומד פטור דהא לא היה עבירה מהחשבה והכי הוה ליה לתכין נהבין לזרוק בכרמלית וממלא אחריו מקום רה"ק פטור אפי' דלית עבירה מהחשבה כיון דלא נתכוין לזרוקה דלית עבירה מהחשבה וכן דבר נחיישם זה בדברי ה"ה: פטור ע"כ וכבר נתפטר זה בדברי ה"ה: ה' היו לפניו שמי נרות וכו'. כתב הרמ"ך אחר הדברים המהדר הביא הדברים כפשטן וכאשר עיינתי בגמ' בתקומן כדרימא לא מלאמיה שתיקיימו כן דבר יהודה הוהיה לשמואל מרס דשמעתא ממח"ל דה"ל יהודה אפי' נהבין ללקום חלמין וליקום ענינים וכו' ר"ל מהייב עשה וכו' יהושע פוסר והא הכא דמתעסק הוא וכו' יהושע לא קא פטר אלא ממינא למינא אבל בקד מינא ר' יהושע נמי מהייבא וה"ל שנינא שטוק מחתימין ומא אבהרתי ה"ב עשאו מלקט מלבו אלמא כחד מינא מתעסק הוא ופטור וה"ל היינו נהבין לכוונה את זו וכשה את זו חלל ע"כ מהייבין בלהקדים הוא שאם נהבין לכוונה את זו חללה וכשה את זו או להדליק את זו חללה והדלק את זו מיני דכיון דהוא מלאכה היא וחדא מינא בהקדמה זו לזו לאו שיעי מתעסק הוא אבל בביביו והדלקה את שניה בהקדמה פטור וכן חלמין וענינים דה"ל יהודה וליקום קאמר נהבין ללקום חלמין חתמה וליקום ענינים ר' יהושע פוסר אבל כחד מינא ליקדם חיוב, ואפי' חמה אידן חשב כזאת שאם חשב ללקום חלמין ואחר כך ענינים והתך הדבר יהיה פטור וכשהשם להדליק את זו והדלק את זו יהיה חיוב זה ששעה כל מלאכה רשאיה

להרחיק ההיזק הרי זה חייב וכן כל כיוצא בזה: אך כל המתכוין לעשות מלאכה ונעשה לו מלאכה אחרת שלא נתכוין לה פטור עליה לפי שלא נעשית מחשבתו. כיצד זרק אבן או חץ בחבירו או בבקמה כדי להורגו והלך ועקר אילן בהליכתו ולא הרג הרי זה פטור. הרי זה קל וחומר אם נתכוין לאיסור קל ונעשה איסור חמור. כגון שנתכוין לזרוק בכרמלית ועברה האבן לרשות הרבים שהוא פטור וכן כל כיוצא בזה. נתכוין לעשות דבר המותר ועשה דבר אחר כגון שנתכוין להתוך את התלוש והתך את המחובר אינו חייב כלום וכן כל כיוצא בזה: נתכוין ללקוט תאנים שחורות וליקט לבנות או שנתכוין ללקוט תאנים ואחר כך ענינים ונהפך הדבר וליקט הענינים בתחלה ואחר כך תאנים פטור אף על פי שליקט כל מה שחשב הואיל ולא ליקט כבוד שחשב פטור שבלא כוונה עשה שלא אסרה תורה אלא מלאכת מחשבת: י' ה' לפניו שתי נרות דולקות או כביות נתכוין לכבות זו וכבה את זו והדליק את זו חייב שחשב לעשותה. הא למה הוא דומה למי שנתכוין ללקוט תאנה או למי שנתכוין להרוג

→

הישגת הראב"ד \*היו לפניו שמי נרות וכו'. ח"א המהדר הזה הביא הדברים כפשטן וכאשר עיינתי בגמרא בתקומן כדרימא לא מלאמיה שתיקיימו כן וכו': (ויאר דכ"י שהסגס עיניו כ"מ):

א זו המלאכה כוונה עשה כלום יהיה חיוב זהו חמור דלוק וחדד ככה ונתכוין להדליק רשאיה

שחשב לעשות פטור וזה שלא עשה כלום יהיה חיוב זהו חמור דלוק וחדד ככה ונתכוין להדליק רשאיה

לחם משנה

משנה למלך

למיעוט הגנחתו בדברי רבינו ששפ"ב שהוא מקומו כתב חילוק שבין מבנה גנחת על עץ לשל מחכה, ומ"ס כיון שספק כרבי יהודה אמאי הויא ליה נחש ומסין מורסא כבר חילקה ה"ה בפירושו על צד דהמסין שמין בשבת:

ח כל המתכוין לעשות מלאכה וכו'. זה מבורר ש' ספק אכל הלב כדרימא (ד' י"ט) (ח"ב) ומתבאר מדין נהבין ללקום שיבאר בסמוך: ק"ץ אם נהבין לזרוק בכרמלית ועשה האבן ברה"ק שהיא פטור וכו'. זה פשוט ומפורש לשון רבינו יראה שכוונתו שהכרמלית קרובה אליו ורה"ק רחוקה ממנו והל"ל הוא אפי' עמי שנהבין לזרוק ד' זרק ח' פטור. ואפשר שאמר להשמיעו כגלון הוא כשהשם בשעת הריקה שימות ההפך בכל מקום שירצה דכ"י הא חיוב ברה"ק המבורר שם ובלא מפי שלל מהות לזרוק אלא בכרמלית פטור ומ"מ עיקר טעמו הוא שהזרק עומד ברה"ק וכרמלית ורה"ק לפניו ונתכוון לזרוק מרה"ק לכרמלית זרק ברה"ק וזה מוכרח: נתכוין לעשות דבר המותר וכו'. זה מחלוקת אבי ורבה פרק כלל גדול (שבת דף ע"ג) ובהרבה מקומות וספק כרמלית ויש שפירשו נהבין לתחוך הלשם זה והתך מחובר זה ועיקר הפירוש הוא נהבין לתחוך אבן דבר כפזור שהוא הלשם וממלא שהוא מחובר והל"ל פטור ולזה הסכים רמב"ן:

י היו לפניו שמי נרות וכו'. זה מבורר ש' ספק אכל הלב כדרימא (ד' י"ט) (ח"ב) ומתבאר מדין נהבין ללקום שיבאר בסמוך: ק"ץ אם נהבין לזרוק בכרמלית ועשה האבן ברה"ק שהיא פטור וכו'. זה פשוט ומפורש לשון רבינו יראה שכוונתו שהכרמלית קרובה אליו ורה"ק רחוקה ממנו והל"ל הוא אפי' עמי שנהבין לזרוק ד' זרק ח' פטור. ואפשר שאמר להשמיעו כגלון הוא כשהשם בשעת הריקה שימות ההפך בכל מקום שירצה דכ"י הא חיוב ברה"ק המבורר שם ובלא מפי שלל מהות לזרוק אלא בכרמלית פטור ומ"מ עיקר טעמו הוא שהזרק עומד ברה"ק וכרמלית ורה"ק לפניו ונתכוון לזרוק מרה"ק לכרמלית זרק ברה"ק וזה מוכרח: נתכוין לעשות דבר המותר וכו'. זה מחלוקת אבי ורבה פרק כלל גדול (שבת דף ע"ג) ובהרבה מקומות וספק כרמלית ויש שפירשו נהבין לתחוך הלשם זה והתך מחובר זה ועיקר הפירוש הוא נהבין לתחוך אבן דבר כפזור שהוא הלשם וממלא שהוא מחובר והל"ל פטור ולזה הסכים רמב"ן:

בל המתכוין עד כיוצא בזה. ר"ס ח' אלו נעוהו (דף ח"א) מדייקא מלחמי מלאמיה דל' אבין: נתכוין עד פטור. ס' ספק אכל מפכה כרימא (דף י"ט) (ח"ב):

בגדל עין

פ"א  
אזנה  
א  
היה  
ועשה  
שכילו  
רוד.  
לרין  
ור"ש  
שבת  
האדם  
כ"ס  
הכתיב  
מול  
מפני  
כ"ס  
ומאין  
אמר  
זורה  
חלקו  
כר"י  
דבר  
ואין  
ז'  
ומר  
אמר  
זה  
חס  
אזה  
כולל  
דמי  
ומני  
תנה  
כר'  
נתיב  
יהו  
ק"ל  
ל'  
אב  
זהו  
ידו  
וה'  
ר.  
אל  
אל  
זה  
זה  
יש  
אין  
יג  
א'  
אל  
יש  
אי  
זו  
ז'  
ע  
נו  
ה  
ז'  
ס  
ל'  
ה  
ז'  
ע



הטעם כי אין קצור צ"ב

יב משנת סימן ד רבי אהרן

ומלאכת מחשבת ל"ה איסור, ממילא היה מקום לעשות אף ע"י גדול כיון שהוא מתעסק לגבי פעולת ההבערה. והנה הלח"מ כתב בריש הל' שבת (פ"א הל"ח) דמתעסק פטור אבל אסור כמו כל הפעולות דמלאכת מחשבת, ולכאורה תמוה דמאי שייך בכלל איסור לכתחילה דהא סובר שהוא תלוש ולפי דעתו הוא היתר גמור. אך הביאור הוא שהגידון לגבי הרואה אי מחוייב להפרישו, ואחרי דאסור מדרבנן מחוייב הרואה להפרישו מאיסור, ומכ"ש שאסור לגרום שיעשה אף אם הוא מתעסק, גם לשון החוס' שבת י"א ד"ה שם, נוטה דמדרבנן אסור.

ומצאתי בעוה"י סוגיא ערוכה, דמפורש ענין זה בסוף פ"ג דמנחות ל"ו ע"ב, דרבינא הוה קאזיל אנתריה דמר בר רב אשי בשבתא דריגלא, איפסיק קרינא דחטייה וכו', יעו"ש כל הסוגיא שתי לשונות. וללישנא קמא היה המעשה ברה"י, ורבינא לא אמר ליה למר בר רב אשי ולא מיד, ואי הוה אמר ליה היה פושט בשוק, דהוה איסור דאורייתא. ונריך להבין, אמאי לא אמר ליה להפרישו מאיסור. והביאור כיון דלא ידע דאיפסק החוט היה מתעסק גמור, ולפי ידיעתו אין כאן משא כלל דהוה דרך מלבוש, וידוע דמתעסק בשבת לא הוה כלל מעשה איסור כמפורש בחוס' פ"ק דשבת י"א ע"א ד"ה שם, במשנה דלא י"א החייט במטו, דהקשו החוס' דמה צריך דשבת וי"א הא הוה מתעסק, וכבר כתב מזה הגרעק"א בשבועה ח', ושפיר לא אמר ליה, דכל כמה דלא ידע הוה מתעסק ואין כאן איסור תורה, והאיסור דרבנן נדחה מפני כבוד הבריות. וללישנא בתרא היה המעשה בכרמליה, ואמר לו רבינא למר בר רב אשי, ומפורש בגמרא דדעתו דרבינא היה שיפשוט בשוק. ואף דכרמליה הוה דרבנן, מצוהר שם בגמ' דרבינא סבר דגם איסור דרבנן אינו נדחה מפני כבוד הבריות. אך נריך להבין, הא הוה מתעסק וליכא איסור, ומוכח כהלח"מ דאיכא איסור מדרבנן, ושפיר הוכרח להגיד לו להפרישו מאיסור, דלדעתו דרבינא גם באיסור דרבנן פושט. אבל ללישנא קמא הא התם ליכא איסור דאורייתא, דהא הוה מתעסק, ולהאי לישנא כו"ע אית להו דאיסור דרבנן נדחה מפני כבוד הבריות, ולכן לא אמר לו, דהוה מתעסק ורק מדרבנן אסור. גם מדויק מאד הלשון שאמר מר בר רב אשי לרבינא ל"ב, מאי דעתך למשדייה, והיינו משום דבלא"ה לא היה לו לומר לו כדי שיהיה מתעסק, ואין כאן מלאכה. משא"כ כשידע הרי איכא איסור, רק נדחה מפני כבוד הבריות. ונכון מאד בעוה"י לאמיתה של תורה ו

ד אך באמת זה תלוי במחלוקת הראשונים, ולפי"ד החוס' צ"ב כלל גדול שבת ע"ב ע"ב ד"ה נחמין, ובכריתות צ"ג דף י"ט ע"ב ד"ה לשון החוס', נחמעט מדין מלאכת מחשבת רק היכא דנחמין לגוף אחר, אף שכוונתו למלאכת איסור, כיון דלא נעשית מחשבתו, כמו ברובה לחלוש מחובר זה וחתך מחובר אחר או נחמין לזרוק ארבע זורק שמונה. אבל בסבור שהוא תלוש ונמלא מחובר, זה חשיב מחשבת, רק נחמעט מזה פרט למתעסק. ולפי"ד נ"ד דמי לכסבור שהוא תלוש ונמלא מחובר, דהא נחמין להכניס הנציית, אך לפי מחשבתו דהן כשרים הוה מלבוש ואין ע"ו שם הולאה, ובאמת הוה משוי, נמלא דהוה מחשבת ואין כאן אלא פטור מתעסק שנחמעט מקרא דבה, והמעוט מזה פרט למתעסק הוא רק לפטור מקרבן, אבל חשיב עבירה כמבואר בשבועה הגרע"א הנ"ל, ואזיל לפי"ד ביאורי בסוגיא הנ"ל דמנחות. אבל דעת רש"י והרמב"ם דכלל אופן נחמעט ממחשבת, יעוין בכריתות שם וברמב"ם בהל' שבת פ"א והל' שגגות פרק ו' הל' י"א. וביחוד דלהלכה דקיי"ל כר' יהושע בכריתות שם דבעינן שידע באיזה חטא חטא, לא נחמעט כלל מתעסק מזה, וכל המיעוט הוא ממחשבת, וקמו כל דברי הנ"ל. ובידון השאג"א הנ"ל אין נריך לומר לו. באופן שעדיין תמוהים דבריו שפסק לפי רש"י והרמב"ם, ולדידהו דדין מתעסק דשבת, א"ש להפרישו, ומ"ש רש"י צ"ב דשבת דף ע"ב ע"ב בפלוגתא דאביי ורבא מטעם בה פרט למתעסק, זהו אליבא דר"א בכריתות, וכבר כתב רש"י בכריתות דחולק על שמואל דנחמעט ממחשבת, אבל להלכה קיי"ל כשמואל וכו"ו שם. והנה בני"ד מי שאינו יודע כלל דבפתיחה נעשית מעשה הבערה לא הוה מלאכת מחשבת לד"ה, וכמבואר בחוס' שבת דף י"א הנ"ל, אך מ"מ מדרבנן אסור ואין לפתוח על ידו. סיומא דהאי פסקא דאסור לפתוח הפריז' ידער בשבת, ובידור הענין של פס"ר דלא ניתא ל"י, יעוין צפרטיות צקונטרסים המפורשים, אך נידון דידן יש לחוש גם דהוה פס"ר דניתא ל"י וכנ"ל.

1 אך ק"ל דהא קאזיל אבחר"י קאמר, ומיירי דאיפסק החוט דרך הלוכה, וא"כ אף ברה"י ליכא איסור דאורייתא דהא ליכא עקירה. דבשעת העקירה הרי היו הציציות בשלימות וממילא הוה דרך מלבוש, וכשאפסקה אחת הרי ליכא עקירה דבעינן ממקום המונח או עקירת גופו כעקירת חפץ. ועדיף ממפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך לפנותם כדאיתא בשבת ה' ע"ב, דהבא ליכא כלל עקירה, ואף דאסור מדרבנן הא נדחה משום כבוד הבריות. וצ"ל דהמעשה הוה דעמד לפוש בדרך הלוכה, וצ"ע.

לפעמים נאסר

אולם באופן שעשו הכופתאות עם קמח ממש היות שהקמח אינו ראוי לאכול חי אז נאסרו הכופתאות משום בישול עכו"ם. וככה"ג גם המרק אסור לאכול משום שנתן בו טעם והסיר צריך הגעלה.



הרב יוסף מנחם מנדל רפופורט

מנשטטר

בדיני מתעסק בשבת

א. אם מותר ליהנות כשעשה מלאכה כמתעסק

ב. אם צריך להודיע להמטלטל במבוי שצוה"פ נפסק

א. בשו"ת עונג יר"ט סי' כ' כתב שאלה באיש שבישל תבשיל באופן של מתעסק (שלא ידע שיש תבשיל בהקדירה שקירב אל האש), והביא מש"כ רע"א בתשו"ת סי' ח' דמתעסק בשבת דפטור משום מלאכת מחשבת לא מיקרי מלאכה כלל וחבירו הרואה שרוצה לעשותו א"צ להפרישו כלל. והנה במש"כ וכו' ואין אחר מצווה להפרישו צע"ג ... איך אפשר לומר שהרואה שחבירו רוצה לחתוך מחובר אלא שטועה שסובר שהוא מחובר אחר שלא יהא חבירו מצווה להפרישו עכ"ל העונג יר"ט.

ויש להעיר שאין מבואר בדברי רע"א שא"צ להפרישו, ואדרבה רע"א הביא מתוס' ברף י"א דאיכא איסור דרבנן במתעסק, וא"כ צריך להפרישו שלא יעבור על איסור דרבנן (וכדלקמן באות ג'), וי"ל דכוונת העונג יר"ט לומר דמדאורייתא לא יהיה צריך להפרישו לדברי רע"א. אלא דעדיין יש להעיר דבציור העונג יר"ט שחותך במזיד (אלא שלא עלה לו לחתוך המחובר שרוצה), הא לכא"י איכא חיוב להפרישו משום גדר וה' יסלח לה, דמי שמכוין לעשות עבירה אע"פ שעלה בידו היתר הוי עבירה וצריך כפרה.

ב. בדברי העונג יר"ט (הני"ל) מבואר בנוגע להשאלה אם מותר ליהנות ממלאכה שנעשה באופן של מתעסק בשבת דתלוי אם מתעסק חשוב עבירה, והעונג יר"ט סובר דמתעסק גם בשבת חשוב עבירה מן התורה ולפיכך כ' דאסור ליהנות. ונראה דבזה יש לנו לנקוט בדברי התוס' דף י"א ד"ה שמא דמבואר להדיא בדבריהם דמתעסק בשבת הוא איסור דרבנן וכמש"כ רע"א, (וגם העונג יר"ט מסכים לזה שהרי כ' לדבריו מיושבת קוש' התוס'), ובאיסור דרבנן מקיל הבה"ל ריש סי' ש"ח דמותר ליהנות אפי' בו ביום.

אבל במנחת ברוך סוף סי' ט' כתב שאפי' אי נימא דמתעסק לא הוי מלאכה כלל מ"מ בעשה מלאכה באופן של מתעסק אסור ליהנות וז"ל אמנם הא דמבשל בשבת בשוגג אסור לבו ביום לאו משום שעשה איסור בשוגג משר"ה נאסר, אלא משום גזירה שוגג אטו מזיד כדאמרינן (גיטין נג.) א"כ בכ"מ דבכה"ג

במזיד אסור גזרינן אטו מזיד, וכמו בכל הני דגזרינן שוגג אטו מזיד בגיטין שם, כמו גבי נפלו ונתפצעו אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו דברי ר"מ דאמרינן שם בגיטין (נד.) דטעמא דר"מ משום דגזרינן שוגג אטו מזיד, ואין שום ג"מ בזה בין אם ידע שיש כאן איסור או לא דמ"מ גזרינן אטו מזיד, כן הוא ג"כ במלאכת שבת דגזרינן שוגג אטו מזיד דכ"מ דמזיד אסור וגזרינן שוגג אטו מזיד אין שום ג"מ אע"ג שלא כיוון כלל לעשות המלאכה עכ"ל המנחת ברוך.

נמצא שנחלקו העונג יר"ט והמנחת ברוך אם בעינן מעשה עבירה לאסור הנאה ממעשה שבת, דלהעונג יר"ט אי לא הוי עבירה מותר ליהנות, ולהמנחת ברוך כיון שנעשה המלאכה ע"י ישראל אסור ליהנות אפי' לא הוי עבירה.

ובפמ"ג סי' ש"ח משב"ז סק"ב נוטה דאם אין עבירה מותר ליהנות וז"ל אם זרק סכין לנעוצה בתלוש והלכה ושחטה כדרכה דכשירה היא ... ולטעם הבי' (ולא הוי מוקצה) י"ל דשרי דשוגג אסור באיתעביד מלאכת איסור משא"כ זה עכ"ל. אלא דאין מבואר בדברי הפמ"ג אם כונתו משום דליכא עבירה אף מדרבנן, או משום דליכא עבירה דאורייתא. ואי נימא דכוונתו דליכא עבירה כלל, ק' מדברי התוס' ברף י"א הני"ל דמבואר דאיכא עבירה מדרבנן, ואי נימא דכוונתו דליכא איסור דאורייתא, ומש"כ הפמ"ג אח"כ "למ"ד דוקא מלאכה דין תורה אסורה בו ביום" קאי גם על זה, א"כ יהיה מסקנת הפמ"ג להחמיר משום דס"ל דמלאכה דרבנן אסור ליהנות. ומיהו יש להביא ראיה מדברי הפמ"ג דלשיטת המ"ב בבה"ל ריש סי' ש"ח דמלאכה דרבנן מותר ליהנות בשוגג (ולא קנסו דרבנן שוגג אטו מזיד), בניד"ד מותר. ולמעשה צ"ע אחרי שלא מצאתי באחרונים מי שמיקל בזה להדיא בניד"ד, והעונג יר"ט והמנחת ברוך מחמירים, אבל לענ"ד הוי נראה להקל דהטעם שמחמיר העונג יר"ט דמתעסק בשבת חשוב עבירה דאורייתא הוא כנגד תוס' ברף י"א, וטעם המנחת ברוך הוא דלא כהפמ"ג והעונג יר"ט והמה רבים והנידון דרבנן, ומה שמחמיר הפמ"ג במלאכה דרבנן, הלא בזה הכריע הבה"ל להקל.

ובספרי זמנינו ראיתי באו נדברו ח"ו סי' י"ז שכו' להקל בניד"ד וכ' דיש לסמוך על רע"א כנגד העונג יר"ט. אבל אין זה מספיק דהא להמנחת ברוך גם לרע"א יתכן שאסור. ובשו"ת משנה הלכות ח"ו סי' ע"ו פסק להחמיר וע"ש שכו' (בר"ה ומעתה) לא מביעי למ"ד דמתעסק נמי בכלל עבירה הוא וכו' או דרבנן עכ"פ א"כ פשוט דעבר איסורא והו"ל בכלל מחלל שבת בשוגג או פחות מזה עכ"ל, וצ"ע דהא המ"ב בבה"ל ריש סי' ש"ח מיקל בעבר על איסור דרבנן בשוגג, א"כ למה פשיטא ליה להחמיר.

ג. הנה בשו"ת רע"א בסי' ח' פתח בשאלה אם מחויבים להפריש מי שעושה מלאכת איסור בדרך מתעסק, ומסיים בסד"ה ולפי' וממילא אף שהוא מתעסק הוי שגגת מלאכה דרבנן. ונראה דרצונו לומר דצריך להפרישו כדי שלא יעבור על איסור דרבנן בשוגג, וכמבואר בשו"ע סי' ס"ה ס"ו נשים היושבות על פתח המבוי וכדיהן בידן אין מוחין בידן דכיון דמידי דרבנן הוא מוטב שיהיו שוגגות

א. א. א.

ולא מזירות עכ"ל, הא אם ישמעו לנו צריך למחות אע"ג דהם שונגין באיסור דרבנן.

**ולפ"ז** אם נפסקה צוה"פ ובני אדם אינם יודעים צריך להגיר להם כדי להפרישם מאיסור. וכן הוכיח בס' משמרת שלום (הל' אמירה לא"י) מגמ' עירובין טו. דנפל הלחי ורב עזר זה לשמעיה שלא ידע שנפל והי' מטלטל. וכן מבואר בגמ' מנחות סוף פ"ג (לח) דמתעסק באיסור דרבנן צריך לומר לו, דאיתא שם דנפסקו ציצית של מר בר רב אשי בכרמלית ואמר לו רבינא שנפסקו ואמר מר בר רב אשי שאין צריך לפושטו משום כבוד הבריות הא לאו הכי משמע שמסכים לרבינא, וכן הוכיח השאג"א (ריש סי' נ"ח) מגמ' זו דצריך לומר לו. [והק' שם על שיטת הרא"ש שסובר דאפי' בדאורייתא א"צ לומר לו אם אינא משום כבוד הבריות, ות"י שיטת הרא"ש מגמ' זו דרבינא הי' סובר דאין היתר כבוד הבריות בדאורייתא ככה"ג שהוא בשב ואל תעשה לגבי האומר, אבל מר בר רב אשי אמר דגם ככה"ג אינא משום כבוד הבריות, אבל בליכא כבוד הבריות מבואר דצריך לומר לו. (ובשאג"א בעצמו פסק שאף במקום כבוד הבריות צ"ל לו, ודלא כהרא"ש ועי' יו"ד סי' ש"ג).]

**והא** דלא הביא רע"א מגמ' מנחות הנ"ל לענין שאלתו דמבואר דצריך להפרישו, י"ל דהלא רע"א קאי בשיטת התוס' [כמבואר בריש דבריו] דנתכוין להגביה את התלוש ונמצא מחובר לא נתמעט ממלאכת מחשבת דשבת אלא ממתעסק דכל התורה, וה"נ כיון דנתכוין להוציא את הציצית אלא דסבור דהן כשרים והוי מלבוש ובאמת הוי משאוי, הוי מלאכת מחשבת ואינו פטור אלא מדין מתעסק דכל התורה, וכמש"כ בשו"ת משנת ר' אהרן סו"ס ד' (ד"ה אך) לדעת התוס'. [וכ"כ במנחת אריאל שבת דף עב: אות י"ט בשם חכ"א, וכן הוזכרה סברא זו בדברות משה ב"ק סי' כ"ג ענף ב' ד"ה אבל אולי [ולכא"י יש שם ט"ס וצ"ל ודמי למתכוין במקום ול"ד למתכוין], וזה דלא כס' תורת רפאל הל' שבת סי' כ"ו דנקט דבגמ' מנחות הוי חסרון מלאכת מחשבת.] ונידון רע"א הוא היכא דפטור מפני שאינו מלאכת מחשבת אם צריך להפרישו, ולכן לא הביא משם.

**ולפ"ז** דטלטול הציצית חשוב מלאכת מחשבת והוי רק מתעסק דכל התורה, ה"נ אם נפסק הצוה"פ במקום העירוב, לא הוי חסרון במלאכת מחשבת לשיטת תוס' כיון דמכוין להוציא חפץ זה, כמו במתכוין להגביה את התלוש ונמצא מחובר. ומ"מ אף אי נימא דאין בזה אלא איסור דרבנן כהסוברים דבכל מתעסק ליכא איסור דאורייתא (עי' במקור חיים שהביא רע"א בתשו' שם, וע' גם בשו"ת משנת ר' אהרן שם מש"כ בדעת רש"י והרמב"ם ולהלכה) מ"מ אם רואה אדם מטלטל במקום שנפסקה הצוה"פ צריך לומר לו כדי להפרישו מאיסור דרבנן וכנ"ל. וכ"כ בתורת רפאל שם. וזה מבואר בגמ' מנחות הנ"ל שגם שם הי' מתעסק זגם היה בכרמלית ואעפ"כ אמר לו רבינא.

**ויש** לעיין אם המטלטל הוא בכרמלית ומטלטל לצורך מצוה אם צריך להפרישו, דאולי י"ל בזה דהוי שבות דשבות לצורך מצוה. והנה לרע"א דמתעסק דכל התורה [ולא משום מלאכת מחשבת] הוי איסור דאורייתא לא

מיבעי לן דהא אין כאן רק שבות א', וכי מיבעי לן לדעת הסוברים דגם מתעסק דכל התורה הוא רק דרבנן (המקור חיים שהביאו רע"א, וע' גם בשו"ת משנת ר' אהרן שם בדעת רש"י והרמב"ם).

**וגם** להסוברים<sup>3</sup> דהיתר שבות דשבות לצורך מצוה הוא דוקא אם שבות א' הוא ע"י גוי בשני שבותים ע"י ישראל לא מיבעי לן, כי מיבעי לן להסוברים דשבות דשבות ע"י ישראל מותר לצורך מצוה, אפשר דה"נ מותר וא"צ לומר לו, או דלמא אפשר כיון דעיקרו דאורייתא לא חשיב שבות דשבות וכמש"כ בתשו' רע"א סי' י"ז (ד"ה אמנם) לענין משצ"ג, ואף אם נקל במשצ"ג ע"י עכ"רם (ע' בס' מלכים אמניך פ"ו ס"ק כ"ה) מ"מ אין ראייה מזה להקל במתעסק וע"י ישראל.

**ואין** לומר מוטב שיהיו שונגין, חדא דבספק שמא ישמע לא אמרינן כן כדאיתא במ"ב סי' תר"ח ס"ק ג', ועוד דע"פ רוב בזמנ"ז אם אינם שומעין הוא מפני שאינם מאמינים שאסור לטלטל כי סוברים שלא נפסל או שהוא רק חומרא וא"כ נשארים שונגין ואין כאן משום מוטב שיהיו שונגין ואל יהיו מזידין, ומהני להשומעים.



**תפלות ר"ה מעלות תפלות כל השנה**  
"כתוב בדרושי הצ"ח כי המתפלל ברי"ה בכוונה התפלות של ר"ה מעלות אתן את כל התפלות של כל השנה שנדרחו חוץ למחיצה מפני שהיו בלא כוונה, וכולם עולות ומיתקנות. בא וראה מכאן עד כמה צריך להתאמץ בתפלות של ר"ה, שלא די שהן בעצמן חשיבותן מרובה אלא אף זו שהן מעלות אתן את כל תפלות השנה."  
(שיחות חכמה זמוסר להגר"ד קראנגלס ז"ל, ענף קפ"ה)

<sup>3</sup> נחלקו האחרונים אם אינא היתר שבות דשבות לצורך מצוה אם ב' השבותים הם ע"י ישראל, דדעת שו"ת מהר"מ ש"ק חאו"ח סי' קכ"א ושו"ת בית יצחק חאו"ח סי' מ"ב ס"ק ה' ד"ה והנה [בשו"ת בית יצחק שם כ"כ גם בשם עצי אלמוגים סי' שע"ב (סק"ז) אבל בס' זכרון יוסף (להגיר ח"ה פאק) אות קמ"ב כ' בשם העצי אלמוגים דזה תלוי בפ"י הגמ' עירובין סח. ולא שני לך בין שבות דאית בה מעשה לשבות דלית בה מעשה, דלכעל העיטור ההיתר הוא רק באמירה לא"י אפי' במלאכה דאורייתא, ולדידיה אסור ב' שבותים ע"י ישראל, אבל להר"ף והרמב"ם דפי' הגמ' הוא משום דהוי ב' שבותים לדידהו י"ל דגם ב' שבותים ע"י ישראל מותר] וכן נגראה ס"ל להתהלה להור' עי' בדבריו בס' ש"ט סק"ב ד"ה והנה ובס"י שכי"ה ס"ק ח' לאיסור. אבל מדברי הגור"י תנינא אר"ח סי' מ"ד מוכח להיתר, וכן סובר הפמ"ג אע"ג דבא"א סי' רס"ז ס"ק ז' ובס"י ש"ז ס"ק ז' מטפקא ליה, מ"מ שם בס"ק ח' ובס"י שכי"ה סק"ח ובמ"ז שם ס"ק א' בסוגריים החליט דמותר, וכ"כ בחכמת שלמה להגרש"ק סי' ש"ח סע' מ"א ובאג"מ אר"ח ח"ד סי' צ"א אות א'. ובשו"ע הגר"ז אינא סתירה בזה (כן העיר בס' פרי הגן על פמ"ג א"א סי' שכי"ה סק"ח), דבס"י ש"ג סע' כ"ג בסוגריים ב' להיתר, ואילו בס"י שלי"א ס"ח ח' משמע לאיסור ובס"י ש"מ ס"ב בסוגריים מבואר לאיסור, וכן בחזקא לכאורה יש סתירה בזה דבס"י נ"ז ס"ק ד' ד"ה לדינא מחמיר בזה ואילו בס"י ק"א ס"ק י"ט מיקל.

would not be valid enclosures.

The preponderance of *Poskim*, however, rule that *delasos* are valid enclosures even without *tzuros ha'pesach* overhead. That none of the primary sources of the parameters of *delasos* mention a requirement of an accompanying *tzuras ha'pesach* seems to serve as significant evidence for this position. This school of thought opines that *delasos* do not serve as enclosures because they fulfill parameters of doorways, but rather because of their capacity to block the traffic of passers-by.<sup>203</sup>

### 11. What if an Eruv Breaks or is Invalid?

→

It is customary to check a municipal *eruv* every *Erev Shabbos*.<sup>204</sup> What happens if subsequently, on *Shabbos*, it is discovered that the *eruv* is in fact invalid? Most *Poskim* rule that one should not attempt

would be more lenient in situations where the doors were originally constructed and are now used to block entrance to an area that would otherwise be a *carmelis* such as the gate of a yard (these parameters would then resemble those described by the *Nesivos Shabbos* vis-à-vis the issue of *re'uyos l'hina'el* that we discussed above in note 199). While the *Minchas Yitzchok* attempts to prove these distinctions from the text of the *Chazon Ish*, it is not clear that the *Chazon Ish* intended to infer such leniencies.

<sup>203</sup> See, for example, *Eruvin* 6b and *Shulchan Aruch, Orach Chaim* 364:2. Some *Acharonim* base the fundamental distinction between the function of a *tzuras ha'pesach* (that a doorway is considered the equivalent of a wall) and *delasos* (that a capacity to block traffic is considered the equivalent of a wall) on the *Yerushalmi Eruvin* 1:1 (6a in the Vilna edition) where Rabbi Ba states that by means of a door *reshus ha'rabbim* is locked. Although he does not mention the *Yerushalmi*, the *Rashba* in *Avodas HaKodesh, Beis Nesivos* 2:4 (see also the *Avodas Avoda* - there note 47.) and 3:1, implies the distinct function of *delasos* very clearly. See also above, Chapter III, note 133. The *Nesivos Shabbos*, *ibid.*, note 16, cites the *Chasam Sofer, Avnei Nezer* and others, including the aforementioned *Minchas Yitzchok*, who rule leniently on this issue. See also *Yesodei Yeshurun*, *ibid.*, who also cites the famous work of the Radziner Rebbe, Rabbi Gershon Chanoch Leiner (the "*Ba'al HaTecheles*") allowing construction of *eruvim* based on *delasos* in the significant number of European cities that did not allow construction of *tzuros ha'pesach*.

<sup>204</sup> See note 181 above.

to notify the population of this development. The reason they cite for this ruling is the principle of "*mutav sheyeeheyu shoggegin v'al yeeheyu mezidin*" - since many people will be skeptical of a declaration that the *eruv* has become invalid and will carry anyway, better that they remain unaware of their sin than that they be made aware of the possible problem and sin intentionally.<sup>205</sup> I have heard from my great-uncle, Rabbi Yosef Dov Holzberg, that Rabbi Chaim Soloveichik in Brisk ruled similarly, but for a different reason. Reb Chaim's rationale was that people who carry under the mistaken impression that the *eruv* is valid fall into the halachic category of "*mis'asek*." A *mis'asek* is one who commits any forbidden act thinking that it is permissible. When it comes to *Hilchos Shabbos*, where only "*melech machasheves*" - intentional activity - is prohibited, a *mis'asek's* "misdeeds" are not considered sinful at all, and do not require *Teshuva*.<sup>206</sup> Since the people that are carrying do so because they think that the *eruv* is still valid, they are committing no wrong.

This leads us to an interesting question. Even if a city's *eruv* is not valid, why bother fixing it or informing others that it is invalid? If the *Rav Ha'Machshir* and whoever else knows that the *eruv* is invalid do not carry, everyone else should be considered *mis'asek*, and thus are not liable for carrying! The *Poskim* discuss the related issue of a new communal Rabbi taking over the supervision of an *eruv*, built by his predecessor, that is clearly invalid. Must the new Rabbi immediately pronounce the *eruv* invalid?<sup>207</sup> Clearly, very basic issues of public *emes* (Torah-true truth) and *sheker* (falsehood) are involved in such circumstances. In each subjective situation a Posek must be consulted.

<sup>205</sup> See *Nesivos Shabbos* 15:37 and note 37.

<sup>206</sup> See *Shemiras Shabbos K'Hilchasa* 17:25 and note 109; vol. 3 p. 29 and 1:29 and note 118. Rabbi Yehoshua Neuwirth advises telling those one is sure will listen that the *eruv* is down. Rabbi Shlomo Zalman Auerbach, however, seems inclined toward the tradition cited in the name of Reb Chaim. See also Rabbi Elchonon Wasserman's *Kovetz Shiurim* vol. 2, *siman* 23.

<sup>207</sup> Rabbi Hershel Schachter in *HaPardes*, year 63, 1:3. He does not discuss the principle of *mis'asek*, but the similar concept that unintentional transgressions of rabbinic prohibitions (*shogeg bidi'rabbanan*) do not require *Teshuva*. A discussion of this topic may be found in Rabbi Yosef Engel's *Asvan D'oraysa, siman* 10.



Note that the *Maharshal* states that willful falsification and distortion of Torah precepts is a capital offense.<sup>208</sup> ]

### 12. Chapter Conclusion

It is to be hoped that we understand by now the extraordinary complexities that are the very nature of these Halachos. It is, furthermore, imperative to consider the specific nature of the terrain, equipment, and appearances of each and every subjective situation that may generate questions. It is therefore crucial and essential to insure that a competent rabbinic authority well versed in *Hilchos Eruvin* personally inspects a communal eruv at regular intervals.<sup>209</sup> Details related verbally to a *Posek* may not accurately portray the circumstances of the case, leading to inaccurate rulings.<sup>210</sup>

<sup>208</sup> *Yam shel Shlomo, Bava Kamma* 38a.

<sup>209</sup> Unfortunately, even smaller *eruvim* are not problem free. See, for example, articles by Rabbi Yosef Wikler in the Summer 1988 and June 1991 issues of *Kashrus Magazine* that discuss the many problems that frequently arise in bungalow colony *eruvim*. We must clearly note and understand that we have not come even close to an exhaustive review of all the Halachos and potential problems of *tzuras ha'pesach* and related components of an *eruv*. A more comprehensive picture can be obtained by perusing the entire 19th chapter of *Nesivos Shabbos* and the entire fourth chapter of *Hilchos Eruvin*.

<sup>210</sup> A good "How To" guide describing in detail (down to where to buy materials!) many practical solutions to various problems that arise in the construction of urban *eruvim* is Dr. Bert Miller's *The Baltimore Eruv* (Baltimore, 1981).

## Chapter V

### RENTING THE AREA FROM THE AUTHORITIES AND ERUVEI CHATZEIROS IN MULTIPLE UNIT DWELLINGS AND HOTELS

#### 1. *Eruvei Chatzeiros vs. Sechiras Reshus: What, Which, When?*

*Me'd'oraysa* the ownership of an area is not relevant to the prohibition of carrying on *Shabbos* and *Yom Tov*. The halachic status of an area as a *reshus ha'yachid*, *reshus ha'rabbim*, or *carmelis* is determined *me'd'oraysa* solely on the basis of the nature of the enclosure - or lack thereof - surrounding it. *Chazal*, however, specified that not only must a *reshus ha'yachid* be enclosed but, in addition, all the residents in the enclosed area must form a symbolic unified entity.<sup>211</sup> Only then is carrying therein allowed. Since this requirement is only *me'd'rabbanan*, *Chazal* were lenient and only required symbolic, not actual, unified ownership of the area in question. Depending on whom the other partner/s in the area in question is/are, one or two methods must be employed in achieving the symbolic unified ownership: "*eruvei chatzeiros*" or "*sechiras reshus*."

*Eruvei chatzeiros* (literally: the merging of the courtyards) works in one of the two following manners: Pieces of bread (or, better yet, if one does not want to repeat the procedure often, *matzo* - it remains edible longer) are collected from every family within the *eruv* and placed in one of the houses within the *eruv*.<sup>212</sup> This act, together with the appropriate verbal formula, enables us to symbolically view all the residents of the area as if they have united and all now dwell in the house in which the *eruv chatzeiros*, i.e., the collection of bread, is

<sup>211</sup> See above, Chapter 1, Section 1. Vacant dwellings need not be included in the *eruvei chatzeiros* or *sechiras reshus*. Only current residents must participate.

<sup>212</sup> *Shulchan Aruch, Orach Chaim* 366:1.

משפט האורים - ביאורים

דפסמים (ו) [ד' ע"ג] בהמשכיר בית בחזקת בדוק ונמלא שאינו נדוק, ועמ"ש בספרי חיים שם [פי' מל"ו סק"ו], וגם הכא לא חזי למלאכתו בלתי הולאות \*48:

רלד [א] ונודע שהיא טריפה. ואם הלוקח עירצו עם כשרות ונטרף מחמת זה שאר בשר, נראה דלדעת רמ"א לעיל צמינן כ"ה סעיף א' שפסק כדעת המו' [סנהדרין ל"ג ע"א ד"ה השתא] והרא"ש [פי"ד סי' ה'] שפסקו כר"מ, וכתוס' צ"ק ד' ק' [ע"א] ד"ה טיהר את הטמא כתבו דלר"מ חייב בטיהר את הטמא אפי' כשעירצו צעה"צ עם פירותיו, א"כ ה"נ כאן דחייב דהרי בכאן עשה צמוד. אלא אפילו הנך דפטרי התם, מ"מ הא"כ הש"ך שם בס"ק ב' לחלק בין מראה דינר לשולחני, דכיון שהראהו לשולחני שזב לא היה לו להראותו לאחר, אבל הנשאל לחכם לא היה לו לצעה"צ למהר. ועוד

סימן רלד

המוכר דבר איסור ואכלו הלוקח

ובו ד' סעיפים

**א** השוחט את הבכור ומכרו (א) ונודע שלא הראהו למומחה מה שאכל אכל ויחזיר לו את הדמים והגשאר מהבשר ביד הלקוחות. (ב) יקבר ויחזיר להם את הדמים.

**ב** וכן השוחט פרה ומכרה [א] (ג) ונודע שהיא טרפה מה שאכלו אכלו ויחזיר להם הדמים ומה שלא אכלו יחזיר לו הבשר [ב] (ד) והוא יחזיר

[ב] והוא יחזיר להם הדמים.

עסמ"ע ס"ק ד' שכחז

ב' טעמים באיסור לאורייתא דחייב להחזיר הדמים. א' משום דקנסוהו.

ב' משום דלא חסוב הנאה כשאלו איסור לאורייתא ע"ש. ונ"מ בין שני הטעמים אם עירצם הלוקח בששים בלא צלח ואלו אחר שכבר הותר, א"כ חשיב הנאה, ומ"מ שייך קנס על שגגס צמוד לצטל האיסור \*49. אך יש לספק אם עירצו ועדיין צעין, דנראה דיכול לחזור הדמים וליקח

חלקו מהתערובת המותר, דכשר וטריפה כשני מינים דמי והמקח צטל \*50. אך יש לספק אם התערובת אסור להמוכר, כיון שע"י

משפט הבהנים - הידושים

לדפני עור לא חשיד על איסור חמור דאכילה, ולא חיישין שימכרו לישראל אחר, דהא טבח שיא טריפה ממ"י מכריזין עליו שלא יקח אדם אללו [סמ"ע סק"ב]:

(א) ונודע שהיא טריפה. ע"כ [סק"א] דאם הלוקח עירצו ובטלו עם כשרות שחייב המוכר לשלם לו:

(ד) והוא יחזיר להם הדמים. הטעם מפני דקנסו משום שהכשיל לישראל באיסור לאורייתא. ועוד דאין ללוקח הנאה באכילת איסור לאורייתא אף שהיה שוגג, משא"כ באיסור דרבנן דסעיף ג' [סמ"ע סק"ד]. וע"כ [סק"ב] הנ"מ בין ב' טעמים אלו:

רלד (א) ונודע שא"ה הראהו. ול"ד לנהמה שלא נדקה דסעיף ג', שא"ה דנהמה בחזקת כשירה עומדת וא"כ צדיקה אלא מדרבנן, משא"כ במום דנהמה בחזקת שאין בה מום עומדת ואיסורא לאורייתא הוא. ועוד דבכור שלא נדק איסור צהנאה, ובאיסור הנאה אפי' באיסור דרבנן מחזירין הדמים כמבואר בסעיף ד' [סמ"ע סק"א]:

(ב) יקבר. היינו הלוקח נרץ לקוצרו ואסור להחזירו למוכר שיקצרו דחיישין שמא ימכור לעכו"ם ויהנה ממנו, משא"כ במוכר טריפה דסעיף ב' מחזירין הנשר דלא חיישין שיאכלנו, דחשיד לאיסור קל

מבואר משפט

בחזקת צרוף דשאני מההיא דפסחים, וע"ע בפתחי תשובה מה שהביא מהושב הכהן.

49. באולם המשפט תמה על רבינו הרי לבטל איסור לכתחילה אסור רק מדרבנן לרוב הפוסקים ועל איסור דרבנן הרי לא קנסוהו כמבואר לקמן, ועוד דבשביל איסור זה אין לקנסו כיון דהלוקח שמבטל הוא שוגג הוי כלא עשה איסורא כלל כיון דלא היה כונתו לבטל ובכה"ג שרי לכתחילה בכל דוכתי והוי כהאכילו לכלבים דלא נעשה איסור דליכא קנסא עיי"ש, ונראה דרבינו לשיטתו לקמן בסק"ג דהטעם בדברבנן לא קנסוהו משום דשוגג בדברבנן לא עשה איסור כלל (וראה מש"כ שם בס"ד), ולכן האוכל נהנה כמו מכשרה, וזה שייך רק להלוקח דהוא שוגג אבל לגבי המוכר דהוא מזיד והוי כמו שביטל איסור דרבנן במזיד (דאף שביטלו ע"י הלוקח דהוא שוגג, מ"מ לגבי עביד איסורא).

50. הנה זה ברור דהלוקח חייב ליתן למוכר חלקו מהתערובת דהא ממונא לא בטיל כמבואר בביצה לח, ב וכמ"ש רבינו לעיל בסי' רכ"ט, אלא נראה דכונת רבינו דהמוכר יכול לתבוע להלוקח שיחזיר לו החפץ דאף דעכשיו זה דבר המותר ללוקח מ"מ כיון דטריפה וכשרה הוי כשני מינים נמצא דהוי מקח טעות, ועיין באולם המשפט שדן אם כאן דעירבו הלוקח בזה יצטרך ליתן למוכר כל הדמים כיון דזה דבר המותר וכתב דכיון מה שנעשה היתר הוא גם ע"י הלוקח הדין דחולקין בזה כמבואר כעיי"ש בסי' קפ"ג עיי"ש.

48. עיין במחנ"א אונאה סי' ו' שתי' קו' הש"ך דשאני מיפות נמצאו רעות דהלוקח יכול לומר שאינו רוצה רק יפות, אבל כאן כנמצא כסף סגיגים לא שייך לומר האי טענה בכסף צרוף אני רוצה הלא כל שמתזיר לו זה אונאתו יכול הלוקח להוליקם לצרוף ויצרפם ויחזור להיות כסף צרוף עיי"ש, וכ"כ בהגהות אמרי ברוך כאן, וגם רבינו נחית לחילוק זה אלא שהק' מפסחים דף ד, ב במשכיר בית שאינו בדוק דהוי מק"ט אע"ג דאפשר לתקנו וע"ז כתב המחנ"א דשם מיירי דהתנה להדיא עיי"ש, אולם רבינו ציין למש"כ במקור חיים ושם כתב דע"כ מיירי שלא התנה השוכר דאם התנה הרי פשיטא דהוי מקח טעות וכמ"ש הפר"ח שם ומ"מ מבואר דהוי מקח טעות אי לא דניחא ליה לאיניש וכו' ואמנם המחנ"א שם כתב ג"כ דמיירי בהתנה עיי"ש, ועיין באור שמה פי"ז מכירה ה"ט שהביא מתשו' הרא"ש שהובא בשו"ע סי' רל"ב ס"ה מבואר שמום שאפשר לתקנו אף אם צריך ע"ז הוצאות לא הוי מקח טעות, וכתב האור"ש דלא קשה ע"ז מהגמ' בפסחים דשם כיון דאם לא יתודע להשוכר שהבית אינו בדוק או יכול להיות שידור בה באיסור בפסח או שיתודע לו תוך ההג ויוכרח לדור בבית שאינו בדוק דיש חשש שמא יבוא לאוכלו בזה לא ניה"ל למיעל בספק כלל והוי מקח טעות, משא"כ בהך עובדא דהרא"ש והוא בשו"ע סי' רל"ב שם דלא יתכן לו שישתמש בהך בית אם לא שיתודע אליו המום זה לא הוי מקח טעות עיי"ש, ולפי דברי האור שמה מיושב גם כאן במכר לו כסף

משפט האורים - ביאורים

גרמתו שגרם צמוד נמצטל האיסור, ומצטל איסור צמוד אסור להמצטל, או דגורס לא חשיב נמצטל איסור צמוד, ומסתבר לאיסור:

7 [ג] ואין המוכר מחזיר לו כלום. בש"ך צ"ד סי' קי"ט [סק"ז] פסק דאפי' המותר משוויו א"ל להחזיר ע"ש.

ולכאורה אינו מונח כיון דהמקח בטל הוא כמזיק או כאוכל שלא נמקח, ולמה יצטרך לשלם יותר משוויו<sup>50</sup>. ואפשר דאף דנאיסורי תורה אפי' אוכלן בשוגג צריך כפרה ומשונה להגין על היסורין, מ"מ המוכר מחזיר לו כלום. הגה: מ"מ לו משהמה שלא נצדקה כלאוי היו כאסורה מצדרי סופרים שהרי נצדקה היא מצדרי סופרים (רי"ז סימן תל"ט).

להם הדמים ואם מכרו הלוקחים בשר זה של טריפה לעכו"ם או שהאכילוהו לכלבים יחשבו עם הטבח על דמי הטרפה ויחזיר להם הטבח את המותר וכן דין כל המוכר דבר שאיסור אכילתו מן התורה. ג אבל המוכר לחבירו דבר שאיסור אכילתו מדברי סופרים אם היו הפירות קיימים מחזיר הפירות ונוטל דמיו ואם אכלם אכל [ג] (ה) ואין

משפט הכהנים - חידושים

(ה) ואין המוכר מחזיר לו כלום. אפי' המותר משווי הטרפה, וע"ז [סק"ג] הטעם:

מלואי משפט

50 א. וכן הק' הפר"ח שם על הש"ך, ועיין במחנה אפרים אונאה סי' כ"ו מש"כ ע"ד הש"ך, ומש"כ על המחנ"א המהרי"ט אלגזאי בכורות פ"ה אות נ"א סק"ו, ועיין עוד באבני החושן כאן.

7 51. היינו דבאיסור דרבנן אין זה נעשה להפצא דאיסורא רק כל האיסור משום לא תסור דמצוה לשמוע דברי חכמים ובכה"ג דשגג בזה אינו עובר כל על לא תסור ואין כאן עבירה כלל, ושאינו באיסור דאורייתא דהפצא אסורה, וכמו שהאריכו בזה בשערי ישר ש"א פ"י ובתורת חסד ח"א סי' ל"א, ומש"כ רבינו לחדש דשוגג באיסור דרבנן לא נחשב עבירה כלל, הרבה אחרונים הקשו על רבינו בעיין בדברי חיים הל' נזק"מ סי' א' ועיין יצחק אה"ע סי' ס"ז ענף ד' שהק' על רבינו מהא דתנן בתרומות פ"א מ"ב דבש תמרים ויין תפוחים ושאר מי פירות של תרומה ר"א מחייב קרן וחומש, ולהרבה פוסקים תרומת שאר פירות היו רק מדרבנן וא"כ למה חייב חומש שהוא בשוגג הרי חומש מטעם כפרה הוא, והאור גדול בתשו' החדשות סי' י"ב הק' כעין זה למה בסיכה חייב חומש הרי סיכה לרוב פוסקים הוא רק דרבנן (אולם בחי' מרן רי"ז הלוי ביאר בדעת הרמב"ם דלענין חומש בתרומה הוא מה"ת עיי"ש), ובעיני יצחק כתב ליישב דכיון דעיקר שם מעשר מן התורה חשיב ליה כשל תורה וכמ"ש חוסי בעירובין דף לב, ד"ה דאגיס דכיון דתרומת שאר פירות מה"ת חשיב ליה כשל תורה, וכתב דלכאורה יש להוכיח להיפך ממה שר' יהושע פוסטר במי פירות משום דהוי זיעה בעלמא והרי מ"מ אסור מדרבנן ומוכח כרבינו דבדרבנן אין איסור כלל, ודחה די"ל דבזיעה דהוא איסור קיל לא חייבוהו בחומש עיי"ש, ועוד הק' ממש"כ הרמ"א ביור"ד סו"ס קכ"ג דמי ששתה יין נסך בשוגג דצריך כפרה ומשמע אף בסתם יינם דהוא רק מדרבנן ובעיני יצחק דחה דכיון דסתם יינם אסור בהנאה חמירא איסורו עיי"ש, ועוד הק' בדברי חיים ובאור גדול שם מהא דפריך בחולין דף ה, א היכא מסתייע למיכל איסור השחא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה וכו' ושם מיידי בשחיטת כותים דהוי רק איסור דרבנן, וכן בדף ז, א שם פריך לענין דמאי הא אין הקב"ה מביא תקלה על צדיקים והרי דמאי הוא רק דרבנן מבואר דגם בשוגג יש איסור, (ולכאורה היה אפ"ל עפ"מ ש"כ בקובץ הערות סי' ע"ה להסתפק באיסור דמאי די"ל דרבנן חששו דאולי באמת אי"ז מעושר ונמצא דיש כאן איסור תורה דאף דמדאורייתא מותר לסמוך על הרוב מ"מ מדרבנן לא סמכינן ע"ז ולפי"ז ל"ק מזה על

רבינו, אולם יעוין באתוין דאורייתא כלל ו' שהוכיח מגמ' זה גופא דאיסור דמאי הוא אף אם באמת זה מעושר דאם כל האיסור רק מפני שיש חשש מדרבנן שמה אי"ז מעושר א"כ מאי פריך אולי באמת מה שאכלו שם הצדיקים מפני שבאמת זה היה מעושר ולא היה תקלה כלל, ומוכח דאף אם זה מעושר עובר באיסור מדרבנן עיי"ש, ולפי"ז הדק"ל) ובאחיזתו חיו"ד סי' נ' אות ד' הק' על רבינו ממשי"כ הרמב"ם פ"א מאיסור"ב הי"ב דמתעסק בעריות אע"פ שאין כונתו לכך חייב, וכן בחייבי לאוין ושניות, וכתב הכס"מ דאף דבחי"ל אין קרבן מ"מ נפ"מ דחייב לשמים, ולפי"ז משמע דגם בשניות חייב ביד"ש, והרי לפמ"ש"כ רבינו באיסור דרבנן בשוגג אין איסור כלל, וכתב ליישב דהמכשיל את חבירו אפי' באיסור דרבנן עובר המכשיל באיסור לפני עור דאורייתא כמ"ש הפנ"י, ואף דלפמ"ש רבינו בשוגג ליכא איסור כלל מ"מ יש כאן לפני עור דלא גרע ממשי"א עצה שאינה הוגנת, וא"כ כיון דהרמב"ם כתב בהל' איסור"ב דהבועל ונבעל עוברים משום לפני עור א"כ י"ל גם בשניות דרבנן איכא לפ"ע מדאורייתא ולהכי בשניות בשוגג צריכים כפרה עיי"ש, ויעוין באור שמה פ"א גירושין הי"ז שמתחילה כתב דאיסור דרבנן בשוגג אין איסור גם לפני עור ליכא דלא כהאחיזתו עיי"ש, ומה שהוכיח רבינו מעירובין דף מז, א כתבו הדברי חיים ועיין יצחק ומשפט שלום דהרדב"ז בתשו' ח"ד סי' י"ט כתב דשם מיידי דהרב יודע הדין וברור לו, רק אחד מהתלמידים יש לו קושיא בזה עבדינן עובדא בדרבנן והדר מותבינן, אבל אם מסופקים באיזה דין יעיניו קודם בדין עיי"ש, ועיין בגוב"י מה"ת חאה"ע סי' ל"ה שכוון בזה להרדב"ז, אולם בתורת חסד ח"א סי' ל"א כתב שמתשו' המיוחסות להרמב"ן בס"ס ק"ג מבואר דלא כהרדב"ז והגוב"י ומוזכר מוכח כרבינו ועיי"ש עוד מש"כ בזה, ועיין עוד בשדי חמד מערכת האלף בכללים אות ק"ח שהאריך הרבה בד' רבינו והביא מכמה אחרונים מגאוני זמנו שהסכימו ג"כ לרבינו בזה עיי"ש.

52. צ"ב דהא בעלמא מה שנהנה הוא פחות משווי החפץ כמבואר בכתובות לד, ב בכסבורין שהוא של אביהם דמשלמין רק דמי בשר בזול דהיינו מה שנהנה דהוא רק ב' שליש וכמ"ש רש"י, וכן בב"ק כ, א וביאר בשערי ישר ש"א פ"י ד"ה וכן יש דזה רק דלא קנה לאכילה אלא בע"כ באה הנאתו משלם רק דמי בשר בזול, אבל היכא דקנה לאכילה משלם כל הפסיקה, דהרי אכל ונהנה כמו מדבר כשר,

והשמחה האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יתר על שלמי שמחת חגיגה וכו' עכ"ל, וצ"ע מה זה ששינה בשמחה מראי וחגיגה, שכראי כתב הראייה האמורה בתורה כו' וכן בחגיגה כתב והחגיגה האמורה בתורה כו', ואילו בשמחה כתב: השמחה האמורה ברגלים כו' הלא דבר הוא.

ונראה פשוט כזה דהרי שונה דין השמחה מדין הראייה והחגיגה, שדין הראייה מפורש הוא בפרשת המועדים יראה כל וזכור וגו', וכן בחגיגה מפורש ענינו בפרשת המועדים תחוג לה' אלקיך, מה שאינו כן בשמחה, שבתורה נאמר רק, ושמחת בחגך' ובמקומו כלל לא נתפרש ענינה של שמחה מה היא, אלא ילפינו מהר עיבל דנאמר שם, וזבחת שלמים ואכלת ושמחת לפני ה' א"ש שענין השמחה ברגלים הוא שינוח שלמים וישמח באכילתם, ודו"ק בזה.

ומזה גופא ששינתה תורה בשלמי שמחה מבשלמי חגיגה, ולא הזכירה אלא את השמחה ולא פירשה להדיא את ההקרבה שמביאה לידי שמחה זו, הכריחו חכמי המשנה ז"ל, שגדר שלמי שמחה כך הוא, שעיקר מצותו הוא השמחה באכילתו, וכל דין ההבאה וההקרבה אינו אלא הכשר והכנה לעיקר המכוון, וכזה הוא שנשתנה דין שלמי שמחה משלמי חגיגה, דשלמי חגיגה ככל השלמים שבתורה, עיקר ענינם הוא הבאתם למקדש, אלא שנאמרו בהם דיני וחכיות אכילה לבעלים, אבל פשוט שגם אם יביא השלמים ולא יאכל בודאי יצא יד"ח שלמים, שכל דין שלמים הוא הבאתו להקריב על גבי המזבח, משא"כ שלמי שמחה הרי אדרבא כל ענינם הוא אכילתם לפני ה', אלא שכדי שיהיה לו בשר שיאכלהו לפני ה' נתחייב להביא קרבן שלמי שמחה, ואם יביא שלמי שמחה ולא יאכל מהם בודאי שלא עשה כלום.

וזהו שאמרו שיוצא ידי חובת שלמי שמחה גם בנדרים ונדבות כו', ואי"ז שאין צריך שלמי שמחה בכה"ג, אלא כניל שבוה הוא יוצא ידי חובת שלמי שמחה, שהרי זהו דין שלמי שמחה שנזכר בפרשת יו"ט רק חלק השמחה ולא עצם הבאת הקרבן, ככראי וחגיגה, וממילא ידעינו

שאצ"פ דבודאי מחוייב להביא קרבן, אבל חייב ההבאה אינו אלא כדי שיאכל בשר וישתנו, שבוה מורה לנו התורה שגם בשאר קרבנות שמלכתחילה באו לצורך ולשם קרבן אחר, ית' יד"ח שלמי שמחה, כיון שיכול לשמוח באכילת לפני ה', וכלשון הרמב"ם.

ולפי"ז י"ל עוד דבאמת ליכא לשלמי שמחה דין שלמים ממש ככל שלמים, אלא רק לענין נקראים שלמים, לומר שיש מצוה באכילתו, כשאר שלמים, אבל לא שיש עליו כל דבר אלא שלמים, וזה י"ל רמז לו הרמב"ם במש"כ. ואמרו דמותר, דמותר לסדר קידושין לזוג, אף הו הנקראים שלמי שמחה היינו דאינו שלמי אף ממש אלא, ונקראים כו'. (ועי' בכע"ז כריש הגם יודעים — הו היתר גמור, ואין בזה משום מחוסרי כפרה ועוד).

ולפי"ז א"ש דאפשר דבשלמי שמחה, אילו הוהנה הר"ן על הרי"ף (לקידושין שם) כתב העופות דבר המשמח, אפשר ה"י להביאם שלמים נמי דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל שמחה, דלא נאמר בהו כל דיני שלמים [דרכות לו], דאף במח' של יחיד נגד רבים נמי דנאמר ע"פ דקדוק לשון הרמב"ם: שא"כ קרי עכ"פ ספק כלדהו, ובהכי סגי להתייר — השלמים באים אלא מן הבהמה' וכן בהבאה כו' צ"ל נמי לענין אבלות, דקיי"ל מעה"ק: ואין העוף בא שלמים, היינו שא"כ י"ק כ. כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל אלא דין שלא יביא השלמים מן העוף, ומש"כ בים מחמירים וכו', דהלכה כדברי המיקל שלא נאמר עוף כפר' שלמים, אבל אינו פותח בל, דבכל ספק אבלות אולינן לקולא, בין להקרבה, ובסתומות לשון הרמב"ם, וע"כ אפשר במציאות ובין בספיא דדינא, ודומיא דזה אינו אלא בכל שלמים שכל דינו הוא בעצירתה — דבין בספק במציאות ובין בספיא הבאתם, אבל בשלמי שמחה שכניל לא נאמר י"נא אולינן לקולא.

דין הבאה כלל מצ"ע כי אם שיהא לו בשר לפני ה' שיוכל לקיים בו את עיקר מצותו, בזה לית ליה ליתרוב, אפילו יחיד במקום רבים, ועי' הגהמ"י נאמר להאי דינא, ועצ"ע.

ועפי"ז א"ש מה שהוצרך הרמב"ם להזכיר בשם חגיגה, והדבר ידוע שאין השלמים באים אלא מן הבהמה, והוא משום שבשלמי שמחה לאמר האי דינא וס"ד שגם בשלמי חגיגה כו' ובע"כ לומר שלזה נתכוין, דאי לחלק מעולם ראי, הול"ל לומר לאחר דין שלמי שמחה דלפי"ז א"ש מה שהוצרכו לומר דינא יוצא ידי חובת שלמי שמחה משום שאינו דבר המשמח, דלוי זה אפשר ה"י יכול לקיים בהם מצות שלמי שמחה וכמוש"ן.

דלפי"ז מבוראת בפשטות שיטת הרמב"ם לדעת רוב האחרונים, דבוה"ז מקיים מצוה שמחה מה"ת בבשר, ולא שייך להקשות דהו

צני שכטר

סימן ג

הערה בדין ספק עירוב

לקידושין (ט). א"ל לוי לשמואל אריוך ספק ואני איכול, אב אויא ורבה בר רב חנו מספקו להדדי, דספק ערלה בחו"ל הוי היתר וזמילא אין בזה משום לפני עור. וכ"כ דה"ר אלהן הי"ד (בדגל התורה) לענין ספק דמותר, דמותר לסדר קידושין לזוג, אף דמותר, דמותר לסדר קידושין לזוג, אף ממש אלא, ונקראים כו'. (ועי' בכע"ז כריש הגם יודעים — הו היתר גמור, ואין בזה משום מחוסרי כפרה ועוד).

והנה הר"ן על הרי"ף (לקידושין שם) כתב העופות דבר המשמח, אפשר ה"י להביאם שלמים נמי דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל שמחה, דלא נאמר בהו כל דיני שלמים [דרכות לו], דאף במח' של יחיד נגד רבים נמי דנאמר ע"פ דקדוק לשון הרמב"ם: שא"כ קרי עכ"פ ספק כלדהו, ובהכי סגי להתייר — השלמים באים אלא מן הבהמה' וכן בהבאה כו' צ"ל נמי לענין אבלות, דקיי"ל מעה"ק: ואין העוף בא שלמים, היינו שא"כ י"ק כ. כל מקום שאתה מוצא יחיד מיקל אלא דין שלא יביא השלמים מן העוף, ומש"כ בים מחמירים וכו', דהלכה כדברי המיקל שלא נאמר עוף כפר' שלמים, אבל אינו פותח בל, דבכל ספק אבלות אולינן לקולא, בין להקרבה, ובסתומות לשון הרמב"ם, וע"כ אפשר במציאות ובין בספיא דדינא, ודומיא דזה אינו אלא בכל שלמים שכל דינו הוא בעצירתה — דבין בספק במציאות ובין בספיא הבאתם, אבל בשלמי שמחה שכניל לא נאמר י"נא אולינן לקולא.

דין הבאה כלל מצ"ע כי אם שיהא לו בשר לפני ה' שיוכל לקיים בו את עיקר מצותו, בזה לית ליה ליתרוב, אפילו יחיד במקום רבים, ועי' הגהמ"י נאמר להאי דינא, ועצ"ע.

ועפי"ז א"ש מה שהוצרך הרמב"ם להזכיר בשם חגיגה, והדבר ידוע שאין השלמים באים אלא מן הבהמה, והוא משום שבשלמי שמחה לאמר האי דינא וס"ד שגם בשלמי חגיגה כו' ובע"כ לומר שלזה נתכוין, דאי לחלק מעולם ראי, הול"ל לומר לאחר דין שלמי שמחה דלפי"ז א"ש מה שהוצרכו לומר דינא יוצא ידי חובת שלמי שמחה משום שאינו דבר המשמח, דלוי זה אפשר ה"י יכול לקיים בהם מצות שלמי שמחה וכמוש"ן.

דלפי"ז מבוראת בפשטות שיטת הרמב"ם לדעת רוב האחרונים, דבוה"ז מקיים מצוה שמחה מה"ת בבשר, ולא שייך להקשות דהו

ובאמוראים, ודלא כסברת מהרשד"ם ומהר"א ששון (הו"ד בקרבן נתנאל סוף מס' מו"ק אות מ'). ובפשוטו נראה מן הגמ'. דבעירוב דוקא בספק כלדהו של ספיא דדינא הוא דמקילינן, ולא בספק שבמציאות, כגון בספק אם יש שמה מחיצות, או ספק אם יש שמה צוה"פ.

ונראה, דכמו שבערלה בחו"ל מותר לספק אהדדי — דאין בזה משום לפני ע"ע, וכן בממזר — לפי"ד הג"ר אלהן שהבאנו, וכמו"כ באבלות [כמבואר ביו"ד סי' ת"ב סי"ב — שמותר להזמינו לסעודת אירוסין ונשואין, כיון שאינו יודע] — הוה"נ בעירוב, במקום שיש מחלוקת הפוסקים שלא הוכרע [דבהוכרע מבואר בתשו' נוב"י דאז אין לומר כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל, ודוגמת מה שמצינו בגמ' פ"ק דנדה (ט):] —

אילמא לאחר שנזכר שאין הלכה כראי אלא כרבנן, בשעת הדחק היכא עביד כוותי', [ובס' קה"י פ"ק דברות צירף כל הני ענינים אהדדי, כל המיקל בארץ וכו', ובשעה"ד סמכינן אדעת יחיד וכו']. וגם שדעת היחיד המיקל היא שיטה שאינה מוטעת, ואשר על כן שפיר שייך לומר בה דאלו ואלו דא"ח [וכסברת הרב קה"י הנ"ל], או נראה שאפילו הפוסק הסובר בעצמו לחומרא, אינו עובר בלפ"ע אם אומר לאחרים שמותר להם לטלטל בעירוב שכזה, שלדעת פוסקים אחרים הוא עירוב כשר. אך אם האחרים השואלים הם תלמידיו של זה הפוסק המחמיר, אשר תמיד הם תלמידיו של זה הפוסק המחמיר, אשר תמיד נהגים כהוראותיו בכל חלקי התורה בין לחומרא ובין ל קולא, אז נראה פשוט, שכמו שכלפי זה הפוסק אין כאן אפי' ספק כלדהו — שהרי הוא סובר בזה לחומרא, אז אף לגבי תלמידיו ג"כ דינא הכי, לז"פ שכן נהגים בנוגע להל' אבלות, שאף שידוע לשואל שיש באיזה ענין מחלוקת בין הפוסקים, אם שואל לרבו שלו, והוא מורה לחומרא, אז מחוייב לנהוג לחומרא.

והנה אם יש רב הנותן השגחות, ויש באיזה מאכל תערובת של ערלה בחו"ל, אף דקיי"ל דמספקי אהדדי, מכי"מ א"א לתת על כך השגחה, וגושפנקא של הכשר, שאף דלאוכלים שאינם יודעים שזה ערלה הוי היתר גמור, וליכא כלל אפילו משום לפני עור, מכי"מ

והנה אם יש רב הנותן השגחות, ויש באיזה מאכל תערובת של ערלה בחו"ל, אף דקיי"ל דמספקי אהדדי, מכי"מ א"א לתת על כך השגחה, וגושפנקא של הכשר, שאף דלאוכלים שאינם יודעים שזה ערלה הוי היתר גמור, וליכא כלל אפילו משום לפני עור, מכי"מ



א"א לזה הוב לומר שזה המאכל כשר, שהרי הוא יודע שאינו כסו. [רק שהאוכלו לא יעבור אפי' ערלה, מאחר שחסרה לו ידועת האי, שבערלה בחו"ל נקודה זו היא מתנאי האיסור, ומשל למהד"ד — לרב שנתן הכשר על מאכל האסור מדרבנן, ובנתיבות לחו"מ סי' רל"ד ייסד עפ"י דברי הרמב"ם דעובר אפי' דרבנן בשוגג א"צ כפרה כלל דאינה כלל עבירה, הכי נימא שרשאי, לתת הכשר אמאכל זה מפני שלגבי האוכלים שאינם יודעים שיש בזה איסור דרבנן ליכא כלל איסורא. בודאי שלא. שהרי במתן הכשר הוא לא רק אומר שמוותר לאכול מאכל זה, אלא ג"כ שמאכל זה כשר הוא, והרי איננו כשרו ויש בזה משום זיוף התורה ומשום אי אונאה.

וענין זה נוגע מאד לדינא, כשרב נכנס לקהילה אשר כבר יש בה עירוב שנתקן ע"י הרב הקדום, ולדעת הרב דהשתא — אין העירוב כשר [או שהוא הגיע להוראה ולפי דעתו אינו כשר, או שכן דעת רבו שלו — אשר הוא כפוף להוראותיו, וממילא הוא מחוייב להחמיר שלא לטלטל בעירוב זה, למרות הכלל הדלכה כדברי המיקל בעירוב, וכנ"ל], לכאורה נ"ל דאינו מחוייב לתקן העירוב ולהכשירו [לפי דעתו] בשבוע הראשון שיבוא שמה, ואיננו בגדר מכשיל את הרבים בא"י טלטול, כל שהעירוב כשר לפי מקצת דיעות — אפי' יחיד במקום רבים [והכל כנ"ל], אבל לאחר ששיהה בקהילתו זמן רב, ויתחילו הבעה"ב לנהוג כהוראותיו שלו — בין להקהל ובין להחמיר, אז הם כבר מחוייבים ג"כ להחמיר כדעתו [או כדעת רבו, אשר הוא נוהג כמותו], ואז יהי אסור לו להרב להניח את העירוב כמות שהי' מלפנים, ואפילו לא יהיו הבעה"ב כ"כ כפופים להוראותיו בין להקהל ובין להחמיר. מכ"מ לאח"י שיהיה בקהילה יהי נקרא שמו שלו על אותו העירוב, וכאילו הוא נתן את הכשר, ואת הגושפנקא שלו עליה, וזה לא יתכן — אם לפי דעתו אסור לטלטל שמה, ויצטרך לתקן את העירוב אף בעו הבעה"ב, ואז — שוב לא נובל לומר דשרי לכתחילה לספק אהוד"י, וכאמר.

הרב אנטל וחינהויו  
בשולחן גי

סימן ד

בדין ביעור חמץ

(המשך מחודש תמוז תשמ"ח)

ואם כנים אנו בזה שפיר יש לתת הגרעק"א בגליון השי"ס שהקשה למח דמשו"ה הנשרפין לא יקברו משום דאין אינש ואשכח להו ויאכל להו ולא שמוצתו בשריפה פשיטא שלא יקברו מצותו שהוא בשריפה, דע"כ מתנית' א' בחמץ לאחר זמן איסורי שהוא בשריפה אם יש לו עצים והיינו שחל דין שריפה ומשו"ה כייל רש"י היתר אפרו בהנשרפין דאי מירי קודם זמן איסורו דאפרו מותר דלא נאסר מעולם ולא איסורו חל מצות השבתה על הבעלים בכל דבר כמו לרבנן, ואם יש לו עצים מצות השבתה בהפצא, לכן פירש"י לא יקברו משום דילמא משכח להו ואי ובקבורה אין כאן ביטול מצות השבתה לאחר זמן איסורו מקיים המצוה בכל שהוכחנו לעיל מרש"י ודויק.

ובדף ד' ע"כ ברש"י ד"ה בביטול בעל דכתב תשבינו ולא כתיב תבערו והשבתה היא השבתה, וכמו שביאר הר"מ בהל' חמץ פרק ב' הלכה ב' וז"ל ומה היא השבתה ועחו"א לא"ח הל' עירובין (סי' ע"ט) על דבר הסתירה שנתשו החת"ס לענין אחורי הכותל, שבתחילת רבנותו אמר הוא הג"ר משולם לסמור עליו אפילו בשעה"ד, ובתשובה מאוחרת פסל בזה, החו"א — שכנראה חזר בו מקמייתא. ואולי דאין כאן חזרה, אלא שהי' המעשה כהניל, ועיי' L

ורה בתורה, היא שיבטלו בלבן ויחשוב אותו וישים בלבן שאין ברשותו חמץ כלל ושכל שברשותו הרי הוא כעפר וכדבר שאין בו כלל, עכ"ל.

פ"י ד' ע"כ בד"ה כיון וז"ל בא"ד ולולי שאיני נ"ל לישב כל הסוגי' ולומר דודאי לענין ובי"י סגי בביטול אף בחמץ ידוע וכו', אבל העשה של תשבינו ודאי לא מהני ביטול, לר"י שריפה דוקא דיליף מנותר ולרבנן אף לר"י וזוהי לרוח דבזה מקיים העשה בידיים, איכ' בביטול נהי דגרם שיהא של אחרים מ"מ זו העשה של תשבינו ע"ש.

במקור' סי' תל"א כ' דביטול מקיים העשה של ביתו ומ"מ אף לאחר הביטול טעון שריפה דאיסור אכילה והנאה דאית' ב"י ככל איסורי הטעונין שריפה וז"ל וחזר הדין לאחר ביטול להיות נדון כשאר איסורי הנאה דאית' תוב בהם שריפה מצותו בשריפה וה"ג חמץ הביטול בעי לר"י שריפה דילפינן מנותר — לבנן קבורה ומטעם תקלה, אבל אין בו קיום מצות השבתה כיון דכבר ביטלו לא קאי עלי' לא יקברו משום דהפצא, לכן פירש"י ובקבורה אין כאן ביטול מצות השבתה לאחר זמן איסורו מקיים המצוה בכל שהוכחנו לעיל מרש"י ודויק.

ובדף ד' ע"כ ברש"י ד"ה בביטול בעל דכתב תשבינו ולא כתיב תבערו והשבתה היא השבתה, וכמו שביאר הר"מ בהל' חמץ פרק ב' הלכה ב' וז"ל ומה היא השבתה ועחו"א לא"ח הל' עירובין (סי' ע"ט) על דבר הסתירה שנתשו החת"ס לענין אחורי הכותל, שבתחילת רבנותו אמר הוא הג"ר משולם לסמור עליו אפילו בשעה"ד, ובתשובה מאוחרת פסל בזה, החו"א — שכנראה חזר בו מקמייתא. ואולי דאין כאן חזרה, אלא שהי' המעשה כהניל, ועיי' L

ושוב לא תקשה קושית הגרעק"א על הטור. וברש"י י"ב ע"כ ד"ה אימתי אני אומר אין

ביעור חמץ אלא בשריפה שלא בשעת ביעורו בתחילת שש וכל שש דאכתי מדאורייתא שרי, אבל בשעת ביעורו בתחילת שש וכל שש דאכתי מדאורייתא שרי, אבל בשעת ביעורו בשבע שהוא מזהר מן התורה השבתתו בכל דבר.

ובתוס' ד"ה אימתי מפרש ר"ת דשלא בשעת ביעורו היינו אחר שש, אבל בשעת שש כיון שאין מצוה לבערו אלא מדרבנן השבתתו בכל דבר ע"ש.

ורש"י שלא פירש כר"ת לשיט' קאי בדף ד' ע"כ ד"ה בביטול בעלמא סגי וז"ל דכתיב תשבינו ולא כתיב תבערו והשבתה דלב היא השבתה וכמו שכ' המקור חיים דביטול מקיים העשה של תשבינו ולא רק שניצל מלעבור בבי' ובי"י כמו שהבין הפ"י, ולפי"ז מצות עשה הנאמר בקרא, תשבינו קיומו בשני אופנים או בשריפה, להעבירו מן העולם ע"י שריפה או בביטול כמו שפי' הר"מ פ"ב מהל' חו"מ הל' ב' שיבטלו בלבן ויחשוב אותו כעפר ויחשוב בלבן שאין ברשותו חמץ כלל ע"ש.

וע"כ מצות, תשבינו" נאמר קודם זמן איסורו דלאחר ז"א לא מהני ביטול כדאמרינן בדף ר' ע"כ.

אבל תוס' דס"ל דביטול מטעם הפקר ואין מקיים בזה מצות עשה של תשבינו דוקא בשריפה, שפיר פירשו דמצוה זו נאמרה לאחר ז"א.

וכן ע"כ לשיט' בדף כ"ט דמשהה חמץ ע"מ לבערו אינו עובר בבי' ובי"י לכן שפיר נאמרה מצוה זו לאחר זמן איסור ואינו עובר בבי' ובי"י, אבל לשי' הר"מ חו"מ הוא שי' רש"י דמשהה חמץ ע"מ לבערו עובר בבי' ובי"י אי"א לפרש דמצות תשבינו נאמרה אחר ז"א דהא תיכף כשהגיעה שעה שביעית עובר בבי' ובי"י אע"פ שדעתו לבער אח"כ ודויק.

מיכו (יא) אם עשה א"י (יב) צבית ישראל (יג) מדעתו (יד) אין ישראל לר"ך (כ) ללחא אע"פ שנהנה מן  
 הכר או מן המדורה (טור): א"ב ישראל וא"י \* שהסבו יחד והדליק א"י נר \* (טו) אם רוב א"י מותר  
 להשתמש לאורו ואם רוב ישראל או אפי' \* (טז) מחצה על מחצה אסור \* ואם יש הוכחה  
 (יז) שלצורך (ג) א"י מדליקה כגון שאנו רואים (יח) שהוא משתמש לאורה (יט) אע"פ שרוב ישראל  
 מותר. סגס י"ח דמותר לומר לא"י להדליק לו נר (כ) לסעודה (ד) שנת משום דסבירא ליה דמותר  
 (כא) חמירא לא"י אפי' במלאכה גמורה (כב) במקום מלוא (ר"ן ס"פ ר"א דמילה בשם העיבור) שעל פי זה

באר היטב

ואם הא"י עושה בע"כ חייב לגרש הא"י מכיתו ואפילו בקבולת  
 כגון ששכרו לכל השנה אסור דה"ל קבולת כביתו של ישראל כמ"ש  
 סימן רנ"ב ס"ב הגמ"ר מ"א: (ג) א"י. ואם עשה לצורך שניהם אסור  
 כמ"ש סי' תקט"ו סס"ו: (ד) שנת. פ"י שיושב בחשך ואין יכול  
 לאכול סעודה שבת אבל אם כבר אכל פשיטא דאסור כמ"ש רס"ו  
 זה. וה"ה אם יש לו נר א' אסור לומר לא"י להדליק. ואם הדליק

תירץ דמסתמא כשיושב אלל האש שלו הוי מכירו מקודם לחין הא"י  
 מניה לישב איהו ככרי אלל האש אלל אם ידוע שאין מכירו שרי  
 ועיין ט"ו. וכתב המ"א ונ"ל דאם הסיק התנור כ"ע מודו דרשאי  
 הישראל ליכנס לבית החורף דחימוס לאחד חימוס למאה והוי כמו  
 נר דשרי: (ב) ללחא. אבל מהויב למחות מכאן ולהבא כיון  
 שהענין של ישראל והוא רואה ושותק אדעתא דישראל קא עביד

משנה ברורה

(יא) אם עשה וכו'. היינו דוקא אחר שכבר עשה הא"י ומה יש  
 לו לישראל לעשות לא הטריחוהו ללחא מהבית בשביל זה (יא) וזוהירו  
 על להבא שלא לעשות כן (יב) אבל אם נודמן לישראל שראה בעת  
 שהא"י רוצה להדליק בשבילו או לעשות המדורה לר"ך למחות כיון  
 (יג) אפילו אם היה זה בביתו של א"י ג"כ לר"ך למחות כיון שהנר  
 והענין של ישראל (יד) ואפילו אם דעת הישראל ללחא ח"כ לאחר  
 אחר שלא יהנה מהנר (טו) ג"כ לר"ך למחות וכ"ש צבית ישראל  
 (טז) ואם הא"י עושה בע"כ חייב לגרשו מכיתו מפני חילול השם  
 שיחשדוהו שעושה הא"י בשליחותו כיון שהוא צבית ישראל (יז) ואין  
 חילוק בזה בין אם הא"י עושה בחסם או שקלץ עמו שגר בקיבולת  
 כיון שהוא עושה צבית ישראל: (יב) צבית ישראל. לאו דוקא  
 דה"ה אם שבת במלון אלל א"י בשבת כביתו הוא ולא הטריחוהו  
 ללחא ממנו [ב"י]: (יג) מדעתו. היינו (יח) שלא זיהו הישראל  
 אע"פ שעושה הא"י בשבילו לא הטריחו אותו ללחא מהבית אע"פ  
 שבע"כ הוא נהנה (יט) רק שאסור להשתמש לאורו (כ) דבר שלא  
 היה יכול לעשות בלא נר או להתחמם עד המדורה אבל אם זיהו  
 מתחלה לר"ך ללחא ח"כ מהבית: (יד) אין וכו'. וה"ה שא"צ  
 להפוך פניו מהנר א"כ שרואה לעשות מדה חסידות כ"כ המ"א  
 בשם הב"י ובחדושי הרשב"א משמע שהוא מחמיר בזה ע"ש:  
 (טו) אם רוב א"י. דמסתמא (כא) אדעתא דרובא קעביד  
 (כב) ואפילו אם ח"כ נתרבו ישראל ונתוספו עליהן או שהלכו להן  
 הא"י וכן להיפוך ברוב ישראל: (טז) מחלה על מחלה. העטם  
 משום דליכא למיקם עלה דמלתא אם בשביל א"י עביד או בשביל  
 ישראל עביד וי"א משום דבמחלה על מחלה מסתמא לשם שניהם  
 נעשה: (יז) שלצורך א"י. ר"ל לצורך עצמו וכדמסיים לבסוף וה"ה  
 (כג) אם יש הוכחה שהדליק בשביל איוה א"י אחר. ואם אנו  
 יודעין שעשה גם בשביל ישראל אסור כ"כ המ"א ועיין בבה"ל שהארכנו

באור הלכה  
 [כ"ז] ולפת סלוקך יש לסמוך אדעה הראשונה וכן סתם המחבר בסוף  
 הסימן להקל: \* שהסבו יחד והדליק וכו'. לכאורה נראה דא"י המדליק  
 אינו נחשב לחשבוני סרוב שהוא מדליק על השלחן על דעת המסובין אללו  
 ועיין: \* אם רוב א"י. כתב במחירי לא כל הכנים שיהא שם א"י אם  
 תשוב כ"כ שהדברים מוכיחים שבשבונו נעשה הולכין אחריו ולכאורה מדכני  
 התוספות שנת קצ"ב ד"ה אמר לא משמע קן דהם כתבו סברא זו לאכני  
 וידוע דהלכה כרובא דחולק עליו כזה וכל דלף שהיה ר"ג נשיא ובר  
 בספינה אפי"ה נר לאחד נר למאה ואולי דזה שהוא משתמש בעלמו כהכנס  
 שעשה דלמריין בזה דהעיקר עשה אדעתיה דנפשיה כדמירש"י סברא זו  
 אלימא יותר ממה דלמריין בעלמא דהעיקר אדעתיה דרובא קעביד:  
 \* מחצה על מחלה וכו'. עיין במ"ב דהעטם משום ספיקא והוא מפורש"י  
 בשבת קצ"ב והעתיקו ככ"י ופ"ו בס"א דפסק לזכרו מותר היינו כ"ש  
 הוכחה וכגון שראינו שהוא משתמש תיקף לאורו וכה"ג אבל אם היה ספק  
 אם לזכרו או לצורך ישראל אסור וכ"כ הפמ"ג וף דכאמת זה תלוי לפי  
 הדיעות בשבת קי"א ע"א ע"ש ורש"י בשבת קי"ב אולי בזה לפי גרסא  
 ראשונה ולפי גרסא אחרונה דס"ל לרש"י שם דהוא העקריה העטם במחלה  
 על מחלה משום דמסתמא לשם שניהם נעשה אבל לענין ספיקא יש להקל  
 והיו שהעתיקו העטם בשני כמ"ב מ"מ לענין דינא יש להחמיר בספיקא  
 שכן סתם המחבר בסיומן שכ"ה ס"ט וס"ט' ובסיומן תקט"ו ומ"מ נ"ל  
 דבהלכותך לזה עוד איוה ספק יש להקל ולסמוך על שיטת רש"י ושיעמו  
 המקילין בזה: \* ואם יש סוכה. עיין במ"ב שהעתיקו בשם המ"א דאם  
 עשה בשביל שניהם אסור ואין המ"א ע"ו כמ"ש בסיומן תקט"ו סס"ו ור"ל  
 דאיתא שם בהג"ה דאם לוקט בשביל שניהם אסור ולכאורה למה לא הביא  
 המ"א מקודם מסיומן שכ"ה ס"ו דאיתא שם בהדיא דאם לוקט ואלד בשביל  
 ישראל וא"י לר"ך להמתין וכו' וי"ל דהוי"א דהתם משום דליכא הוכחה  
 דהעיקר בשביל הא"י אימא בשביל הישראל אבל הכא דלמריין דהדליק  
 בשביל עצמו ובשביל הישראל אימא דהעיקר אדעתא דנפשיה עביד וסברא  
 זו מוזכרת בפירש"י [שבת קכ"ב] לכך הביא המ"א ראיה כי היכי דשם  
 ספק הרמ"א דאם ידוע שלוקט בשביל שניהם אסור ור"ל אף ברוב א"י  
 [וכדמוכח שם להמעין] אף דבעלמא אמריין מאן דעביד אדעתא דרובא

שער הציון

דמסתמא (כה) כשהדליק מתחלה נמו העיקר אדעתא דדידה עביד  
 ונר לאחד נר למאה: (ב) לסעודה שבת. היינו (כו) שיושב בחשך ואין לו שום נר לאכול אבל (כו) אם גמר סעודתו (כח) אף שעדיין  
 לא בירך בהמ"ז (כט) אין שיש לו נר אחד פשיטא דאסור לזווח לא"י להדליק לו דהוי שבות שלא במקום מלוא מיהו אם יש לו שום  
 נר ועבר וזיה לא"י להדליק לו נר אחר שרי ליהנות ממנו בעוד שהנר הראשון דולק כמ"ש בסעיף ד': (כא) חמירא לא"י. אבל  
 שבות דישראל עלמו לכו"ע אסור (ל) אפילו במקום מלוא: (כב) במקום מלוא. ולכנות בהכ"נ בשבת ע"י א"י כתב המ"א  
 דאסור

שער הציון

(יא) מ"א: (יב) הגר"א וכ"כ המ"א בסקי"ד ומש"כ המ"ח בסקי"ד מיירי שלא ראה בפסם ראשון עד אחר הדלקה כ"כ הא"ר: (יג) הגר"א: (יד) כ"מ  
 במדכ"י ובהגר"א: (טו) ודוקא אם אינו עושה בקבולת אבל כשהנהגה אסור בכל גווני [הגר"א ופמ"ג ופ"א]: (טז) (יז) מ"א: (יח) פמ"ג: (יט) מ"א:  
 (כ) א"ר: (כא) גמרא: (כב) פשוט: (כג) מוכח מעור: (כד) פמ"ג: (כה) רש"י: (כו) מ"א: (כז) כ"מ מפמ"ג דכל הסעודה חשובה סעודה מלוא:  
 (כח) כ"מ מפמ"ג והוא פשוט ויש לעיין אם יש לו כוס לבהמ"ז ועיין לעיל סימן קס"ג ס"ד ונתן בו עיניו וכו'. ולפי מה דמסיק הרמ"א תוד"י יש להמתיר  
 כוס: (כט) מ"א וכל האחרונים דלא כע"ש: (ל) עירובין ס"מ:

הלכות שבת סימן רעו

נהגו רבים להקל בדבר לזווח לא"י להדליק נרות ללורך סעודה בפרט בסעודת חתונה או מילה (בג) ואין מוחה בידם ויש להחמיר במקום (כד) שאין (ה) לורך גדול (כה) דהא רוב הפוסקים חולקים על סברא זו (כו) וע"ל סי' ס"ו: [ג] האם אומר אדם לעבדו או לשפחתו (כו) לילך עמו והדליקו הנר אע"פ שגם הם (כח) צריכים לו אין זה לצורך הא"י כיון שעיקר ההליכה בשביל ישראל. הנה ומוחר (כט) לומר לא"י (ל) לילך עמו ליטול נר דלוק (ו) כבר הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר (לא) בעלמא (רבי ירוחם והגהות מרדכי פ"ק דשבת והגהות מיימוני פ"ו): ד"אם יש נר בבית ישראל ובא א"י והדליק נר אחר

ח סור והגהות מ"ו כפ"ו פ"ט והתירו' והמרדכי כפ"ק

באר היטב

מוחר ליהנות כמ"ס ס"ד מ"ח: (ה) לורך גדול. ושל"ה החמיר אף ללורך גדול ושכן ראה נוהגים בקהלות חשובים שיושבים בחשכה כמו"ס אפילו בחתונה עד שאמרו הקהל ברבו וכן נהג הגאון הר"ש

בארור הלכה

כשהיו סועדים אללו סעודה ג'. [והקשה בס' אליהו רבה הא בין השמשות לא גזרו משום שבות ונ"ל ללא התירו חלל בע"ש ולא במזלי שבת ונמ"א מסתפק בזה בס' שמ"ב: (ו) כבר. ואין משנה ברורה  
לאסור אפילו לדעת העיטור ועיין בפמ"ג שמיסך משום דהוי מזה שאינה עוברת שיכול לבנותו בחול ועיין בסימן רמ"ד במ"א שהוא אוסר לעשות דבר זה אף בקבלות (לא) אם לא שיש חשש שמא יתבטל ח"ו עי"ו בנין הבהכ"נ לגמרי דאז יש להקל בקבלות ואפשר דאף ע"י שכירות מותר ככה"ג אם לא ירצה הא"י בקבלות [פמ"ג]: (בג) ואין מוחה. ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מודין [ב"ח ומ"א]: (כד) שאין וכו'. ושל"ה החמיר אף ללורך גדול ושכן ראה נוהגים בקהלות חשובים שיושבים בחשכה במזלי שבת אפילו בחתונה עד שאמרו הקהל ברבו וכן נהג הגאון הר"ש כשהיו סועדים אללו סעודה שלישיית ובפמ"ג מלמד להקל להדליק ע"י א"י כמו"ס ללורך מזה אף כשהוא עדיין בין השמשות וכ"ש בערב שבת בין השמשות ללורך מזה דבדאי מותר כדלקמן בסימן שמ"ב עי"ש: (דה) דהא רוב וכו'. ומ"מ מותר לומר לא"י לחקן את העירוב שנתקלקל בשבת כדי שלא יבואו רבים לידו ומכאן ודלוי הוא בעל העיטור לסמוך עליו להחיר שבות דאמירה אפילו במלאכה דאורייתא במקום מזה דרבים [מ"א בשם המ"מ] וכעין זה דעת הפמ"ג לעיל בסוף פ"ק כ"ב: [כז] ועיין לקמן. ר"ל דשם ג"כ מבואר דלא כבעל העיטור: (כו) לילך עמו. דוקא קטע (לב) אבל אם משלחם בשליחותו שלכו בעלמא והדליקו את הנר להחיר להם אין זה מקרי ללרכו אף שיעקר הליכתם הוא בשבילו כיון שאין גופו נהנה מהנר בעת ההדלקה ומותר אח"כ לישראל להשתמש אלל הנר וכעין זה כתב הט"ו בסוף הסיומן ו"ל ג"ל אותו הנר שמדלקת השפחה כדי להדיח כלי אכילה שאלכו לא מיקרי ללורך ישראל כיון שאין גוף הישראל נהנה ממנו חלל כלים שלו מודחים והיא חייבת להדיחם ללרכה היא מדלקת ומותר אח"כ ישראל להשתמש לנר זה (לג) אף לרכי גופו כיון דבעת הדלקת הנר הדליקה ללרכה. ומותר לסייע להשפחה גם בהדחת הכלים לפני נר זה דאף שמלדד הפמ"ג להחמיר בזה היינו כשהישראל ידיח לבדו את הכלים אחר שהדליקה השפחה הנר ומשום דמחוי שהדליקה ללרכו משא"כ בזה אמרינן דהעיקר אדעתא דנפשה קעבדה וכנ"ל בס"ב: (כח) צריכים לו. ר"ל וא"כ הוא הוכחה שללרכו הדליק וכלשיל בס"ב: (כט) לומר לא"י. ואין להחיר (לד) חלל לבני תורה דילמא אחי למיסרך ולהקל יותר: (ל) לילך עמו. כגון שרצה שילך עמו למשוך יין מן המרתף או להביא לחם וכו' ו"ג ואין חילוק (לה) בין נר של עטרה וחלב או של שמן אף כנר של שמן כיון להחמיר שלא לומר לא"י שילך עמו במרוצה כי אי אפשר שלא יתקרב עי"ו השמן להפחילה או יתרחק ע"כ אין לומר זה לא"י: (לא) בעלמא. ר"ל (לו) הואיל דהוא

עבד וכדליתא בגמרא וע"כ דגמרא איירי במסתמא אבל בידוע ששעה גם בשביל המועט אסור אי"כ הי"י אף דאמרינן אם יש הוכחה מותר והיינו משום דהעיקר אדעתיה ידידיה עבד ולא חולטין בתר האחרים אפילו היו רובא היינו דלא ידעינן ששעה בשבילם אבל אם ידעינן ששעה גם בשבילם אסור בכל גווני. [הג"ה והנה בפרישה הקשה למה מוטיל הוכחה והלא בירושלמי מסיק ר' יונה דללרכו וללורך ישראל אסור ולפי המ"א לא השיא מדי דעת הירושלמי דמתחלה שהפך שמואל פניו סיינו משום דידע דללרכו הדליק ואח"כ כשראה שקרא הא"י שטרו לאור הנר הבין דגם ללורך עלמו הדליק וע"כ סבר ר' יונה דכיון שידע שמואל דללרכו הדליק מה יעיל שגם ללורך עלמו הדליק משא"כ בענינו דלא ידעינן כלל שהדליק כשכיל האחרים ישראל רק מלד הסברא דאדעתא דרובא קא מדליק לן אמרינן דכיון שיש הוכחה שהדליק בשביל עלמו לא אמרינן כלל דהדליק אדעתא דאחריו ע"כ:] והנה כשנחת אדם דחה רחית המ"א וכסברתנו הג"ל משום דהעיקר אדעתיה דנפשיה עבד וסברא זו עדיף יותר ממה דאמרינן בעלמא אדעתא דרובא עבד והכאיה דמועלת אפילו כרוב ישראל וכמו שפסק מהחבר לך אפילו אם עשה כפירוש גם בשביל האחרים מותר אמנם באמת רחית המ"א רחיה אלימתא היא דהלא דברי הרמ"א שם טעם מהסמ"ג כמו שחלו"ן שם והוכח ככ"י וכסמ"ג קאמר פ"ו כהדיו כמו שפורש בירושלמי והיינו ה"א מפשה דשמואל וכמו שהעתיק בביתור הגר"א שם והלא שם משמע בירושלמי כהדיו לדעת ר' יונה דאף ללורך עלמו וללורך ישראל אסור. ובסבי דחה נמי מה שגלה הא"ר לדמות רחית המ"א וכתב דשם שאני משום שמה ירבה משא"כ נר ונאמת ז"א דירושלמי מייורי כנר. וכלא"ה דברי הא"ר מרפסן איגברא דהלא מה שאוסר שם הרמ"א היינו עד הערב ככדי שיפשו וכמפורש בסמ"ג דכאותו יום אפילו כרוב א"י אסור משום מוקלה וכמפורש שם בס"ב והיכא דהאיסור הוא רק משום שמה ירבה אינו אסור רק עד הערב וכמו שפסק המ"א בסימן שבי"ה סוף פ"ק כ"ח והסב"ס פשו שם וס"ב הא"ר בזה חלל ודאי משום עלמות הפעולה שנעשה גם בשביל ישראל וא"כ אפילו כנר נמי. והנה כ"ז כתבנו להסב"ר רחית המ"א דראיתו נכונה היא אמנם בעיקר הדיון יש לעיין עובד דאף שמדברי הרמ"א שהעתיק דברי הפמ"ג משמע שפוסק בדעת ר' יונה בירושלמי דללורך עלמו וללורך ישראל אסור בחידושי הרשב"א על שנת ס"פ כל כתבי מוכח כהדיו מדברי רבי יונה נדחה מפני הקושיא שהקשה עליו בירושלמי וכן מוכח פשטא דסוגיא סוף פרק כל כתבי כהיה מפשה דשמואל דסבר כרחית הירושלמי להיתר [והיינו כהדליק ללורך עלמו וללורך ישראל כהיה מפשה בירושלמי וכן משמע מפרש"י שם דהיה שם שמואל והא"י ועיין בתוספות שם] ולא כדחייית ר' יונה דשם אם לא שדחוק ונאמר דעובדא אחריתא הו וכן פסק בספר חמד משה להקל כהדליק הא"י ללורך עלמו וללורך ישראל אף מה נפשה שמדברי הרמב"ם כפי' המשנה ובהלכותיו מוכח שאוסר גם בזה מה שגלה הח"י לדמות זה דקרינן דחוקין. ומ"מ נראה דהסומך להקל כהדליק ללורך עלמו וללורך ישראל כהדברי הרשב"א וכפשטא דסוגיא דיון אין לדמות

שער הציון

(לא) בא"ש וב"א בסימן רמ"ד: (לב) פשוט: (לג) פמ"ג: (לד) רדכ"ו ומ"א: (לה) אף שהגרע"ק בחידושי מספק מלד בשל שמן מ"מ סתמתי להקל כי הא"ר ופמ"ג וטור אחרונים [עיין בסימן רע"ז כנכ"ל] ססבינו להתי"א דלא הוי פסיק רישא גם בשל שמן כי יכול לילך כנחת וחו ספימתי דנכון להחמיר וכו': (לו) מ"א והגר"א:





סימן כח

[נשיאת תינוק על הכתף בשבת]

להרב רבי משה נ"י. 7

ע"ד שאלתו לישא תינוק על הכתף בעיר שאין לה חומה וצה"פ, אחרי שרוב הפוסקים ס"ל דעתה אין לנו רה"ר.

הנה במג"א (סי' שח ס"ק עא) כתב שלא תגררהו<sup>א</sup>, מפני שנושאת (הר"ן), אם כן אפילו בכרמלית אסור, ועי' ססי' שמ"ח עיי"ש. ביאור דברי המג"א דהנה הטור אסור לדדות בהמה חיה ועוף בכרמלית, והב"י תמה כיון דהאיסור רק גזירה שמא ישאנו, א"כ בכרמלית שרי דהוי גזירה לגזירה. ולפ"ז אם נפרש דמה דקתני במתני' בתינוק אם היה גורר אסור, דבתינוק כי האי לא אמרינן חי נושא א"ע וגזרינן ביה שמא ישאנו כמו בבהמה חיה ועוף. א"כ בכרמלית שרי לדדות<sup>ב</sup>, ולזה הקדים דברי הר"ן דכ' עלה דמתני' ואם היה גורר אסור מפני שנושאתו, ע"ז כתב וא"כ י"ל כיון דאין הטעם משום גזירה שמא ישאנו, אלא דהוי נושא ממש, ממילא גם בכרמלית אסור. והוסיף עוד בלשונו הטהור ועיי' ססי' שמ"ח, ר"ל דשם כתב לתרץ דברי הטור הנ"ל דהרבה פעמים מצינו דגזרו גזירה לגזירה, ואף דזהו שייך רק בהנך דמצינו כן במפורש, אבל מכל מקום עדיין קושיית הבית יוסף במקומו דמהיכן למד הטור לאסור הכא. וצ"ל דיצא להטור כן מלישנא דהברייתא מדדין בהמה חיה ועוף בחצר, מדנקט בחצר ולא רבותא יותר דמדדין בכרמלית משמע בכרמלית אסור<sup>ג</sup>. ומה דקתני אבל לא ברה"ר ולא נקט רבותא אבל לא בכרמלית, היינו משום דבעי ליתני עלה והאשה מדדה בנה ברה"ר דהוי רבותא אפי' ברה"ר שרי. וא"כ אף בלאו דברי הר"ן הנ"ל אלא דהיינו מפרשים אם היה גורר אסור מחמת גזירה שמא ישאנו. היה ג"כ מקום לומר דאפי' בכרמלית אסור כדעת הטור. ואח"כ הוסיף המג"א וכ' דכתב עוד הר"ן דקטן כ"כ שצריך

לגרוו אם נשאו חייב חטאת, מכואר דבתחילה כשכתב המג"א דאפילו בכרמלית אסור, אף בלא סברא זו דבנשאו חייב חטאת, מ"מ הי' הדין דבכרמלית אסור עכ"פ אם הטעם דגורר אסור משום דהוי כנושאת ממש בודאי אסור בכרמלית. וכינו לדין דס"ל להמג"א אף דהיכי דשייך חי נושא א"ע, מ"מ כיון דמדרכנן אסור גם בכרמלית אסור.

→ והארכתני בזה להוציא מדעת בעל פרי תבואה (סי' ז) אשר תמך רומ"פ יסודו עליו דחה להמג"א בב' ידים, כיון דברה"ר הוי רק פטור אבל אסור, ממילא בכרמלית מותר דהוי גזירה לגזירה. וזה אינו, דהרי המג"א עצמו נחית לזה כמו שביארנו מדהקדים תחילה דברי הר"ן וכתב עלה וא"כ גם בכרמלית אסור, מלישנא דא"כ מכואר דאזיל בשיטת הרב"י דראוי להתיר לדדות בהמה בכרמלית דהוי גזירה לגזירה, ואפ"ה ס"ל לשטת הר"ן דהוי כנושאו ממש אסור, משום דס"ל דדוקא היכא דאסור רבנן משום גזירה כגון ההיא דלא יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"י, דגזרו שלא ימשוך אליו, בזה הוי בכרמלית גזירה לגזירה. וכן בההיא דזה עוקר וזה מניח דאסור חז"ל מגזירה שמא יעשה הכל, בזה בכרמלית הוי גזירה לגזירה. אבל בהוצאות החי דאין טעם חז"ל מטעם גזירה, אלא דאסור דהוי קצת משא, בזה גם בכרמלית אסור, דמה בכך דהוי תרי דרבנן, כיון דאין הטעם משום גזירה אינו בכלל גזירה לגזירה. וכיון דממשמשים בה דברי המג"א בעצמם להתיר מטעם גזירה לגזירה ואעפ"כ אסור היכא דנושא ממש, מאן ספיין ומאן רקיע לחלוק בזה על המג"א. ומה דהביא עוד בספר פרי תבואה הנ"ל בתחילת דבריו דהביא ראייה מהוצאת אבנים בחצר שאינה מעורבת. דברים אלו אין להם שחר, דהא התם אין הטעם משום גזירה

סי' כח

- א. וזה לשון השו"ע שם סע' מא: האשה מדרה את בנה אפילו ברשות הרבים ובלבד שלא תגררהו, אלא יהיה מנביה רגלו אחת ויניח שניה על הארץ וכי'.
- ב. בבנין שלמה ח"א סי' יד ר"ה ושוכ כתב שזה מ"ס וצ"ל: שרי לגוררו, ולדדות גם ברה"ר מותר דהא כהדיה שנינו דהאשה מדרה את בנה.
- ג. וכן פירש כונת המג"א במחצית השקל שם.

# עד שאלות ותשובות פסקים או"ח רבי עקיבא איגר

לגזירה, דהא ברה"ר היכי דליכא צורך קצת אסור מדאורייתא לדעת תוס', אלא דחז"ל לא רצו לאסור חצר שאינה מעורבת ביו"ט וא"כ אין זה ראייה כלל.

← והנה בדרך הכרעה היה נ"ל, כיון דאין להמג"א ראי' מכרעת לאסור הוצאות החי בכרמלית, לזה יש לדון להקל אף בנושא ממש בכרמלית, כיון דרוב הפוסקים זולת המאור ס"ל דבכי האי גוונא אמרינן החי נושא א"ע. אבל בקטן זוטא מינייה כיון דבלא"ה הר"ן כתב דבגורר לא מודו חכמים לר' נתן. גם מדברי תוס' פ' המצניע (צד, א ד"ה אבל) משמע דס"ל דקטן הוי כבהמה, ובאו לסתור פרש"י דהטעם דמדדין קטן משום דאף אם ישאנו ליכא איסור דאורייתא, אלא הטעם משום צער התינוק לא גזרו שמא ישאנו כמ"ש במאור. אלא מדברי תוס' ר"פ ר"א דמילה (קל, א ד"ה רבי) מבואר דס"ל דגם בתינוק אמרינן חי נושא א"ע, וכבר עמד בזה באלי' רבא דדברי תוס' סתרי אהדדי.

ומ"ש בס' תוספת שבת (ס"ק קה) ליישב ע"פ הגהות מהרש"ל דסיימו תוס' בדף צ"ד ושם הוא דנוטל מיירי בתינוק ב"י עכ"ל, אינו מספיק. דאם נימא לחלק בין קטן לקטן, מי הגיד לרבותינו בעלי תוס' דדוקא בקטן ב"י הוא דלא אמרינן חי נושא א"ע, אבל לא בקטן בן ח' ימים, ולעשות מזה קושיא אההיא דמילה, הא מההיא דפ' מפנין מוכח רק דכנוטל אחת ומניח אחת אמרינן ב"י חי נושא א"ע, אבל בפחות מזה אינו מוכח, והו"ל לחלק בזה דוקא בנוטל אחת ומניח

אחת אמרינן ב"י חי נושא א"ע והי' מיושב ההיא דמילה.

וביותר בזה מרווח שמעתתא יותר, דאלו לפ"ד דדוקא בתינוק ב"י עדיין אינו מיישב כ"כ ההיא דר"פ נוטל, דמנ"ל להש"ס דרבא ס"ל כר' נתן דלא כהלכתא, דלמא מיירי בקטן יותר מיום אחד, דבזה גם לרבנן חי נושא א"ע, וכי דחיקא לומר דרבא לא מיירי רק מקטן יום אחד. אבל אם נחלק בין קטן דנוטל א' ומניח א' לקטן דעלמא, שפיר י"ל בההיא דנוטל דרבא סתם אמר תינוק, דמשמע גם בתינוק זוטא דעדיין לא הגיע לנוטל אחת ומניח אחת. ועיין בהרשב"א ר"פ ר"א דמילה דתירץ על קושיית תוס' דקטן הוי כבהמה עיי"ש. א"כ לדעת הר"ן והרשב"א עכ"פ בשאר קטן דגורר הוי כבהמה וברה"ר דאורייתא אסור, ממילא בכרמלית פטור אבל אסור. ולא מצינו חולק על זה בהדיא. וכיון דאפי' בגדול ממש לדעת המג"א אסור בכרמלית, וא"כ אף אם נידון להקל בגדול, מ"מ בקטן כזה קודם שהגיע לנוטל אחת ומניח אחת אסור בכרמלית. אבל לאשר הוא בכלל מוטב שיהיו שוגגים, כשאר בודאי לא ישמעו לנו בזה, שתיקתנו יפה. אבל לצנועים השומעים ובאים לשאול דבר ד', ראוי להורות להם כהלכה לאסור, וכ"ז בעלמא אבל למול הקטן פשיטא דאסור, כיון דמתחזירין התינוק לאמו הוי ככפות ממש כמ"ש תוס' ר"פ ר"א בודאי גם בכרמלית אסור.

ידידו

עקיבא

## סימן כט

### [ספירת העומר בכתיבה]

המשתה אשר עשיתי להם, כולנו שמחים בשמחתך אוכלים ושותים חמרא וחייא לך בן אחותי, גילת לבבי משושי ושמחתי. ולחברתך אשת בריתך הבתולה המהוללה בכשרון מדותיה וצניעותה מרת גליקכה תי', [אב"ה היא אמנו הצדיקת רבת חיל ע"ה אשר במבחר שנותיה

מכבוד דודי הגאון רבי וואלף איגר.

עבידנא יומא טבא לרבנן, היום יום המוגבל לאפריזונן בן אחותי חביבי כלבבי, אשר אקוה כי ימלא היום כאשר נועד, חכמי העיר פה כולם מפגריין וחוגגים בהאי יומא, כולם קרואים והולכים כהולך בחליל בעוזו אהבתם אליך, אל

ד. ראה מה שדן בדברי רע"א כאן בשו"ת בנין שלמה (החדש) ח"א ס' יד ד"ה וכוותי בזה ואילך, וע"ש במש"כ ליישב קושיא האליהו רבה.

ה. ראה בבנין שלמה שם ד"ה ולפלא, מה שתמה על רע"א כאן, וכתב דנוסחא משוכשת נורמנה לו בחי' הרשב"א.

## סימן צא

7 ← נשיאת קטן שיכול לילך בכרמלית, דילוג פסוקי דזמרא לפועל שמתאחר למלאכתו, ענין מנין בחדר בית כנסת שאינם נוהגים כשורה, ועניינים שונים

ה' מנחם אב תשל"ב.

מע"כ ידידי מוהר"ר יעקב דרדיק שליט"א.

א.

בדבר לשאת תינוק שיכול לילך בכרמלית שהוא שבות דשבות, הנה אם הוא באופן שהתינוק בוכה וא"א לו להשתיקו אלא כשיביאוהו הביתה מסתבר להתיר, דאף שכתב המג"א בסימן ש"ז סק"ז ובסק"ח שאין מדמין דבר לדבר בעניני השבותים, מ"מ כיון שהתינוק מצטער טובא יש להקל, ועיין בחכמת שלמה סימן ש"ח סעי' מ"א שכתב שהתיר למעשה לישא קטן שלא היה יכול לילך ברגליו לומר קדיש בשבת במקום דליכא עירוב דהוא כרמלית, מטעם דסובר דנשיאת קטן לומר קדיש הוי מלאכה שא"צ לגופה דלרוב הפוסקים היא רק דרבנן שהוי ממילא שבות דשבות, (והתם פשוט שהקטן היה חולה ברגליו שלא היה יכול לילך דלכן היה מציאות שכבר היה יכול לומר קדיש ולא היה יכול לילך), הרי דהתיר לישראל לנושאו מצד שהוא שבות דשבות בכרמלית לצורך אמירת קדיש שהוא מצוה, ומסתבר שבמקום צערא וכ"ש דינוקא יש יותר להתיר מלדבר מצוה.

וסברת הח"ש צ"ע חדא כיון דאיכא חלוק בין המצות מנא לו שלאמירת קדיש התירו, ובפרט שאין זה מצוה שלו, וגם הקטן לא שייך שיהיה מחוייב, ונמצא שליכא מצוה על שום אדם, דהא ליכא מצוה על אינשי שיראו שהקטן יעשה מצוה, דאחרים אין מצווין לחנך תינוקות של אחרים, ולמצוה מקרית כאמירת קדיש אולי ליכא כלל ענין חינוך, ועיין באגרות משה יו"ד ח"א סימן רכ"ד ד"ה ונמצא בסופו שכתבתי סברא זו בשם נחל אשכול, אך אפשר דהמצוה היא משום שהוא גמילות חסד עם המת, אביו של התינוק דזכות הוא להאב המת כשבנו אפילו קטן ביותר אומר קדיש. ועוד הא מלאכה שא"צ לגופה להרמב"ם פ"א משבת ה"ז הוא חייב חטאת וכדהזכיר בעצמו שהורה כן משום שלרוב הפוסקים הוא רק דרבנן, וגם עיין בר"ן שבת דף קמ"ה ד"ה ובמקום שכתב דכבוי לא התירו לכבות במקום הפסד וגם לא ע"י עכו"ם משום דאם היה צריך לגופו אסור אין הכל בקיאות לחלק בין צריכה לגופה לשאינה צריכה מש"ה אסרי רבנן והובא במג"א שם, וכ"ש שלא בקיאות הכל בהוצאת תינוק שרוב הוצאת תינוק הוא מלאכה הצריכה לגופה

שאינ להתיר לתירוץ זה, אך לא חש גם לזה הח"ש, ולכן אין ספק שיש להתיר לדידיה לשאת קטן בכרמלית כשהוא מצטער שלכו"ע הוא רק מדרבנן וגם ליכא מקום למטעי, שלכן אף שבדינא דהח"ש יש לפקפק בנשיאת קטן בכרמלית כשהוא מצטער יש להתיר.

ולכן אם מיקל גברא שהוא לשאת התינוק המהלך רק באופן זה לא שייך למחות בידו דשפיר עבד ויפה הורה לו החכם, אבל אם מיקל גם לתענוג בעלמא שמתעצל לילך עמו לאט לאט שלכן הוא נושאו אסור, ומ"מ כיון שהוא רק תרי דרבנן אם נוטה שלא ישמע כשימחו בידו אין למחות דהא אף בחד דרבנן אין למחות כשנוטה שלא ישמעו וכ"ש בתרי דרבנן. ומה שהוא קצת בן תורה אינו כלום שחושב שמותר, אך יש להעיר לו שישאל הדבר מרב מובהק ומפורסם לבעל הוראה. L

ב.

אם רשאיין לדלג פסד"ז כשיתאחר בשביל זה המלמד להתחיל ללמד עם התלמידים ופועל השמור למלאכתו ולמלאכת עצמו

ולדלג פסד"ז כפי שאיתא בסימן נ"ב לא בשביל תפלה בצבור, אלא שהוא מלמד ואיחר מלקום כשיתפלל בלא דלוג לא יוכל לבא לתחלת הזמן שצריך להתחיל ללמד עם התלמידים, ולפעמים כדי שיספיק לאכול איזה דבר שלא יהיה רעב ביטעת למודו עם התלמידים שלא ילמוד עמהם כראוי, פשוט וברור שצריך לדלג, שהרי בזה איכא תרתי בטול תורה דהתינוקות וחייב הפעולה שהוא ענין גול. ואף כשהוא שכיר לאחרים לעניני הרשות נמי מחוייב לדלג אם איחר שלא יוכל לבא בזמן התחלת המלאכה, דהוא ענין גול מלאכתו דבעה"ב, והא הקלו לפועלים אף לר"ג שיתפללו רק מעין י"ח דהוא הבינו ושיברכו רק שתיים בברה"מ לאחריה ומסתמא שלא היו אומרים כלל פסד"ז, ולכן אף שהאינדא מתפללין י"ח ומברכין בהמ"ז כתקונה מחמת שאין דרך להקפיד בכך ואדעתא דהכי משכירין אותן כדאיתא בסימן ק"י סעי' ב' ובסימן קצ"א סעי' ב', לא שייך זה בצריך לבא למלאכתו בשעה מיוחדת כפועלים בזמנו ואירע שנתאחר, ודאי אין רשאי על זמן בעה"ב להאריך בתפלתו והיה לו להתפלל בעצם הבינו כמו שהוא בדרך וכן לברך רק שתי ברכות בבהמ"ז כשיהיה הפסד לבעה"ב אף כשינכה לו שכרו, אך למעשה מסתבר שאין לעשות כן, לא מבעיא לחסר ברכה בבהמ"ז דבשביל מקרה כזה אין לשנות, אלא אף בתפלת הבינו שברך רשאי גם בזמנו, אבל כיון שלא רגיל בהבינו ואינו בקי בה לא ירויה אלא משהו ואולי לא ירויה כלל, וא"כ לדלג פסד"ז ודאי לא מבעיא שרשאי אלא שמחוייב מצד גול מלאכתו של בעה"ב. אך בשביל מלאכת עצמו מסתבר שלא ידלג אלא כשאיכא חשש גדול שאפשר

לד ע"ש. וצריך לומר דשאני דין עדות שבלאו חדוש הקרא דאל תשת רשע עד לא היה שום אדם נפסל כשלא ידוע שהיה נוגע בדבר דלכן סובר רבא בסנהדרין דף כ"ו דמומר להכעיס כשר לעדות משום שסובר דבקרא לא נאמר אלא רשע דחמס וממילא שמעינן דאם לא היה נאמר אף רשע דחמס בקרא היה כשר גם רשע דחמס ולא היו חוששין לשמא שקל כשר גם רשע דחמס וקרא. ופשוט שגם אביי אף שלדידיה אין הכרח ליה דהא הוצרך הקרא לפסול כל רשע אף שאינו דחמס מ"מ הא לא מצינו שפליגי בזה ארבא אך פליגי בחדוש הקרא דלאביי פסל כל רשע שיש קצת חשש שכיזן שלא ירא מלחטוא אולי ישקר מאיזה טעם ולרבא נתחדש רק רשע דחמס שיש יותר חששו שמא ישקר משום דידוע לנו שיש במה לעשותו שישקר. ולכן צריך לידע בברור שהוא רשע דבלא ידוע בברור אלא ע"פ קלא אף דלא פסיק שאינו עכ"פ ברור גמור שהוא רשע הרי עוד נחקטן החשש משקר שפסלה תורה ומגלן מהקרא לפסול ומסברא הרי חזינן שלא היה נפסל אף רשע הברור. אבל אשה לבעלה שאם אך אמת שזינתה אסורה לבעלה וממילא גם מספק היה לנו לאסור ורק משום שיש לה חזקה כשרות לא נאסרה מספק ולכן בקלא דלא פסיק שאיתרע בזה החזקה כשרות שלה אסורה. והא דכתב הרא"ש ביבמות שם דקלא דלא פסיק חשיב כפתח פתוח או כע"א אחר קנינו ופתירה הוא ג"כ שהיזנן משם דאף דאין זה ודאי כעדים נאסרה משום דעכ"פ איתרע חזקתה בזה. ולשון הגמ' בכתובות דף ט' פ"פ כשני עדים דמי הוא רק לענין הריענותא אצלו.

וא"כ במיעוד על מעשה עצמו שהוא נוגע לזה לומר שהוא כשר שמסברא יש לחוש שמשקר כיון שנוגע לו לומר שהוא כשר כדי להרויח מזה ורק שמצד דין חזקה כשרות וחזקה צדקות חידשה תורה להאמין לאדם באיסורין על שלו שלא יעבור אלפ"ע ולהכשיל לאדם באיסורין לכן כשאכא קלא דלא פסיק שעבר עבירה כזו שאם האמת כן אין להאמינו כבר איתרע בהקלא חזקה כשרותו וחזקה צדקותו ויש לפסולו גם להראש והסמ"ע חזקה צדקותו ויש אם נימא שגם הרשב"א שבב"י לא פליגי אהרא"ש ומודה דלא מיפסל לעדות ורק שסובר שהדיינים יש להם להסתלק מצד דין מרומה כדסובר כן הדברי חיים ב"ח יו"ד סי' ד' עיי"ש וא"כ סברי כו"ע דלא מיפסל לעדות מ"מ להעיד על שלו ומעשה עצמו באיסורין מסתבר שיש לפסולו כמו שאוסרין באשה לבעלה כראיית הרשב"א. ולכן אף שבדברי חיים שם

גם נראה שרק בחשוד שעבר רק פעם אחת בזה מחלק הש"ך בין חשוד למין איסור אחר כגון ששניהם בדבר מאכל לחשוד לעבירה ממין אחר וראיתו ממומר לערלות הוא שעכ"פ חזינן שיש חלוק בין למין זה דמאכל למין אחר כערלות אף כמומר וכ"ש שיש לחלק לענין חשוד שלא להחשיבו בדין חשוד לחמור אף להרמב"ם. אבל במומר אף למין אחר אין להאמינו לקל אף במאכל. דהא מוקים הש"ך בס"י קכ"ז ס"ק כ' הא דבס"י ק"ט סעי' ז' שמפורסם באחת מעבירות נאמן בשל אחרים אפילו על אותו דבר דאיירי רק בחשוד ופירוש מפורסם היינו שהוא מפורסם שעשה העבירה פעם אחת דהיינו חשוד ואינו מועד להיות מומר עיי"ש וא"כ גם הא דנאמן בשאר איסורים נמי הוא רק בחשוד ולא במומר אף שהוא באיסור דמין אחר.

ולכן כיון שהקלא דלא פסיק הוא שחילל שבת הרבה פעמים שהוא מומר לשבת החמור אף רק בצנעא אין להאמינו לשחיטה להש"ך אף להרא"ש וכ"ש להרמב"ם. ובר מן דין איתא בשמ"ח סי' ב' סעי' י"ב בשם בית הלל דהאידינא האוכל נבלה

לתיאבוק נמי הוא מומר לכל מילי והביאו בפמ"ג סי' ב' ס"ק י"ז וכתב שראוי לחוש לדבריו וכ"ש במחלל שבת אף בצנעא בזה"ל בשביל תיאבוק קטן כזה לעשן סיגארעטס שיש לדונו למומר ולכופר בה' ובתורתו ויש לאוסרו מדינא.

וגם אף להדברי חיים שאין מחייבין להעבירו מ"מ הא כתב שראוי לכל אדם שלא לתת לשחוט לשו"ב כזה ורשאיין להעבירו וא"כ נמי מסתבר שמחייבין להעבירו דאין יחזיקו שוחט כזה שהרבה אנשים אם היו יודעין שאין ראוי לתת לשחוט לשו"ב כזה לא היו אוכלין משחיטתו וא"כ אין רשאיין מנהיגי הקהל והרב להחזיקו בלא דעת הבע"ב הרוינים וזהו הדין במצות שודאי לא היו מסכימים לזה ולגרומ להם שיאכלו מה שלא היו רוצים בשום אופן. ואין שייך לומר שאין מחייבין להעבירו אלא כשיפרסמו לכל תושבי העיר ממש שיותר טוב וראוי שלא לאכול משחיטתו אך שאין אוסרין אותו לגמרי שאם יתרצו אף אז כל הקהל ממש לא יהיו מחייבין להעבירו להדברי חיים אבל כשאין יודעין מזה אף רק חלק מהעיר מחייבין להעבירו אף להדברי חיים.

ואם הקול שהיה במקום הראשון היה ג"כ ע"י איובים שאין לחוש לו. מ"מ יש לפסולו לשחיטה ובדיקה ע"י עדות השוחטים במה שמניח אצבעו על הסכין שיש בזה חשש דרסה ואינו כלום מה שיאמר שמצד הרגל עשה זה בלא כוונה. דזה עוד גרע דאין הרגיל עצמו לעשות שלא כדיו. ואם לא ידע דין זה המבואר ברמ"א ובכל ספרי הלכות שחיטה יש לחוש שאינו יודע עוד הרבה דיני שחיטה ואם ידע ולא חש לזה אין לסמוך שוב כלל על שחיטתו ובדיקתו לעולם. ורק אם הוא משום שלא ידע היה לו עצה שיחזור וילמוד הלכות שחיטה ויקח קבלה מחדש. אבל יותר יש לתלות שידע דהא לקח קבלה אלא מצד שלא חש לזה מצד קלותו שיש לאוסרו אם אירע כן איזה פעמים שא"א לומר שהוא מקרה שאירע מאיזה סיבה.

וגם יש לפסולו מצד עדות השוחטים שהכשיר ריאה שאמר שרק סירכא תלויה היתה שם אף אם הוא מהמת שלא עיין בריאה ונדמה לו שהיא תלויה דמ"מ היה לו לעיין בריאה ובדפנות ואם היה מעיין כדיון היה רואה שהיתה דבוקה לכן מעשיו מוכיחין שלא חש מלהאכיל טרפות שיש לסלק אותו כדאיתא בס"י ק"ט סעי' ט"ז. ואף שכתב הרמ"א סי' ב' סעי' ב' דבפעם אחת שהוציא טרפה מותר לאכול משחיטתו הרי פליגי הש"ך ע"ז בס"ק י"א וגם הט"ז סק"ה שצ"ח לסי' ק"ט הוא משום שפליגי על

הרמ"א ואוסר אף בפעם אחת כדאיתא בפמ"ג במשבצות. ועיין בתב"ש סי' ב' ס"ק ל"א דאף להרמ"א הוא רק משום דיש לתלות שהוא בשוגג אבל אי ידעינן דהוא מיד מודה שנפסל אף בפעם אחת והוכיח כן מהא שלא השיג בס"י י"ח סעי' י"ט עיי"ש. ונמצא מכל הלין טעמי שיש לפסול את השוחט הזה משחיטה ובדיקה ואינו נאמן לשום דבר וצריכין להעבירו מדינא.

ולמה שבארתי החלוק בין פסול אשה לבעלה לפסול עדים לענין קלא דלא פסיק שלכן על של עצמו דנוגע ליה נפסל נראה דיש לפסולו לשבועה בקלא דלא פסיק שעשה דבר שפוסלו משבועה משום דלפסול משבועה אינו מחדוש קראי אלא מסברא דחשוד לישבע לשקר לכן כיון שיש קלא דלא פסיק שחזינן ממה שנאסרת אשה לבעלה שאיתרע החזקה כשרות יש לפסולו לשבועה אף שלעדות אין יכולין לפסולו. ואף שהוא חדוש גדול נראה לע"ד שהוא ברור.

ידוה.  
משה פיינשטיין

סימן ב  
בענין הולכה ששחטו, ובשחטו יושב

ט"ו תמוז תרפ"ז ליובאב

ד נשאלתי מעיר שעמעואווא בחולה ששחט אם יש איזה חשש בשחיטתו ואם יש חלוק בין החולים בדיעבד מלכתחלה וכן בשחט כשהוא יושב אם יש איזה חשש.

והנה לכאורה יש לחוש לדרסה שאולי יד החולה מכביד למטה ודורס בעת ששוחט. מהא דאיתא ביומא דף ס"ז ע"ז ואפילו בשבת למאי הלכתא א"ר ששת לומר שאם היה חולה מרכיבו על כתפו ומקשה אי ר' נתן האמר חי נושא את עצמו ומשני אפילו תימא ר' נתן חלה שאני משום דמכביד ואינו נושא את עצמו. א"כ יש לחוש לדרסה בחולה ששחט דכיון דאינו נושא את עצמו אולי הוא מכביד על הסכין ודורס.

אבל צריך להבין טעם פטור דחי נושא את עצמו דגהי שהוא נושא את עצמו ומיקל מ"מ הא

גם משא קל מאד חייב בשבת ועיין בתוס' שבת דף צ"ד שהקשה זה הר"י ב"ה שהיה ותירץ הר"י דממשכן גמרינן שלא היו נושאין דבר חי וצריך לפרש בכונתו דמ"מ כלא טעם שנושא את עצמו היה חייב דהיה לן למילף משאר משאות שהיה במשכן כמו דילפינן כל דבר שמוציא אף מה שלא היה במשכן ועיין בפנ"י שעמד בזה ומה שחירץ דבהוצאה שהיא מלאכה גרועה בעיניו ממש דומיא דמשכן הוא דחוק אלא דודאי היה לן למילף אבל משום שנושא את עצמו לא ילפינו, וא"כ עדין יקשה הא אף במשא קל יותר חייב ומה תירץ הר"י בזה שלא היה במשכן.

וצריך לומר דהוא משום דבדבר חי מוכרח להעשות בשנים ולכן אף שמצד זה היה חייב משום דזה יכול היה אינו יכול שאין הנישא יכול לישא עצמו בלא הנושא והנושא יש בו כח לנושא אפילו היה מת כדכתבו בהקושיא. מ"מ מאחר שלא היה זה במשכן וחלוק ממה שהיה במשכן דנעשה בהכרח דוקא בשבת לא ילפינו ממשכן ופטור. אבל נראה זה רק לר' נתן שפוטרו בכל בע"ה אבל לרבנן דפליגי בשאר בע"ה ומחייבו ומודו באדם אין לומר דגמרינן ממשכן דהא שם לא נשא אף שאר בע"ה ומ"מ ילפי שחיב א"כ גם אדם ניליף לחייבו וצריך לומר דרבנן סברי שבע"ה ליכא כלל הטעם שלא למילף משום דאין נושאין את עצמן דמשרבטי נפשיהו והוה כשאר דברים שילפינן אבל באדם שגם הם מודו דנושא את עצמו ויש טעם לחלק לא ילפינו וכמפורש בגמ' ומהו ראייה שמוכרח לפרש בכונת תירוצו הר"י בתוס' כדבארתי דאם משום דבע"ה שאני משאר דברים מ"מ מחלקי רבנן בין אדם לשאר בע"ה אלא ודאי שצריך לטעם דנושא את עצמו ולכן לרבנן שסבירי דרק אדם נושא את עצמו חלוק אדם מבע"ה אבל יקשה במאי פליגי ר' נתן ורבנן וגם עצם הטעם דחוק מאחר שעל משא קל חייב זה יכול היה אינו יכול מ"מ לא ניליף.

והנכון לע"ד דממשכן ילפינו להחשיב הוצאה למלאכה דבר שמוכרח וניכר שנושאוהו לכאן וכשהיה החפץ ברה"י ועתה הוא נמצא ברה"ר ניכר וידוע לכל שנשאוהו לכאן דא"כ לא היה אפשר להחפץ להיות ברה"ר והוה חשיבות מלאכה דהוצאה כיון דבלא מעשה אדם לא היה נעתק ממקומו הראשון וכל רואה החפץ מונח באיזה מקום שואל מי הביאו לכאן אבל האדם שהולך בעצמו וכשרואין אותו ברה"ר אף שידוע שהיה מתחלה ברה"י אין כאן שאלה מי

הביאו לכאן כיון דמעצמו יכול לבא לכאן בלא שום מלאכה משא אדם ולכן אף שנעשה העתקתו מרה"י לרה"ר ע"י משא אדם אין לזה חשיבות המלאכה דהוצאה כיון דלא ניכר בהדבר שנעשה בה מלאכה. והוה פירושו נושא את עצמו לא שעתה בעת שנושא האחר הוא גם נושא עצמו שזה אינו טעם לפטור אלא על עצם ההעתקה ממקום למקום הוא נושא את עצמו וכל הוצאה איתו במקום אחר מכפי שהגיעו לא ישאל איך בא לכאן דהרי נושא את עצמו ויכול לבא לכאן בלא שום מלאכה לכן אין לזה חשיבות מלאכה אף שנעשה ע"י הוצאת אדם דאין ניכר בזה מלאכה. ובע"ה שאינם בני דעת ואף שיכולין לילך בעצמן מ"מ למקום זה לא היו הולכין ויש הרבה מקומות ואולי רובם שמעצמן לא היו הולכין לשם בלא הנהגת או נשיאת אדם משום דמשרבטי נפשיהו ונשמטין מיד המנהיג ולכן כשרואין בע"ה במקום אחר מכפי שהגיעו יש כאן שאלה להרואה איך באו לכאן אם ע"י אדם או בעצמן ואם ע"י אדם אם רק ע"י שהנהיג אותה או שהוצרך לנושאה. ולכן סברי רבנן שבע"ה לא אמרינן נושא את עצמו דנחשב שניכר בזה מעשה אדם דכיון דהרואה יסתפק בזה הוא גם כן הכרה למלאכה. ויש גם להסביר דמאחר דמעצמן לא היו באין לכאן בעת שהאדם צריך לזה וצריך האדם לעשות תחבולות להוציאו לשם הוא חשיבות מלאכה אף כשהלך בעצמו אך שנעשה מלאכה זו שלא באיסור ונעשה ע"י הבע"ה אבל בעצם העתקה בע"ה ממקום למקום לצורך האדם הוא ענין מלאכה ולכן כשנעשה זה ע"י נשיאת אדם הרי נעשה המלאכה באיסור וחייבו. ור' נתן סובר דאף בבע"ה כיון דבהרבה פעמים נושא את עצמו שאף כשאינו רוצה לילך מנהיגו האדם ולא ע"י משא לכן הוא כאין ניכר שנעשה במלאכה כיון שיש לתלות שבה ברגליו ואף שניכר שהיה כאן תחבולות אדם להוציאו כיון שלא ניכר שהוצרך למלאכה אין לזה חשיבות מלאכה.

ולפ"ו אפשר דלא בעינן באדם תירוצו הר"י שילפינו ממשכן דאולי מסביר אמרי כן רבנן דלא שייך חשיבות מלאכה בהוצאת אדם ורק לר' נתן צריך לתירוצו הר"י במלאכה ממשכן משום דמסביר אין לפטור אלא באדם אבל כיון שבמשכן לא נשא בע"ה פטור ר' נתן משום סברא זו דע"פ הא חלוק מאינם בעלי חיים דנושא את עצמו בהרבה פעמים כדלעיל. וזה יהיה מחלוקתם אם שייך זה למילף ממשכן ולכן אף בבע"ה פטור כר' נתן או לא ילפינו ממשכן ולכן דוקא באדם פטור כרבנן.

וניחא לפ"ו מה שדוקא כשיכול לילך פטור מטעם דנושא את עצמו אבל בחולה וכפות שאינן יכול לילך בעצמו חייב דאין שייך טעם זה. ולפ"ו גם בקטן שאינו יכול לילך חייב בין לרבנן בין לר' נתן ועיין בתוס' שבת דף צ"ד ד"ה אבל שכתבו ושמה ההוא דפרק נוטל איירי בתניוק בן יומו ולכן פטור רק לר' נתן ולא לרבנן ע"י"ש. ולטעם זה אף לר' נתן יש לחייב כיון שאין יכול לילך וצריך לאוקמי בתניוק שיכול לילך ותניוק כבהמה דמי דמשרבטי נפשיה ולכן פליגי רבנן כהרשב"א בתוס' שם. אבל יקשה קשית התוס' מהא דמפנין דמשמע דאף בתניוק מודו רבנן דלכן מודה את בנה אף שאין מדדין בע"ה כפרש"י. ועיין בבעה"מ ריש נוטל שכתב דתניוק שאין יכול לילך הוה ככפות ובתניוק שיכול לילך אך אינו רגיל הוה כבהמה ומדחה בזה פרש"י דבמפנין ומפרש דלנושא חייב רק שלא גזרו על דדוי משום צערא דתניוק ע"י"ש והוא כדברי דכיון שאינו יכול לילך לא הוה נושא את עצמו. אבל לרש"י דבתניוק נמי מודו רבנן א"כ צריך לאוקמי בתניוק בן יומו כתוס' קשה מ"מ פליגי בזה ר' נתן הא אינו יכול לילך בעצמו יותר מחולה וא"כ ניכר שנושא והוה כמו בהפך. ולכן א"א לפרש לרש"י בדרך זה. וכן לתוס' ר"פ ר"א דמילה דסברי ג"כ דקטן קודם המילה נושא את עצמו ורק אחר המילה שהוא חולה אינו נושא את עצמו א"א לפרש כן.

וכן אין לפרש אליבייהו מה שהיה מקום לפרש דפטור דנושא אדם הוא משום שאדם לא נחשב משא משום דאף כשהאדם גישה נחשב שבה לכאן ולא שהביאוהו דלא יאמרו הביאו לכאן את ראובן אלא בא ראובן לכאן אף שרכב על בהמה או בא בספינה ולכן אף כשנושא אדם והביאו לכאן לא נחשב המעשה על הנושא אלא על הנישא שנחשב שבה ע"י אדם. ור' נתן סובר שאף בבע"ה לא נחשב משא אף שודאי אמרינן שהביא האדם שורים לכאן אבל מאחר שוה אמרינן גם כשבאו ברגליהם מחמת שבאו ע"י תחבולות האדם לכן אף כשנושא אותם האדם לא נחשב משא ורבנן סברי דבע"ה כיון דהמעשה ע"פ נחשב על האדם שהביאו נחשב משא כשהביאו ע"י שנושא ורק באדם שהמעשה נקרא על הנישא ולא על הנושא לא הוה משא. וזה שאמרו דמשרבטי נפשיהו הוא לטעם מה שנחשבו בע"ה משא ולא אמרינן כשנושאין דבטלה דעתו ולא יתחשבו משא והשם שעל האדם הא אינו מצד שנושא לכן אמר דכיון דהרבה פעמים משרבטי וצריך לנושאן לא בטלה דעתו והוה השם שעל האדם גם ע"י שנושא. וגם יש לפרש דהוצאת אדם לא נחשבה הוצאה

דמלאכה משום דלא נחחדש כלום בהוצאתו דהא היה יכול לילך בעצמו לשם ובבע"ה דמשרבטי נפשיהו וצריך לנושאן הרבה פעמים סברי רבנן שנחשב שנחחדש מלאכה בהוצאתו. אבל אין לפרש זה אליבא דרש"י ותוס' דהא כמו דככפות וחולה יש להחשיב לטעמים אלו משא והוצאה גם בתניוק שאין יכול לילך יש להחשיב הוצאה ומשא עוד מכ"ש.

ולכן צריך לומר לדידהו שפירוש נושא את עצמו הוא שמקל עצמו ומצד זה לא נחשב משא מאחר שאין לו הכבודות ממשא שיש לו בעצם לפי המשקל והגודל ולא מטעם שמסיעו דהא זה יכול וזה אינו יכול הוא אלא משום שאינו כמשא שבמשכן דהיה להם הכבוד שיש בהדבר שנושא לפי משקלו והנפת שלו ובע"ה אין בו כובד משא לפי המשקל שלו ורבנן פליגי בבע"ה וקטן שמשרבטי נפשיהו ור' נתן סובר אף בזה שמקל עצמו. וטעם מחלוקתם שלא מסתבר שיפלו בו במציאות דודאי משרבטי נפשיהו. נראה דזה ודאי אף שמשרבטי נפשיהו קיל חי ממת ולכן סובר ר' נתן שפטור דלא הוה כמשא שבמשכן אבל רבנן סברי דאף שקיל מכפי משקלו מ"מ מאחר שטבעו הוא כן הוה כמו שאר דברים שיש שמשאן קל ויש שמשאן כבד כמו חטים ושעורים בב"מ דף פ' שאף שמשקלן טוין משא דשעורים כבד משל חטים מצד הנפת ומ"מ ליכא חלוק לענין שבת ולכן אף שבע"ה קיל משאר משקל כזה מ"מ מאחר שטבעו כן אין לחלקו משאר משא שהיה במשכן ורק באדם גדול שמסיע שמקל בכחו עוד יותר מכפי טבעות קלות החיות לא נחשב משא מאחר שהמשא בעצמה מקילה על הנושאה. ולא בבע"ה וקטן שמשרבטי נפשיהו ואין מקילין עצמן יותר מקלותם בעצם חייב כמו משא שקלה בעצם ור' נתן סובר של"ד למשא קלה דהתם אינה קלה מכפי שהוא אך שהחלוק בין המשאות הוא שאם אין בה אלא המשקל לבד בלא נפח הוא משא המשקל ויש דברים שניתוסף בהם כובד מחמת הנפח שיש בהם אבל חי שאף שיש בו משקל כזה ועוד נפח ומ"מ הוא קל וא"כ הוא משונה משאר משאות לכן לא נחשב משא כיון שאין בו כובד משא ונפת שיש בו. והו מחלוקת ר' נתן ורבנן.

וסובר רש"י דקטן שיכול לילך קצת הוא גם מקיל עצמו ורק קטן שאינו יכול לילך כלל אינו מקיל עצמו ולא פליגי רבנן אקטן שיכול לילך דנושא את עצמו ולכן מודה את בנה. ובפ' נוטל איירי בקטן בן יומו ולכן דוקא לר' נתן פטור ועדיף קטן בן יומו מכפות שאינו יכול לנענע ומחולה שהם



אין זה משא אי"כ גם בקטן שיכול לילך שיכול להקל עצמו אין לחלק ולכן צריך לומר שבעה"מ סובר כאחד מטעמים הראשונים.

והנה בתוס' דף צ"ד יש תימה שכתבו והחלוץ מיד היו פוצעין אותו למה הוצרכו לזה הא החלוץ הוא דג ואינו יכול לילך כלל ביבשה והוי ככפות שאינו נושא את עצמו וא"כ מאי איכפת להו אף אם היו נושאים אותו במשכן כשהוא חי. ולמה שבארתי אתי שפיר דלא תלוי בהתלוך אלא באם מקיל עצמו בחיותו ודג כיון שאף ביבשה יכול להגביה עצמו כל זמן שחי כידוע סברי התוס' שמקיל עצמו ולכן הוצרכו לזה שלא נשאוהו חי. אך מ"מ צריך לומר שלא עדיף מבע"פ דע"כ משרביט נפשיה אבל יש בו קלות דחי ול"ד לכפות שאינו יכול לנעוץ.

נמצא שלטעמים הראשונים שהוא שיטת בעה"מ אין לחוש בחולה ששחט לדרסה כיון דלא מצינו סברא זו שחולה מכביד, אבל לטעם האחרון שהוא ש"י רש"י ותוס' ורשב"א וריטב"א יש להסתפק אולי יש לחוש לדרסה כיון שחולה אין בו כח להקל עצמו אפשר מכביד ודורס, או דרק כל גופו הוא מכביד אבל את היד לבד אפשר לו שלא להכביד ולכן באומר שלא הכביד ושחט כהוגן אין לחוש. וצ"ע לדינא. אבל אין לחוש אלא בחולה בכל גופו כגון שיש לו חום וכדומה אבל חולה בבני מעים וכדומה אין לחוש כלל החולה כזה ודאי יכול להקל עצמו ואף אם נימא שאין יכול להקל עצמו מחמת צער חוליו הוא ודאי רק גופו הכואב לו. אבל את ידיו שאין מצטער בהם ודאי שיכול להקילם ולכן אין לחוש כלל.

וגם מסתבר שאין הכרח לומר שכל חולה מכביד בכל עת אלא מאחר שרובם מכבידים ברוב העתים נחשב משא אף בעת שמקל דמצד הסיוע לא נפטר ולכן חייב בנושא חולה בכל אופן. וא"כ בשחיטה שאומר ברי לי שלא דרסתי מסתבר שנאמן אף בחולה בכל גופו אך מ"מ צ"ע בזה אבל בחולה בבני מעים וכדומה ודאי אין לחוש כלל. ועיין בנוב"ת סי' א' שאף בוקן שידיו מרתתות הדחולשה היא בידיו שודאי יש לחוש שהן מכבידות אם אמר ברי לי שלא דרסתי נאמן וא"כ גם בחולה בכל גופו מסתבר שנאמן, ולענין שבת נחשב עכ"פ משא כדבארתי.

אך שיש לחוש בחולה שיש לו חום שחבום גדול ידוע שמתקלקל הדעת בהרבה בנ"א ולכן אף בכל אדם ואף בחום קטן יש לחוש שמקלקל קצת שקשה לו להרגיש אם דרס או לא. וכן קשה לו להרגיש פגימה דקה מחמת שדעתו נחלש קצת. וכמו דמצינו

אינם קלים מכפי משקלם דקטן שטבעו כך מקיל עצמו במה שעצם החיות בלא כח להקל מקיל. ובקטן שיכול לילך מקיל גם בכח להקל יותר ומודו גם רבנו. ואף אם משרבט נפשיה לפעמים מ"מ מאחר לא נחשב זה משא דלא היתה משא כזו במשכן. ולכן לא מצינו חלוק באדם בין היכא שגושאו ברצונו או בע"כ שמשרביט נפשיה דבכל אופן פטור. ולכן כיון שגם תינוק יכול להקל עצמו ומקיל אף שהרבה פעמים משרביט נפשיה ומכביד פטור ורק בע"פ שטבעו לשרבט נפשיה ולהכביד הוא נחשב משא אף שיכול כשרוצה גם להקל עצמו. מאחר שטבעו גם שלא לרצות לכן אף אירע שרצה והקל עצמו חייב לרבנו כיון שמצד טבעו שלא להקל נחשבין משא ומצד הסיוע הוי זה יכול וזה אינו יכול שחייב. והוי לפ"ז חלוק גם בקטן בן יומו לר' נתן בין בריא לחולה כדאייתא בתוס' ר"פ ר"א דמילה. ומה שמשמע שם דאף בחינוק בן יומו מודו רבנו מדלא תירצו דסברי ר"א כרבנו צריך לומר כדי שלא יקשה מר"א א"ר נתן שהוא מהקדומין טובא דדרך להקשות מתנאים ראשונים אתנאים אחרונים כמו בכמה דוכתי.

ומש"כ בתוס' ב"ד צ"ד דאיירי ב'פ' נוטל בקטן בן יומו אולי בדוקא כתבו בן דרק בבן יומו וכדומה שעדין לא מגביה עצמו אף כשמחויקין אותו על הידים אבל גדול מזה שמגביה עצמו כשמחויקין אותו אף שאינו יכול לילך סברי דנושא את עצמו ומקיל ויודו גם רבנו וכן מסתבר ואף שמשרביט נפשיה לפעמים אין זה נחשבות משא כיון דבידו להקל ולהכביד. והרשב"א והריטב"א בר"פ נוטל סברי דבקטן בן יומו מודה גם ר' נתן דהוי ככפות ובקטן שאינו יכול לילך אבל גדול קצת שגורר רגליו כשאוחזין אותו פליגי ר' נתן ורבנו משום דמשרביט נפשיה וביכול לילך קצת שנוטל אחת ומניח אחרת מודו גם רבנו וצריך לומר אף לדידהו כטעם זה דלטעמים הראשונים יקשה גם לדידהו שאינו יכול לילך מ"ט פליגי ר' נתן אף שגורר. אך שפליגי אתוס' וסברי דבן יומו הוא ככפות שאינו מקיל כלל אף מה שעצם החיות מקיל מאחר שאינו יכול להתגביה עצמו ובגדול מזה סברי שרובנו אינו מקיל עצמו דלא כדמשמע מתוס' ואף רבנו מודו בזה.

ולבעה"מ משמע שסובר כאחד מטעמים הראשו' דלטעם זה מסתבר שקטן שיכול לילך מקיל עצמו בודאי ואף שהרבה פעמים משרביט נפשיה הא לא מחליקין בגדול בין נישא מדעתיה לבעל כרתייה מטעם שבארתי דכיון שביד המשא להקל ולהכביד

בשונה רביעית יין שאסור לו להורות בכריתות דף י"ג וכן יש שהחמירו ששכר קצת לא ישחוט ולא יהני מה שיאמר ברי לי שלא דרסתי משום דדרים ולא אדעתיה כדאייתא בתב"ש סי' א' ס"ק ס"ג ולכן אפשר שק"י בחולה דחום מאחר דגי"כ חוינן שמקלקל השכל להרבה אנשים שלכן גם כשיש לו מעט חום ואף לכל אדם יש אולי לחוש שמקלקל קצת ואסור להורות וכן יש לו להחמיר שלא לשחוט ולא יהני מה שיאמר ברי לי דלאו אדעתיה אם נימא שיש לחוש לדרסה וכן שלא לסמוך עליו בבדיקת הסכין. וסברא זו אמרתי לענין הוראה כשהייתי חולה בעוה"ר בחום שבטת תרפ"ב ובטבת תרפ"ד שאף שהייתי ב"ה שפוי ברעתי כבירא לא עדיף משהו רביעית יין והוא אמת לדינא. ולכן מסתבר לדינא שבחולה דחום שיש לחוש לדרסה לשיטת רש"י ותוס' יש גם ספק שלא יהני גם אמירתו ברי לי. ומ"מ אין להעביר השוחט בשביל זה דהא יש כמה טעמים להקל וגם אפשר שלא ידע שיש להסתפק כלל. ויותר מסתבר שבדיעבד שחיתתו כשרה באמר ברי לי דהא לטעמים הראשונים ליכא שום חשש ואף לרש"י ותוס' הוא רק ספק קטן כשאמר ברי לי. ובעל נפש יש לו להחמיר לעצמו. ובשאר חולאים אף שחלה כל גופו מהני ברי לי אבל לכתחלה לא ישחוט כמו בידיו מרתתין. ואם הוא חולה בבני מעים וכדומה רשאי לשחוט לכתחלה.

וביושב ששחט הנה משנה מפורשת בר"פ כל הפסולין שכשר דהא נחשב בפסולין אף יושב ובגמ' משמע שם שאף לכתחלה כשר דהא אמר שלשון דייעבד נקט בשביל טמאים משמע ששאר פסולין כשרין לכתחלה ובכללם גם יושב. וכמו שדקדקו התוס' והרא"ש ריש חולין לענין נשים. ולענין יושב הוא עוד ראייה ביותר דראיית התוס' עיין בתב"ש סי' ט"ו ובד"ק סק"ח שפקקו בזה ולענין יושב הוא ראייה גמורה. ולכן תמוה טובא מש"כ בבה"ט סי' כ"ד סק"ג בשם כנה"ג שאסור לשחוט כשהוא יושב שיש לחוש לדרסה ובשם הפר"ח הביא רק שבדיעבד מותר ביודע לו ובפמ"ג הקל דוקא בהפ"מ ובלא הפ"מ כתב רק שיש לצדד להתיר והא מפורש בגמ' שאף לכתחלה מותר. ואולי נימא לדידהו שאם ידע שלא ידרוס אף כשיושב מותר לשחוט לכתחלה ובהו איירי מתני' וגמ' דובחים אבל להרבה אנשים סובר הכנה"ג שיש לחוש לדרסה ואין להם לשחוט לכתחלה. או סבברי דכשהשוהו אינו יודע שיש לחוש בישיבה לדרסה אין להניחו לשחוט דכיון דלא ידע לא יתבונן להרגיש בזה. וגם אולי נשתנו הטבעים ואף שבזמן חז"ל לא היה שום חשש בישיבה בזמננו יודעים שיש לחוש. אבל ודאי בדיעבד אין לאסור דמעצמו אין לבו

לחדש איטורים בלא מקור מהש"ס ורבותינו הראשו'. וכ"ש שאין להעביר השוחט ששחט מיושב. ומצד שלא ידע את הבה"ט והפמ"ג אין זה הוכחה שאינו יודע הלכות שחיתה מאחר שלקח קבלה.

והנה אח"ז מצאתי בד"ק סי' א' סק"ח שגי"כ כתב שמזבחים ראייה שיושב כשר לשחוט והגידולי הקדש סק"ז ביאר הראיה כמו שכתבתי ורק שאין להקל מצד המנהג כמו בנשים ובודאי שהוא רק לכתחלה. ובעצם אין שייך מנהג בזה כי זה ששוחטין מעומד הוא מחמת שנקל לשחוט כן ובעת שאין יכול לשחוט מעומד הוא דבר שאינו מצוי שאין שייך לידע בזה מנהג.

משה פיינשטיין

סימן ג

בענין קטן לאיסורין ולהכשר שחיטה

כ"ז תמת תש"ב.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מוהר"מ בארישאנסקי שליט"א שהיה הגאב"ד האמליא ברוסלאנד.

הנכון לע"ד מסקנת כתר"ה אשר אין לקטן גם איסור ואין נחלק העוגש מהאיסור כמפורש בכמה דוכתי דחש"ק לאו בני מצות זינהו. וגם יותר מזה מפורש בשבת דף קנ"ג במי שהחשיך בדרך ואין עמו עכו"ם ולא חמור יכול ליתן לקטן ואם היה אסור אף שאינו בר עונשין היה אסור ליתן לו כמו שאסור ליתן לגדול שאין חושש באיסורין דהא זה שאסור ליתן לגדול אינו מצד שלא יענש דהא אף באופן שלא יענש כגון שיהיה שוגג ואנוס נמי אסור ליתן לו להכשילו אלא שהוא מצד שעכ"פ נעשה מעשה איסור כמפר' ברש"י בחומש פ' ראשי המטות על פסוק ואם הפר אחרי שמעו שהוא אחרי שקיים לה ונשא עונה שהוא גכנס תחתיה לעונשין אף שהיא לא ידעה שכבר קיים ואינה הפרה. וגם מפורש בגמ' ריש חולין ובכמה מקומות שבאופן כזה שלא ידע העובר נמי עובר בלפני עור דעל הכותים שחשידי להאכיל אחרים נבלות וטבל והמץ בפסח אמר דחשידי אלפני עור משום שמפרשים רק כפשוטו לתת מכשול ולא



תלוי או מנעול ביטחון (מנעול ייל), מותר לפתוח ולסגור את המנעול בעוד החגורה עם המפתח חגורה לגופו (קצז), ואף מותר להסיר את המפתח מחגורתו ולפתוח בו את המנעול או לסגרו (קצח). ואולם, עליו להקפיד ביציאתו מן הבית לרכוס את החגורה לפני צאתו מביתו (קצט). ורק לאחר שיעמוד בחוץ יסגור את המנעול כשקצה החגורה בידו (או לאחר שהסיר את המפתח ממנה), ולא יזוז ממקומו עד שיחזור וירכוס את קצות החגורה. וכן בכניסתו לבית — יפתח את המנעול כשקצה החגורה בידו (או לאחר שהסיר את המפתח ממנה). ולא יזוז ממקומו עד שיחזור וירכוס את קצות החגורה. ויקפיד שלא להשאיר את המפתח תחוב במנעול בזמן פתיחת הדלת לצד רשות הרבים (ר).

ואם חור המנעול מפולש לצד הבית או הדירה (רא), אין כל היתר להסיר את המפתח מן החגורה ולפתוח או לנעול בו, אלא ישתמש במפתח בעוד החגורה חגורה לגופו, וכנ"ל.

פתח אשר יש בו משקוף ומוזוות רחבים, ורחבם מן הדלת ולחוץ הוא ארבעה טפחים לפחות, לא יעמוד מחוץ למשקוף ויפתח או ינעל במפתח שהסיר מחגורתו. גם אם אין חור המנעול מפולש לצד רשות היחיד (רב), אלא יכנס אל מתחת למשקוף ורק אז יסיר את המפתח ויפתח. ובכניסתו לבית לא יכנס כשהמפתח בידו, או תחוב במנעול, אלא יחזור וירכוס את המפתח בחגורה שמסביב לגופו (רג). וכנ"ל.

**נ. אסור לשאת ילד בידים ולהוציאו מרשות לרשות, או להעבירו כן ארבע אמות ברשות הרבים או בכרמלית (רד).** וכן אסור להוציא ילד מרשות לרשות או להעבירו ארבע אמות ברשות הרבים או בכרמלית, כשהוא נתון בעגלה (רה). ואין לעשות כן גם אם יוביל את העגלה בעזרת אדם אחר (רו).

**נא.** ילד חולה שצריך להביאו לרופא, אם הוא יודע ללכת אלא שההליכה קשה עליו, מותר לשאת אותו גם ברשות הרבים גמורה, וכדלעיל פרק יז סעיף ג (רז). ואילו בכרמלית, ראה לעיל שם סעיף ד, אפשר להקל ולשאת גם

(קצז) דמכין שנשארה עליו החגורה, דין מלבוש עליה, ולית לן בה, וכדלעיל הערה קכו. (קצח) שהרי הוא והמפתח שניהם ברשות אחת הם, ועיין בכל זה שו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' כז (2). (קצט) ועי"פ המבואר לעיל סי' כט. (ר) סי' שמו במ"ב סי' כח, ואף אם נאמר, שחור המנעול הוא מקום פטור, ולפני הכניסה לדירה (או הבית) הוא כרמלית ולא ר"ה, מ"מ מצאנו מחלוקת הפוסקים אי שרי להחליף דרך מקום פטור ברשויות דרבנן, עיין סי' שמו סעי' א ועי"ש שמצוין לסי' שעב סעי' ה, דמשמע שמחמיר, ועיין לעיל פי"ז הערה מד. (רא) והרי חורי ר"ה כר"ה דמי, סי' שמה סעי' ד. (רב) והרי הוא מעביר מ"ה או מכרמלית לר"ה, דפי תקרה יורד וסותם ונחשב המקום תחת המשקוף לר"ה, סי' שמו סעי' ג ברמ"א ובמ"ב סי' כב. (רג) סי' שמו במ"ב סי' כה, ועי"ש ברמ"א, דגרינן יש בו ברוחב המשקוף דיט אטו אין בו דיט, ועיין שו"ע הרב סי' יא. (רו) סי' שח סעי' מא ובמ"ב סי' קנד, עי"ש דאיסורו הוא גם בכרמלית, ועיין שו"ת רע"א סי' כח ושו"ת בנין ציון סי' כ. (רה) שו"ת חלקת יעקב ח"א סי' סו. (רו) עיין שו"ת האלף לך שלמה או"ח סי' קמד. (רי) דחי נושא א"ע מדאורייתא, ואין כאן אלא

תינוק שאינו יודע ללכת לבדו (רזח). וברור הדבר שבמקום פיקוח נפש מותר להביאו לרופא בכל אופן, גם אם אינו יודע ללכת לבדו, ואף להוציאו לרשות הרבים גמורה — מותר (רט). אבל עם זאת ישים לב, שבשעה שישאנו, לא יחזיק הילד בידו או בכיסו דבר שאין לו כל צורך בו (רי) לרפואתו (ריא). כל מקום שמתר לשאת את הילד דרך מקום שאסור לטלטל, וכדלעיל, אף מותר להסיעו בעגלה\* (ריב), ויקפיד להוציא מן העגלה כל דבר שאין בו צורך לרפואתו (ריד) של הילד. L

**נב.** היוצא בערב שבת לרשות הרבים וחפץ בידו או בכיסו, וקידש עליו היום (רטו), או היוצא בשבת לרשות הרבים, ובעודו הולך נזכר שיש חפץ בידו או בכיסו, לא יעמוד ממהלכו אפילו מעט (רטז). אלא ישליכנו מיד, תוך כדי שינוי (ריז), דהיינו אם החפץ בידו — ישמיטו מידו ולא יניחנה, ואם הוא בכיסו — יהפוך את הכיס כדי שהחפץ יפול (ריח), וישאיר את החפץ במקומו עד מוצאי שבת, ואם החפץ יקר-ערך, והוא חושש שיאבד לו, אם ישאירו ברשות הרבים (ואין הוא יכול לעמוד במקומו כדי לשמור על החפץ (ריט)), וגם אין נכרי שיכול לשמור על החפץ) \*\* (ריכ), מותר (רכא) לו לשוב ולהרימו

\* ואם אפשר הדבר, יקפיד שלא לקחת בזדרי המדרגות וביתר המקומות שאסור לטלטל בהם, את הילד בנפרד ואת העגלה בנפרד, אלא יטלטל את הילד כשהוא בתוך העגלה (ריג). \*\* וגם אם יודע שהנכרי יביא לו את החפץ אחר כך לביתו — לית לן בה (רכב), ובדיעבד — אף מותר לומר לנכרי שיביא את החפץ לביתו של היהודי, כדי למנוע הפסד מעליו (רכג).

איסור דרבנן, ובמקום חולה שאיב"ס שרינן שבות דרבנן, סי' שכה סעי' יז, ועי"ש במ"ב סוסי"ק קב בשם הח"א. (רזח) שהרי כרמלית אינה אלא דרבנן, והתירו שבות במקום חושאיב"ס, וכדלעיל. (רט) ככל פקו"ז שדוחה את השבת, סי' שכה סעי' ב. (רי) סי' שח במ"ב סי' קנד. (ריא) ומסתבר שאם הילד פצוע או מבוהל, אף מותר שהילד יחזיק צעצוע בידו להרגעתו, ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דאם יד הילד כל הזמן למעלה מייט, שפיר שרי בכל אופן מעיקר הדין, כיון שהחפץ ביד הילד ולא ביד נושא, וכדלעיל פי"ז הערה כה, אך מ"מ אין לעשות כן, דיש לחוש שהילד יפיל דבר והוא יבוא להגביהו, עיין סי' שט סעי' א, אבל אם יש צורך גדול נראה דמותר, עכ"ל. (ריב) דהעגלה בטלה לגבי הילד, עיין שבת צג ב, ונראה שאם אפשר, יסיעו שנים יחד את העגלה, כדי למעט באיסור L. (ריג) שהרי העגלה טפילה לילד, וכדלעיל, נמצא שאינו עובר אלא על טלטול הילד. (ריד) וכדלעיל הערה רי. (רטו) עיין בכל הענין הזה שו"ת נפש חיה או"ח סי' ה ושו"ת ארץ צבי סי' עז. (רטז) כי הרי הנחת גופו כהנחת חפצו. (ריז) סי' רסו סעי' יב ברמ"א. (ריח) עי"ש ברמ"א, והיה נ"ל דעדיף אם יכול לומר לנכרי, שהוא יקחנו מידו, תוך כדי הליכה, ויניח החפץ במקומו, דהא אמירה לנכרי בשבות קיל טפי מכלאח"ה, תהלי"ד סי' שז סי' ה, ובשו"ע סי' חצו בשערי"צ סי' ט משמע דאמירה לנכרי גם במלאכה דאורייתא קיל טפי מכלאח"ה. (ריט) דאליכ ודאי עדיף טפי לעשות כן. (רכ) סי' רסו סעי' יב ברמ"א. (רכא) עי"ש סעי' ח ובמ"ב סי' כב בשם הא"ר, ועי"ש סעי' יב ובביה"ל ד"ה דה"ה, ושמעתי מהגרש"ז אויערבך שליט"א, דאף שהביה"ל כתב דווקא כמי שהחשיך בדרך התירו שהוא קרוב לאונס, מ"מ עיין במ"א סי' י ותו"ש סי' יז, שכתבו דאם שכח בתחילה והוציא לר"ה